

Ufaglærtes motivation for erhvervsrettet uddannelse

INDHOLD

Ufaglærtes motivation for erhvervsrettet uddannelse

1	Resumé	6
----------	---------------	----------

2	Indledning	13
2.1	Undersøgelsens formål	13
2.2	Afgrænsninger	14
2.3	Metodisk design	15
2.4	Organisering	17

3	Hvem er de ufaglærte, og i hvilken grad deltager de i erhvervsrettet uddannelse?	18
3.1	Gruppen af ufaglærte	18
3.2	Ufaglærte og køn	21
3.3	Ufaglærte og alder	24
3.4	Ufaglærte og indkomst	27
3.5	Ufaglærte og arbejdsmarkedsstatus	30
3.6	Ufaglærte og branche	32

4	Ufaglærtes motivation for erhvervsrettet uddannelse	35
4.1	Hver fjerde ufaglærte har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse	35
4.2	To ud af tre vurderer, at erhvervsrettet uddannelse vil gavne dem	37

4.3	Hovedtyper af ufaglærte	39
4.4	Sociale baggrundsvariable præger lysten til at starte på en erhvervsuddannelse	42
4.5	Faktorer, der hænger sammen med lysten til erhvervsuddannelse	44
4.6	Opfordring fra kollegaer, risiko for ledighed og ønske om at skifte branche hænger især sammen med lysten til at starte på en erhvervsuddannelse	48
4.7	Faktorer, der hænger sammen med lysten til anden erhvervsrettet uddannelse	51
4.8	Opfordring fra kollegaer og arbejdsgiver hænger sammen med især lysten til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse	54
4.9	Barrierer for at påbegynde erhvervsuddannelse	57
5	Betydningen af arbejdslivserfaringer	60
5.1	De fleste ufaglærte overvejer ikke nyt job eller branche	60
5.2	De fleste ufaglærte oplever en høj grad af jobsikkerhed	62
5.3	Udsigten til bedre jobmuligheder kan motivere to ud af fem for erhvervsrettet uddannelse	64
5.4	Flere ufaglærte vurderer, at det ville gøre en forskel, hvis de blev opfordret til uddannelse	66
5.5	Halvdelen af de ufaglærte vurderer, at deres ledelser og kollegaer er positive over for erhvervsrettet uddannelse	70
5.6	Flere ledige overvejer uddannelse	73
6	Betydningen af læringserfaringer	78
6.1	Mange ufaglærte har ikke entydigt gode skoleerfaringer	78
6.2	Flertallet har gode erfaringer med uddannelse efter grundskolen	80
6.3	De ufaglærte vurderer deres læsefærdigheder positivt	81
6.4	Et flertal vurderer, at de rent fagligt vil kunne klare en erhvervsuddannelse	83
6.5	De ufaglærte er mere orienterede mod AMU end erhvervsuddannelserne	83
7	Betydningen af sociale forhold, viden og vejledning	85
7.1	Forældres holdning til uddannelse kan påvirke ufaglærtes syn på uddannelse	85
7.2	De ufaglærtes omgangskreds kan påvirke ufaglærtes syn på uddannelse	86
7.3	Kendskab til uddannelse kan påvirke ufaglærtes syn på uddannelse	86
7.4	Hver fjerde ufaglærte der har modtaget vejledning, har fået mere lyst til at gå i gang med en uddannelse	90

7.5	Hver tredje ufaglærte der har fået lavet en RKV, har fået mere lyst til at starte på en erhvervsuddannelse	92
	Appendiks A – Litteraturliste	94
	Appendiks B – Metodebilag	96

1 Resumé

Denne undersøgelse handler om, hvad der har betydning for ufaglærtes orientering mod erhvervsuddannelse og anden erhvervsrettet uddannelse (især AMU). Undersøgelsen har fokus på, hvordan de ufaglærte selv oplever og vurderer deres behov og muligheder for erhvervsrettet uddannelse såvel som de barrierer, de oplever for at gå i gang med en uddannelse. Undersøgelsen leverer viden, som kan kvalificere overvejelser både på et politisk niveau og blandt de aktører, der arbejder med at få ufaglærte til at starte på erhvervsuddannelse hhv. andre erhvervsrettede uddannelser.

Undersøgelsen er tilrettelagt på en måde, som gør det muligt at sammenligne resultaterne med den undersøgelse, som Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gennemførte i 2014 under navnet *Fra ufaglært til faglært* (EVA, 2015). Undersøgelsen har derfor også haft fokus på at kunne belyse udviklingen i de seneste ti år mht. ufaglærtes motivation ift. at blive faglærte. En lav svarprocent i spørgeskemaundersøgelsen, der blev gennemført i 2023, har dog vanskeliggjort en sådan sammenligning.

Mens rapporten fra 2015 alene så på de ufaglærtes orientering mod erhvervsuddannelse, har vi i denne undersøgelse tillige fokus på *anden erhvervsrettet uddannelse, herunder især AMU*. Denne udvidelse er lavet i erkendelse af, at kun en meget lille andel af de ufaglærte starter på og gennemfører en erhvervsuddannelse, mens en langt større andel deltager i anden erhvervsrettet uddannelse, herunder særligt AMU.

Undersøgelsen omfatter ufaglærte, der er til rådighed for arbejdsmarkedet, er mindst 25 år og højst 54 år, har grundskole som højeste uddannelse og ikke er i gang med en uddannelse. Det metodiske design omfatter en registerundersøgelse rettet mod denne population af ufaglærte, en spørgeskemaundersøgelse, der omfatter en stikprøve af populationen, samt en interviewundersøgelse, der omfatter 24 ufaglærte informanter.

Hovedresultater

Gruppen af ufaglærte på arbejdsmarkedet er faldet markant i antal igennem de seneste knap ti år som følge af, at større årgange med flere ældre ufaglærte erstattes af mindre årgange med færre yngre ufaglærte. Det er derimod kun omkring 0,5 % om året af de ufaglærte, der bliver faglærte. De ufaglærte som gruppe er langt mere orienterede mod anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, der i højere grad synes at passe til de ufaglærtes uddannelsesbehov og livssituation.

Men at så lille en andel af de ufaglærte begynder på hhv. gennemfører en erhvervsuddannelse, er bemærkelsesværdigt, i lyset af at omkring hver fjerde ufaglærte giver udtryk for, at de har lyst til at påbegynde en erhvervsuddannelse. Endvidere vurderer to ud af tre ufaglærte, at såvel en erhvervsuddannelse som en anden erhvervsrettet uddannelse ville *gavne* dem på arbejdsmarkedet.

De ufaglærtes orientering mod uddannelse hænger sammen med forskellige forhold, herunder alder, social baggrund m.m., men også hvorvidt de af kolleger, ledere og andre opfordres til at gå i gang med uddannelse. Desuden spiller deres erfaringer fra arbejdsliv og deltagelse i uddannelse både positivt og negativt ind på motivationen for og orienteringen imod at påbegynde en erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse.

Hertil kommer en række barrierer, bl.a. vedrørende økonomi og oplevelse af manglende tid, der kan gøre, at ufaglærte, der ellers er motiverede for at gå i gang med en erhvervsrettet uddannelse, afholder sig fra dette. Undersøgelsens resultater belyser dermed forhold, der ser ud til enten at hæmme eller at fremme målet om, at flere ufaglærte bliver faglærte.

Udviklingstræk i gruppen af ufaglærte – og deres deltagelse i erhvervsrettet uddannelse

Gruppen af ufaglærte bliver mindre

Gruppen af ufaglærte i populationen er blevet mindre i løbet af de seneste ti år. Hvor der 1. oktober 2014 var 235.555 ufaglærte, var der otte år senere kun 189.941. Det svarer til et fald på 45.614 personer eller 19 %. Sammenligner man denne udvikling med gruppen af personer *med* uddannelse (ud over grundskoleniveau), som er til rådighed for arbejdsmarkedet og er mellem 25 og 54 år, er antallet her *steget* med 93.855 personer fra 2014 til 2022, svarende til en stigning på 6 %. Faldet på 19 % i antallet af ufaglærte i populationen skyldes især, at større årgange med flere ældre ufaglærte erstattes af mindre årgange med færre yngre ufaglærte.

Kun omkring 0,5 % af de ufaglærte bliver årligt faglærte

Når der er blevet færre ufaglærte, hænger dette til gengæld kun marginalt sammen med, at flere ufaglærte i alderen 25-54 år bliver faglærte. Mens det er omkring 1 % af de ufaglærte, der påbegynder en erhvervsuddannelse, ligger gennemsnittet for, hvor mange ufaglærte der hvert år gennemfører en erhvervsuddannelse, i perioden på omkring 0,5 %.

Andelen varierer dog på en række parametre, således var der flere kvinder end mænd, flere yngre end ældre, flere lavtlønnede end højere lønnede og flere ledige end beskæftigede, der blev faglærte i perioden. Ser man på, hvor mange ufaglærte der gennemførte en erhvervsuddannelse i perioderne 2014-2018 og 2018-2022, ses et lille fald fra 2,06 % til 1,83 % af de ufaglærte i populationen, der i den pågældende fireårige periode har gennemført en erhvervsuddannelse.

Kigger vi på perioden fra 2014 til 2022 samlet set, har 8.063 ufaglærte i alderen 25-54 år gennemført en erhvervsuddannelse. Så når gruppen af faglærte er faldet med 45.614 i perioden, skyldes det som anført primært andre forhold.

Omkring hver tiende ufaglærte deltager årligt i AMU

Mens det således var omkring 1 % af de ufaglærte, der årligt påbegyndte en erhvervsuddannelse i årene 2014-2022, var det omkring 10 % i årene 2014-2019 og omkring 8 % i årene 2020-2022, der årligt deltog i AMU-kurser.

Mænd deltager i højere grad end kvinder, de yngre i højere grad end de ældre, de højere lønnede i højere grad end de lavere lønnede og de ledige i højere grad end de beskæftigede i AMU. Ser man på AMU-aktivitetens branchemæssige fordeling, er der også her stor variation. Transportbranchen har den største andel af ufaglærte, der deltager i AMU i alle årene fra 2014 til 2022, hvor knapt 20 % hvert år deltager i AMU.

Interviewundersøgelsen bekræfter dette billede af, at de ufaglærte informanter er mere orienterede mod AMU end erhvervsuddannelse. Det hænger sammen med, at rammerne passer bedre til deres livssituation og behov, herunder at AMU-kurserne er kortere og tættere koblet til deres job.

Gruppen af ufaglærte bliver mere kønsskæv

Registeranalysen viser, at flere ufaglærte kvinder end mænd bliver faglærte, samtidig med at gruppen af ufaglærte er blevet mere kønsskæv fra 2014 til 2022. Antallet af ufaglærte mænd er væsentligt større end antallet af ufaglærte kvinder i hele den undersøgte periode, og hvor antallet af ufaglærte mænd fra 2014 til 2022 er faldet med 15 %, er antallet af ufaglærte kvinder i samme periode faldet med 27 %. Det betyder, at kønssammensætningen blandt de ufaglærte er blevet mere skæv, så hvor mændene i 2014 udgjorde 63 % af de ufaglærte, udgjorde de i 2022 66 %. Hertil kommer, at hvor 1 % af de ufaglærte mænd i de to fireårsperioder fra hhv. 2014 og 2018 blev faglærte, var det 3 % af kvinderne. En tilsvarende forskel gør sig gældende, når man ser, hvor mange der påbegyndte en erhvervsuddannelse.

De ufaglærtes motivation for erhvervsrettet uddannelse

To ud af tre vurderer, at en erhvervsuddannelse vil gavne dem på arbejdsmarkedet

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at hver fjerde ufaglærte har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, mens knapt halvdelen har lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse. Det skal ses i lyset af, at to ud af tre vurderer, at såvel en erhvervsuddannelse som en anden erhvervsrettet uddannelse vil gavne dem på arbejdsmarkedet.

På baggrund af respondenternes spørgeskemabesvarelser om lyst til og forventet gavn af en erhvervsuddannelse har vi inddelt de ufaglærte i følgende fire grupper:

- *De motiverede*, som i høj grad eller i nogen grad har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, og som er enige i, at en erhvervsuddannelse på sigt vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet.
- *De passive*, som i mindre grad eller slet ikke har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, men som er enige i, at en erhvervsuddannelse på sigt vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet.
- *De uinteresserede*, som i mindre grad eller slet ikke har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, og som er uenige i, at en erhvervsuddannelse på sigt vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet.
- *De uafklarede*, som på et eller begge spørgsmål har svaret "Ved ikke" eller "Ønsker ikke at svare".

Når man medtænker den lave svarprocent i 2023, der kan have haft den konsekvens, at andelen af de mindst motiverede i højere grad end i 2014 har valgt ikke at besvare spørgeskemaet, er det vores vurdering, at andelen af ufaglærte (de motiverede), der både har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, og som mener, at det vil kunne gavne dem på arbejdsmarkedet, udgør omkring en femtedel af de ufaglærte, og at denne andel er på samme niveau i 2023 som i 2014.

Lysten til at starte på en erhvervsuddannelse hænger sammen med alder, social baggrund og beskæftigelsesstatus

Lysten til at starte på en erhvervsuddannelse hænger sammen med en række baggrundsforhold. Yngre ufaglærte, ledige ufaglærte og ufaglærte, hvis mor har enten en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse, er mere tilbøjelige til at have lyst til at starte på en erhvervsuddannelse. Når vi ser på surveydata, er det i høj grad de samme faktorer, der har stor betydning for lyst til at starte på erhvervsuddannelser og AMU m.m. Det handler især om opfordringer fra kollegaer, arbejdsgivere og ledere, oplevet risiko for ledighed samt ønsker om at skifte branche.

Resultaterne fra interviewundersøgelsen underbygger især betydningen af det sociale miljø. De ufaglærte har ofte selv ufaglærte forældre, men det er forskelligt, hvordan der er blevet set på uddannelse i familierne. Hvor nogle forældre har opfordret til job frem for uddannelse, har andre forældre opfordret til uddannelse, fordi de ønskede, at deres børn skulle gå en anden vej end dem selv. Interviewundersøgelsen giver også eksempler på, hvordan de ufaglærtes omgangskreds kan påvirke deres tilgang til uddannelse og job.

Økonomi, manglende tid og oplevet behov afholder ufaglærte fra at starte på en erhvervsuddannelse

Ufaglærte, der har overvejet, men fravalgt at starte på en erhvervsuddannelse, peger i spørgeskemaundersøgelsen overordnet på fem barrierer: I prioriteret rækkefølge er de: 1) økonomi, 2) manglende tid, 3) manglende behov i nuværende job, 4) følelsen af at være for gammel til at starte på en erhvervsuddannelse og 5) problemer med at finde en læreplads. Disse barrierer er identiske med de fem barrierer, som flest af de ufaglærte i 2014 pegede på. Der er derfor god grund til at fæste lid til, at der er tale om forholdsvis konsistente barrierer.

Betydningen af arbejdslivserfaringer

Flertallet af ufaglærte oplever stor jobsikkerhed og har ikke overvejet job- eller brancheskifte

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at hhv. 68 % og 61 % af de ufaglærte slet ikke eller kun i mindre grad har overvejet at skifte job eller branche. Interviewundersøgelsen giver dog eksempler på ufaglærte informanter, der kunne være interesseret i et job- eller brancheskifte ved hjælp af erhvervsrettet uddannelse, fx som følge af risiko for nedslidning.

Spørgeskema- og interviewundersøgelsen peger desuden på, at de fleste ufaglærte oplever en høj grad af jobsikkerhed. Den manglende lyst til at skifte job eller branche kombineret med følelsen af jobsikkerhed gør, at mange ufaglærte er utilbøjelige til at starte på en erhvervsuddannelse. Dette udelukker dog ikke, at de ufaglærte kan være interesserede i fx AMU for at styrke deres arbejdsmarkedsrelevante kompetencer.

Spørgeskemaundersøgelsen viser dog også, at omkring to ud af fem af de ufaglærte i både 2014 og 2023 vurderede, at *udsigten til bedre jobmuligheder* kunne få dem til at starte på en erhvervsuddannelse, mens halvdelen af de ufaglærte i 2023 vurderede det samme ift. anden erhvervsrettet uddannelse.

Flere ufaglærte ville få lyst til erhvervsrettet uddannelse, hvis de blev opfordret til det

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at få af de ufaglærte opfordres til at deltage i erhvervsuddannelse af deres arbejdsgivere, ledere og kollegaer. 10 % svarer således, at de er blevet opfordret til at starte på en erhvervsuddannelse af en eller flere af deres nuværende kolleger, mens 8 % svarer, at de er blevet opfordret til at starte på en erhvervsuddannelse af deres arbejdsgiver eller leder. Det samme billede så vi også i 2014. Dog er der flere, der oplever dette ift. anden erhvervsrettet uddannelse end ift. erhvervsuddannelse. Interviewundersøgelsen peger også på, at der er tale om en større lydhørhed fra arbejdsgiverside vedrørende deltagelse i AMU frem for erhvervsuddannelse.

Betydningen af erfaringer med læring

Mange ufaglærte har ikke gode skoleerfaringer

Spørgeskema- og interviewundersøgelsen giver et billede af, at mange ufaglærte ikke har entydigt gode skoleerfaringer. Således svarer kun 47 % af de ufaglærte i 2023, at de godt kunne lide at gå i folkeskole, og 45 %, at deres faglige udbytte havde været godt. Interviewundersøgelsen giver forskellige eksempler på årsager til, at de mange ufaglærte har klaret sig mindre godt i grundskolen, herunder skoletræthed, diagnoser, og at man ikke har følt, at skolen kunne rumme en.

Kun 19 % af respondenterne har ikke deltaget i uddannelse efter folkeskolen, mens 42 % har deltaget og haft et godt fagligt udbytte. 22 % svarer, at de hverken har haft et godt eller dårligt udbytte, mens kun 12 % svarer, at de har haft et dårligt fagligt udbytte. Uddannelse efter grundskolen er fx

AMU, men der kan også være tale om, som interviewundersøgelsen viser, at nogle fx har påbegyndt en erhvervsuddannelse, som de er faldet fra, fx pga. at der er indtrådt særlige livsbegivenheder, som gav mindre overskud til uddannelse, faglige udfordringer på uddannelsen, manglende interesse for det faglige, uoverensstemmelser med en læreplads eller sygdom.

Ufaglærte har ofte et begrænset kendskab til mulighederne for at blive faglærte

Spørgekemaundersøgelsen viser, at mange ufaglærte ikke kender til mulighederne for afkortede erhvervsuddannelsesforløb, og at under halvdelen har kendskab til mulighed for løn under erhvervsuddannelse. Interviewundersøgelsen uddyber dette med eksempler på, hvordan kendskab til uddannelse hænger sammen med, hvor orienteret man som ufaglært er imod uddannelse. De, som har eller har haft overvejelser om at tage en erhvervsuddannelse, kender i større eller mindre grad til mulighederne, mens de, som ikke er interesseret i at tage en erhvervsuddannelse, ofte ikke kender til mulighederne. Spørgekemaundersøgelsen viser også, at det kun er hver tredje ufaglærte, der har modtaget vejledning om uddannelse. Tilsvarende har meget få fået lavet en realkompetencevurdering.

Perspektivering

Der er gennem de seneste ti år sket en markant udvikling mht. gruppen af ufaglærte, herunder at gruppen af ufaglærte er blevet væsentlig mindre pga. et voksende uddannelsesniveau i befolkningen. Det er samtidig kun meget få ufaglærte over 25 år, der årligt bliver faglærte. Det kan virke paradoksalt, i lyset af at to ud af tre ufaglærte vurderer, at en erhvervsuddannelse faktisk ville gavne dem på arbejdsmarkedet.

Når kun omkring 0,5 % af de ufaglærte årligt bliver faglærte, hænger det både sammen med, at de fleste mangler lyst til at blive faglærte, men også en række barrierer mht. dem, der faktisk har lyst. Der synes at være tale om nogle forholdsvis konsistente barrierer, som ikke har ændret sig igennem de seneste ti år. Det drejer sig især om økonomi, manglende tid og manglende behov ift. de jobs, de varetager.

Nærværende undersøgelse viser i lighed med den tilsvarende undersøgelse, der blev gennemført i 2014, at det er omkring en femtedel af de ufaglærte, der både har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, og som mener, at det vil kunne gavne dem på arbejdsmarkedet. Når mange flere har lyst til at starte, end der rent faktisk starter, viser det, at der er et potentiale i at motivere flere ufaglærte til at gå i gang med erhvervsrettet uddannelse.

Ift. at fremme motivationen peger undersøgelsen på, at det ville gøre en positiv forskel, hvis flere ufaglærte blev opfordret til uddannelse af arbejdsgivere, ledere og kolleger. Men der synes også at være et potentiale for, at flere ufaglærte gennem voksenvejledning og RKV kunne få mere lyst til at gå i gang med en uddannelse.

Det gælder også mht. anden erhvervsrettet uddannelse, herunder ikke mindst AMU, som de ufaglærte er langt mere orienterede mod end erhvervsuddannelse. Undersøgelsen peger på, at dette hænger sammen med, at AMU i højere grad synes at passe til de ufaglærtes uddannelsesbehov og livssituation. Og det understreger vigtigheden af at have et bredt fokus på ufaglærtes opkvalificering.

Om datagrundlaget

Undersøgelsen omfatter tre delundersøgelser: en registerundersøgelse, en spørgeskemaundersøgelse og en interviewundersøgelse. Undersøgelserne har omfattet ufaglærte, der er til rådighed for arbejdsmarkedet, er mindst 25 år og højst 54 år, har grundskole som højeste uddannelse og ikke er i gang med en uddannelse.

2 Indledning

Denne undersøgelse handler om ufaglærtes orientering mod erhvervsrettet uddannelse, herunder deres oplevelser af, hvad der har betydning for deres orientering imod erhvervsuddannelse og anden erhvervsrettet uddannelse (især AMU).

Undersøgelsen er tilrettelagt på en måde, som gør det muligt at sammenligne resultaterne med den undersøgelse, som Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gennemførte i 2014 under navnet *Fra ufaglært til faglært* (EVA, 2015). Det betyder, at de to projekter i høj grad ligner hinanden hensyn til formål, fokus og metode. En lav svarprocent i spørgeskemaundersøgelsen fra 2023 har dog vanskeliggjort en meget præcis sammenligning.

Ift. genstandsfeltet er der dog foretaget en væsentlig justering, for så vidt at hvor vi i 2014 alene så på de ufaglærtes orientering mod erhvervsuddannelse, så har vi i dette projekt tillige fokus på *anden erhvervsrettet uddannelse, herunder især AMU*. Denne udvidelse er lavet i erkendelse af, at kun en meget lille andel af de ufaglærte starter på hhv. gennemfører en erhvervsuddannelse, mens en langt større andel deltager i anden erhvervsrettet uddannelse, herunder især i AMU-regi.

2.1 Undersøgelsens formål

Undersøgelsens formål har været at opnå større viden om, hvad der har betydning for ufaglærtes orientering mod erhvervsuddannelse og anden erhvervsrettet uddannelse (især AMU). Undersøgelsen har fokus på, hvordan de ufaglærte selv oplever og vurderer deres behov og muligheder for erhvervsrettet uddannelse såvel som de barrierer, de oplever for at gå i gang med en uddannelse.

Det er undersøgelsens ambition at kunne levere brugbar viden, som kan kvalificere overvejelser både på et politisk niveau og blandt de aktører, der arbejder med at få ufaglærte til at starte på erhvervsuddannelse hhv. andre erhvervsrettede uddannelser. Det gør vi ved at besvare en række undersøgelsesspørgsmål, som fremgår af tekstboksen.

Undersøgelsesspørgsmål

1. Hvem er de ufaglærte, og hvordan varierer andelen, der påbegynder hhv. gennemfører en erhvervsuddannelse ift. forskellige baggrundsvariable (se nærmere nedenfor)?
2. I hvilket omfang oplever de ufaglærte et behov for at påbegynde en erhvervsrettet uddannelse, herunder erhvervsuddannelse og AMU? Og hvor interesserede er de i forskellige former for uddannelse med særligt henblik på erhvervsrettet uddannelse?
3. Hvilke forhold kan fremme, at de ufaglærte påbegynder erhvervsuddannelse og anden erhvervsrettet uddannelse (især AMU)?
4. Hvilke barrierer møder de ufaglærte, der ønsker en erhvervsuddannelse? Og hvilken udbredelse og betydning har disse barrierer?
5. Hvordan ser ufaglærte på deres muligheder for at klare sig på arbejdsmarkedet hhv. med og uden erhvervsuddannelse, og hvilke rationaler ligger bag deres valg eller fravalg af uddannelse?
6. Hvordan har udviklingen været fra 2014 til 2024 ift. de undersøgte forhold, herunder mht. hvor mange ufaglærte der er, de ufaglærtes lyst til at starte på en erhvervsuddannelse og barrierer i den sammenhæng?

Vi har valgt at operationalisere begreberne *behov* og *motivation* for en erhvervsuddannelse ved dels at spørge de ufaglærte om, hvorvidt de har *lyst* til at starte på en erhvervsuddannelse, og hvorvidt de vurderer, at det ville *gavne* dem, ud fra en antagelse om, at dette er lettere at tage stilling til. Man vil derfor også se, at det er disse to begreber, lyst og gavn, som bruges løbende i undersøgelsen i stedet for behov.

2.2 Afgrænsninger

Undersøgelsen omfatter ufaglærte, der er til rådighed for arbejdsmarkedet, er mindst 25 og højst 54 år og ikke har afsluttet eller er i gang med en uddannelse. I det følgende beskrives afgrænsningen af populationen nærmere mht. alder, uddannelsesbaggrund og tilknytning til arbejdsmarkedet.

2.2.1 Alder

Den nedre aldersgrænse på 25 år er valgt for at sikre, at de ufaglærte ikke er i målgruppen for ungdomsuddannelse, mens den øvre grænse på 54 år er valgt for at sætte fokus på ufaglærte, der fortsat har en længere periode på arbejdsmarkedet foran sig. Der vil derfor være stor sandsynlighed for, at hvis de tager en erhvervsuddannelse, vil de kunne anvende den på arbejdsmarkedet i en årække. Det samlede aldersspænd fra 25 til 54 år er deleligt med fem og muliggør derfor lige store aldersintervaller på fem år. Femårsintervallerne er bl.a. valgt, fordi der knytter sig særlige regler og overvejelser til aldersgruppen 25-29 år mht. beskæftigelseslovgivningen, og for at kunne sammenligne denne gruppe af ”unge voksne” med andre aldersgrupper af voksne.

2.2.2 Uddannelsesbaggrund

Ufaglærte defineres i dette projekt på baggrund af højeste uddannelsesniveau i henhold til Danmarks Statistiks registre og afgrænses til voksne med grundskole som højeste uddannelsesniveau. Denne afgrænsning er valgt af flere grunde. For det første for at målrette undersøgelsen mod den gruppe af ufaglærte, hvor erhvervsuddannelse er det oplagte valg for at komme videre i uddannelsessystemet. For det andet for at fokusere på de ufaglærte, der ikke har en ungdomsuddannelse og derfor ikke har de samme uddannelsesmuligheder som dem, der har en gymnasial uddannelse.

2.2.3 Tilknytning til arbejdsmarkedet

Undersøgelsen fokuserer på både beskæftigede og ledige ufaglærte. Men da en del af de ledige ufaglærte reelt ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet og heller ikke aktuelt er uddannelsesparate, har EVA valgt at afgrænse undersøgelsen fra disse personer. Ift. Arbejdsmarkedsstyrelsens tre matchgrupper omfatter undersøgelsen, som i undersøgelsen fra 2015, i udgangspunktet således alene matchgruppe 1, de jobklare, mens matchgruppe 2, de indsatsklare, og matchgruppe 3, der har "så alvorlige problemer", at de på det pågældende tidspunkt "hverken kan arbejde eller tage del i en beskæftigelsesrettet indsats med aktive tilbud", ikke indgår i undersøgelsen (Arbejdsmarkedsstyrelsen, 2009). Ovenstående tre betegnelser er dog erstattet af andre inddelinger, og indeværende undersøgelse er i stedet afgrænset til at omfatte beskæftigede samt job- og uddannelsesparate ledige. Med undtagelse af statusopgørelsen (se 2.3.1) af ufaglærte er selvstændige samt medarbejdende ægtefæller ligeledes taget ud af populationen.

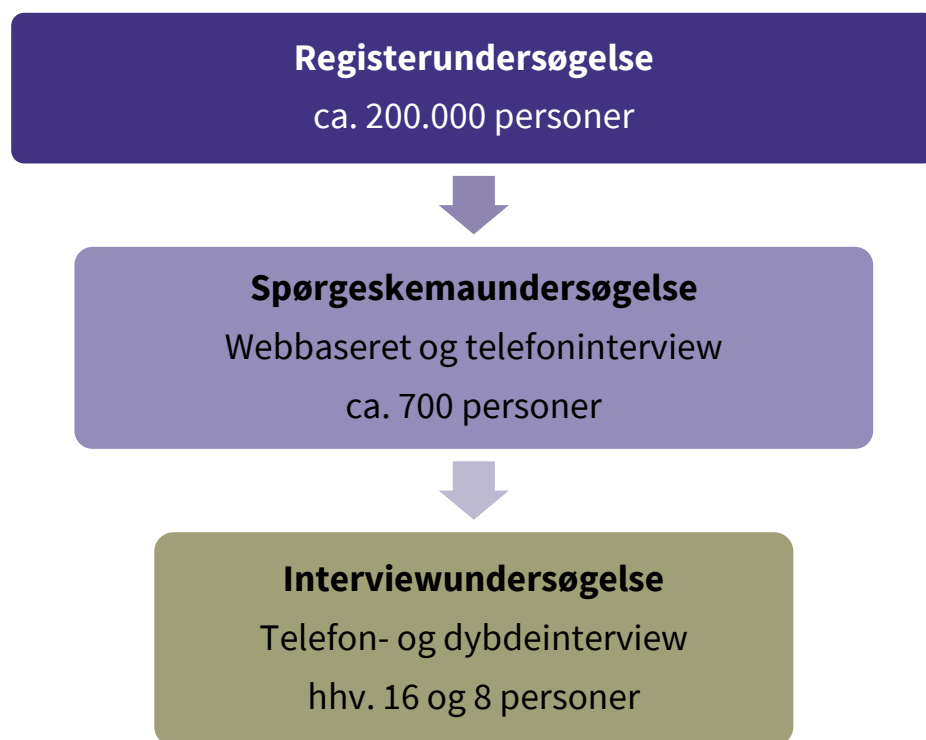
2.3 Metodisk design

EVA opfylder formålet med undersøgelsen og besvarer undersøgelsesspørgsmålene ved at indsamle og analysere en vifte af kvantitative og kvalitative data. De enkelte delundersøgelser er som udgangspunkt tilrettelagt sådan, at de tidsmæssigt med overlap ligger i forlængelse af hinanden, både for at sikre en løbende vidensopbygning i projektet, og for at resultater fra den ene delundersøgelse kan anvendes i den næste. Dette er illustreret i figuren nedenfor.

Det overordnede princip i det metodiske design kan beskrives som en rød tråd, der går fra en registerundersøgelse, som omfatter den samlede population af ufaglærte, over en spørgeskemaundersøgelse, der omfatter et repræsentativt udvalg af ufaglærte, til en interviewundersøgelse, der omfatter et mindre udvalg af respondenter fra spørgeskemaundersøgelsen, der efterfølgende interviewes.

Registerpopulationen omfatter ca. 200.000 personer, spørgeskemaundersøgelsen omfatter ca. 700 respondenter, og interviewundersøgelsen omfatter 24 informanter. I den forbindelse har vi interviewet nogle af de personer, som deltog i undersøgelsen i 2014, herunder med særligt henblik på personer, der på det tidspunkt havde lyst til at gå i gang med en erhvervsuddannelse, for herigennem at belyse, hvordan deres karriere på arbejdsmarkedet har været, og om de i mellemtiden har påbegyndt eller gennemført en erhvervsuddannelse, og hvis ikke, hvad der har afholdt dem fra at gå i gang.

Figur 2.1
Metodisk design

Registerundersøgelsen har dels haft til formål at undersøge udviklingen i antal ufaglærte i arbejdsstyrken i perioden 2014-2022 samt at se på udviklingen i sammensætningen af gruppen af ufaglærte, dels haft til formål at vise, hvor stor en andel af de ufaglærte i populationen der i løbet af perioden fra 1. oktober 2014 til 1. oktober 2018 hhv. perioden fra 1. oktober 2018 til 1. oktober 2022 havde påbegyndt eller færdiggjort en erhvervsuddannelse. Desuden skulle undersøgelsen vise, hvor stor en andel af de ufaglærte der i perioden 2014-2022 deltog i AMU.

Spørgeskemaundersøgelsen har omfattet 750 besvarelser fra ufaglærte i populationen, hvor 64 er sorteret fra pga. for få svar. Det giver en svarprocent på 17 ift. nettostikprøven på 4.283. Det er EVA's vurdering, at den lave svarprocent kan have haft den konsekvens, at andelen af de mindst motiverede har valgt ikke at besvare spørgeskemaet i samme grad som tidligere. Dette skal man holde sig for øje, når man tolker på resultaterne som udtryk for den samlede population af ufaglærte og ift. at sammenligne 2014 med 2023. Resultaterne er vægtet med henblik på at få dem til at afspejle populationen af ufaglærte i befolkningen så godt som muligt. Det er dog oplagt, at respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen også er forskellige fra populationen på forhold, som vi ikke har mulighed for at vægte på, fx deres motivation for uddannelse. Det tilfører usikkerhed til undersøgelsens resultater om, hvor mange der er motiverede for uddannelse mv., herunder også sammenligningen med resultater fra 2014. Spørgeskemaundersøgelsen har afdækket respondenternes motivation for uddannelse samt deres vurderinger af forhold, der kan have betydning for, at man påbegynder hhv. en erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse.

Endelig har interviewundersøgelsen omfattet 24 interview, heraf 16 telefoninterview af omkring en halv times varighed og 8 dybdeinterview af ca. 1½ times varighed. 8 af de i alt 24 informanter har også deltaget i EVA's spørgeskemaundersøgelse fra 2014. Hvor telefoninterviewenes fokus har været på, hvordan ufaglærte oplever bestemte barrierer ift. uddannelse, har dybdeinterviewene derudover haft til formål at belyse eksempler på ufaglærtes livshistorier med særligt fokus på, hvordan ufaglærte har klaret sig på arbejdsmarkedet og herunder har håndteret behov for kompetenceudvikling og uddannelse.

2.4 Organisering

Projektet er gennemført i perioden august 2023 til februar 2025 af en projektgruppe bestående af:

- Chefkonsulent Michael Andersen (projektleder)
- Seniorskonsulent Maria Thiemer
- Konsulent Cecilie Lindholt Ingvarsdén
- Konsulent Jens Vognstoft Pedersen
- Konsulent Ann-Sophie Frohmé Schultz.

3 Hvem er de ufaglærte, og i hvilken grad deltager de i erhvervsrettet uddannelse?

I dette kapitel beskriver vi på baggrund af registerdata de ufaglærte i populationen og præsenterer både samlet set og ift. forskellige grupper af ufaglærte mht. køn, alder, indkomst, beskæftigelsesstatus og branchetilhørsforhold,¹ hvor store andele der har påbegyndt hhv. gennemført en erhvervsuddannelse og/eller har deltaget i AMU.

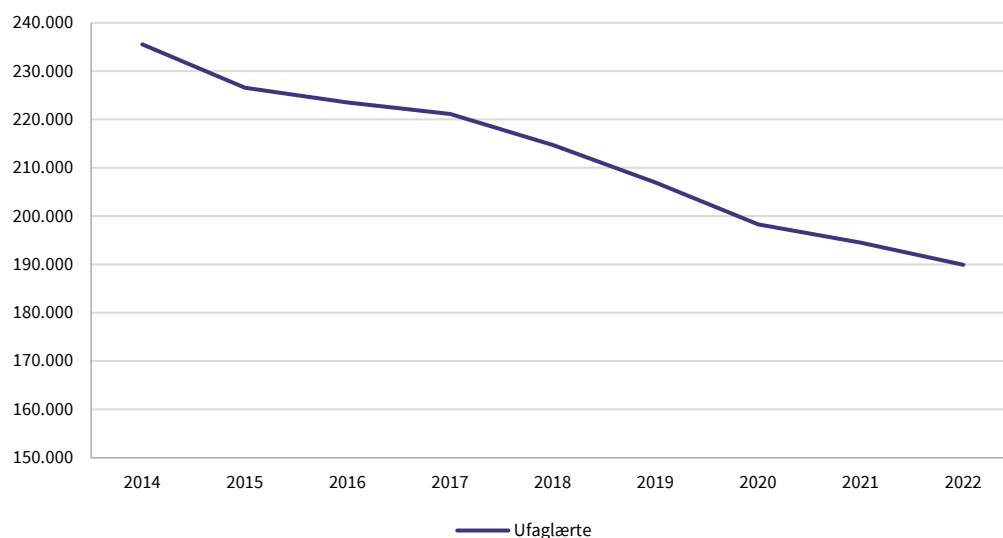
3.1 Gruppen af ufaglærte

3.1.1 Færre ufaglærte – og kun få ufaglærte bliver faglærte

Gruppen af ufaglærte i populationen er blevet mindre i løbet af årene, som det fremgår af figur 3.1 nedenfor. Ud over at antallet af ufaglærte i populationen er blevet mindre, er også andelen af alle personer i aldersgruppen, som er til rådighed for arbejdsmarkedet, blevet mindre. Således udgjorde de ufaglærte 14 % i 2014, men 11 % i 2022 (se tabelbilag, tabel 2.2).

1 Vi har også undersøgt fordelingen ift. regioner, men har valgt ikke at afrapportere særskilt for dette i et afsnit, da der ikke er væsentlige regionale forskelle, mht. om de ufaglærte påbegynder eller gennemfører en erhvervsuddannelse. For alle de fem regioner er det mellem 4 % og 5 % af de ufaglærte, der i både 2014 og 2018 påbegyndte en erhvervsuddannelse, mens det på tværs af alle regioner og de to år var 2 % af de ufaglærte, som havde gennemført en erhvervsuddannelse inden for fire år (se tabelbilag, tabel 2.21 og 2.22). Der er dog større forskelle mht. den regionale fordeling af AMU-aktiviteter i perioden, hvor der særligt for Region Nordjylland har der været et stort fald fra omkring 14 % til 10 %, selvom den største andel af deltagere fortsat er i Region Nordjylland.

Figur 3.1
Antal ufaglærte i populationen i perioden 2014-2022

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Populationen består af 25-54-årige ufaglærte i arbejdsstyrken. De ufaglærte er defineret som personer, der pr. 1. oktober i det pågældende år har grundskole som højeste fuldførte uddannelse og ikke var i gang med en uddannelse.

1. oktober 2014 var der 235.555 ufaglærte til rådighed for arbejdsmarkedet, som var mellem 25 og 54 år, og som havde grundskole som højeste fuldførte uddannelse og ikke var i gang med en uddannelse. Otte år senere var dette antal faldet til 189.941. Det svarer til et fald på 45.614 personer eller 19 %. Sammenligner man denne udvikling med gruppen af personer *med* uddannelse (ud over grundskoleniveau), som er til rådighed for arbejdsmarkedet og er mellem 25 og 54 år, har udviklingen her været en helt anden: Her er antallet *steget* med 93.855 personer fra 2014 til 2022, hvilket svarer til en stigning på 6 % (se tabelbilag, tabel 2.1).

Det store fald på 19 % i antallet af ufaglærte i populationen skyldes især, at flere unge får en uddannelse sammenlignet med tidligere, samtidig med at årgangene generelt er blevet mindre. Når vi sammenligner de forskellige årgange over tid, vil der derfor være en tendens til, at større årgange med flere ældre ufaglærte i vores population bliver erstattet af mindre årgange med færre yngre ufaglærte. Hertil kommer, som vi skal se nedenfor, at en mindre del på under 1 % af de ufaglærte årligt er blevet faglærte i perioden. Det er således kun en meget lille del af faldet i antallet af ufaglærte i populationen, der skyldes, at de ufaglærte som voksne har uddannet sig ud af gruppen.

Som tabel 3.1 viser, er det kun en meget lille andel af de ufaglærte, der inden for en tidshorisont på fire år bliver faglærte. Og denne tendens har ikke ændret sig fra starten til slutningen af den undersøgte periode.

Tabel 3.1

Antal ufaglærte i 2014 og 2018, som havde påbegyndt hhv. gennemført en erhvervsuddannelse inden for fire år.

År	Antal	Påbegyndt erhvervsuddannelse		Gennemført erhvervsuddannelse		Total
		Antal	Procent	Antal	Procent	Antal
2014	n = 214.014	8.203	3,83 %	4.401	2,06 %	214.014
2018	n = 194.458	8.898	4,58 %	3.562	1,83 %	194.458

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Populationen består af 25-54-årige ufaglærte i arbejdsstyrken. De ufaglærte er defineret som personer, der pr. 1. oktober for årene 2014 og 2018 havde grundskole som højeste fuldførte uddannelse og ikke var i gang med en uddannelse. Selvstændige og medarbejdende ægtefæller er udeladt af analysen. Analysen undersøger påbegyndt erhvervsuddannelse og gennemført erhvervsuddannelse inden for fire år. Personer, der var i befolkningen i hhv. 2014 og 2018, men ikke i befolkningen fire år efter (2018 og 2022), er udeladt.

Som det ses af tabellen, er billedet omtrent det samme, når vi sammenligner de to perioder 2014-2018 og 2018-2022, mht. hvor mange ufaglærte der har påbegyndt hhv. gennemført en erhvervsuddannelse. Faktisk er der tale om et lille fald fra 2,06 % til 1,83 % af de ufaglærte i populationen, der i den fireårige periode har gennemført en erhvervsuddannelse. I gennemsnit ligger niveauet således på omkring 0,5 % pr. år af de ufaglærte, som skifter status til at blive faglærte.

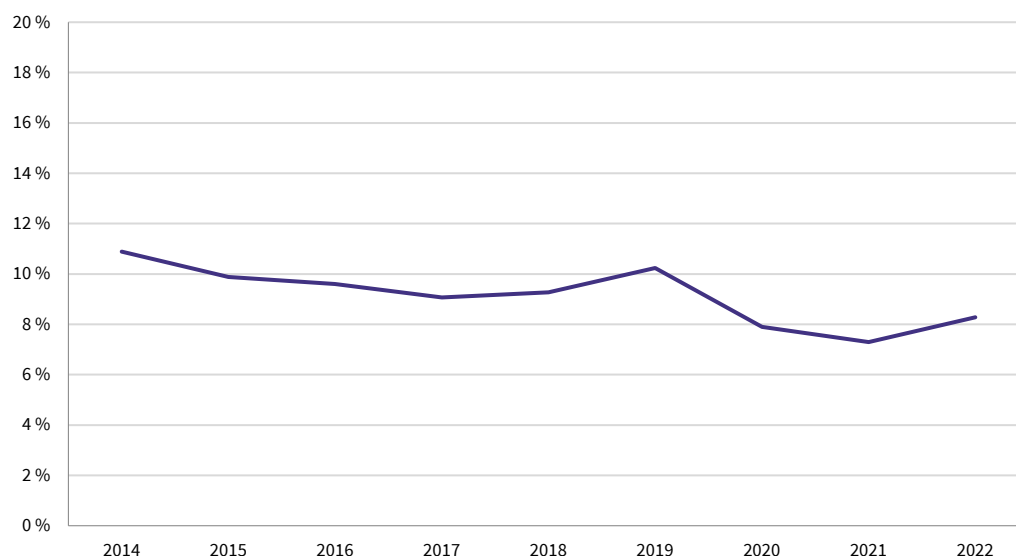
Som det også ses af tabellen, er antallet, der påbegynder en erhvervsuddannelse omkring dobbelt så højt som andelen, der gennemfører. Dette kan dog ikke uden videre bruges til at sige noget om frafaldets størrelse, da en del af dem, der påbegynder en erhvervsuddannelse i perioden, gennemfører den, efter at perioden på fire år er afsluttet, og derfor ikke tæller med i antal gennemførte.

3.1.2 Omkring hver tiende ufaglærte deltager årligt i AMU, men andelen har været nedadgående

Mens det var omkring 1 % af de ufaglærte, der årligt påbegyndte en erhvervsuddannelse i årene 2014-2022, var det omkring hver tiende, der årligt deltog i AMU-kurser. Det fremgår af figur 3.2.

Figur 3.2

Andelen af ufaglærte, der har deltaget i AMU-kurser i årene 2014 til 2022, opgjort i unikke personer

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Figuren viser andelen af ufaglærte i målgruppen pr. 1. oktober det pågældende år, som har deltaget i et AMU-kursus til og med 1. oktober i det pågældende år. Har personen deltaget i flere AMU-kurser, vil personen kun tælle med én gang pr. år, men hvis kurserne fordeler sig på flere år, vil personer indgå i hvert af disse.

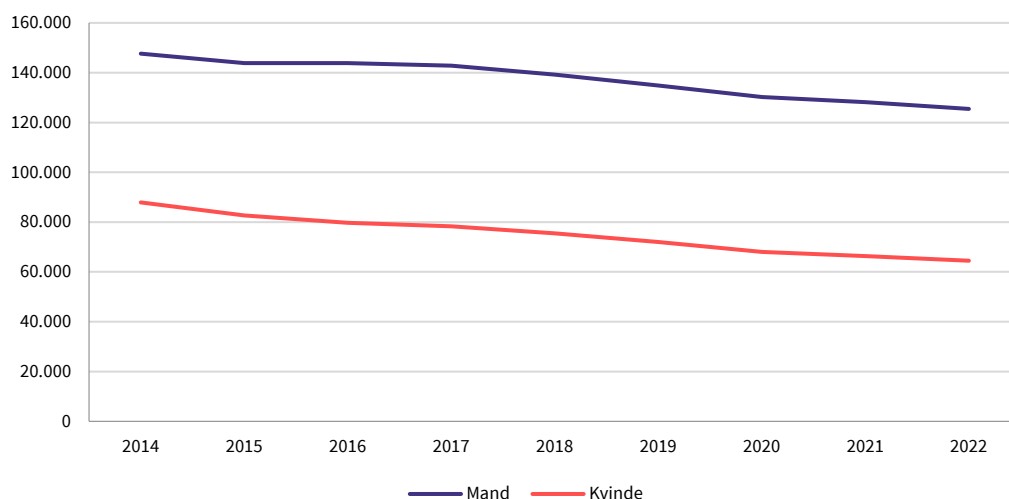
Som det fremgår af figur 3.2, var andelen, der deltog i AMU i perioden, nedadgående, hvor andelen faldt fra omkring 24.000 unikke deltagere eller 11 % i 2014 til omkring 15.000 eller 8 % i 2022. Faldet i 2020 og 2021 skal dog også ses i lyset af covid-19-nedlukningerne.

3.2 Ufaglærte og køn

3.2.1 Flere mænd er ufaglærte, og flere kvinder bliver faglærte

Registeranalyserne viser, at flere kvinder end mænd bliver faglærte, både når vi ser på gruppen af ufaglærte i 2014 og 2018. Samtidig er gruppen af ufaglærte blevet mere kønsskæv, hvor andelen af ufaglærte mænd er steget i perioden. Af figur 3.3 fremgår det, at antallet af ufaglærte mænd er væsentligt større end antallet af ufaglærte kvinder i hele den undersøgte periode. Selvom der har været et nogenlunde lige stort fald for begge grupper, nemlig 23.419 kvinder og 22.195 mænd (se tabelbilag, tabel 2.3), er antallet af ufaglærte mænd fra 2014 til 2022 faldet med 15 %, mens antallet af ufaglærte kvinder i samme periode er faldet med 27 %. Det betyder, at kønssammensætningen blandt de ufaglærte er blevet mere skæv, således at hvor mændene i 2014 udgjorde 63 % af de ufaglærte, udgjorde de i 2022 66 % af de ufaglærte (se tabelbilag, tabel 2.4).

Figur 3.3
Antal ufaglærte kvinder og mænd i perioden 2014-2022

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Populationen består af 25-54-årige ufaglærte i arbejdsstyrken. De ufaglærte er defineret som personer, der pr. 1. oktober i det pågældende år har grundskole som højeste fuldførte uddannelse og ikke var i gang med en uddannelse.

Som tabel 3.2 neden for viser, er der både et større antal og en større andel af de kvindelige ufaglærte end de mandlige ufaglærte, der har påbegyndt hhv. gennemført en erhvervsuddannelse.

Tabel 3.2
Antal ufaglærte i 2014 og 2018, som har påbegyndt hhv. gennemført en erhvervsuddannelse inden for fire år. Fordelt på køn

		Påbegyndt erhvervsuddannelse		Færdiggjort erhvervsuddannelse	
		Antal	Procent	Antal	Procent
2014	Mand (n = 132.121)	4.075	3,08 %	1.872	1,42 %
	Kvinde (n = 81.893)	4.128	5,04 %	2.529	3,09 %
	Total (n = 214.014)	8.203	3,83 %	4.401	2,06 %
2018	Mand (n = 124.545)	4.399	3,53 %	1.556	1,25 %
	Kvinde (n = 69.913)	4.499	6,44 %	2.006	2,87 %
	Total (n = 194.458)	8.898	4,58 %	3.562	1,83 %

Kilde: Danmarks Statistik.

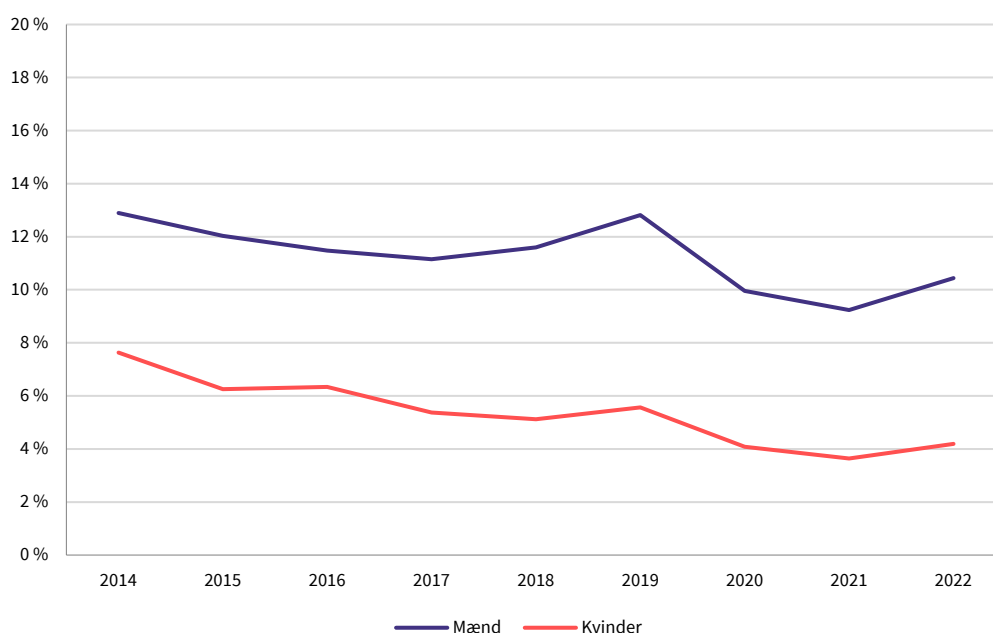
Note: Populationen består af 25-54-årige ufaglærte i arbejdsstyrken. De ufaglærte er defineret som personer, der pr. 1. oktober for årene 2014 og 2018 havde grundskole som højeste fuldførte uddannelse og ikke var i gang med en uddannelse. Selvstændige og medarbejdende ægtefæller er udeladt af analysen. Analysen undersøger påbegyndt erhvervsuddannelse og gennemført erhvervsuddannelse inden for fire år. Personer, der var i befolkningen i hhv. 2014 og 2018, men ikke i befolkningen fire år efter (2018 og 2022), er udeladt af analysen.

Som tabellen viser, var det 3 % af de kvinder, som var ufaglærte i hhv. 2014 og 2018, som gennemførte en erhvervsuddannelse inden for fire år, mens den samme andel var 1 % for mændene. En tilsvarende forskel gør sig gældende, når man ser, hvor mange der påbegyndte en erhvervsuddannelse.

3.2.2 Større andel af de ufaglærte mænd deltager i AMU

Hvor en større andel af de ufaglærte kvinder således bliver faglærte, er der omvendt en meget større andel af mændene, der deltager i AMU. Det fremgår af figur 3.4.

Figur 3.4
Andelen af ufaglærte, fordelt på køn, der har deltaget i AMU-kurser i årene 2014 til 2022, opgjort i unikke personer

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Figuren viser andelen af ufaglærte i målgruppen pr. 1. oktober det pågældende år, som har deltaget i et AMU-kursus til og med 1. oktober i det pågældende år. Har personen deltaget i flere AMU-kurser, vil personen kun tælle med én gang pr. år, men hvis kurserne fordeler sig på flere år, vil personer indgå i hvert af disse.

Figur 3.4 viser, at en langt større andel af ufaglærte mænd har deltaget i AMU sammenlignet med ufaglærte kvinder. Mens der således var omkring 13 % mænd og 8 % kvinder, der deltog i AMU-kurser i 2014, var det hhv. omkring 10 % og 4 % i 2022. For begge grupper gælder det, at der har været et fald i aktiviteten siden 2014.

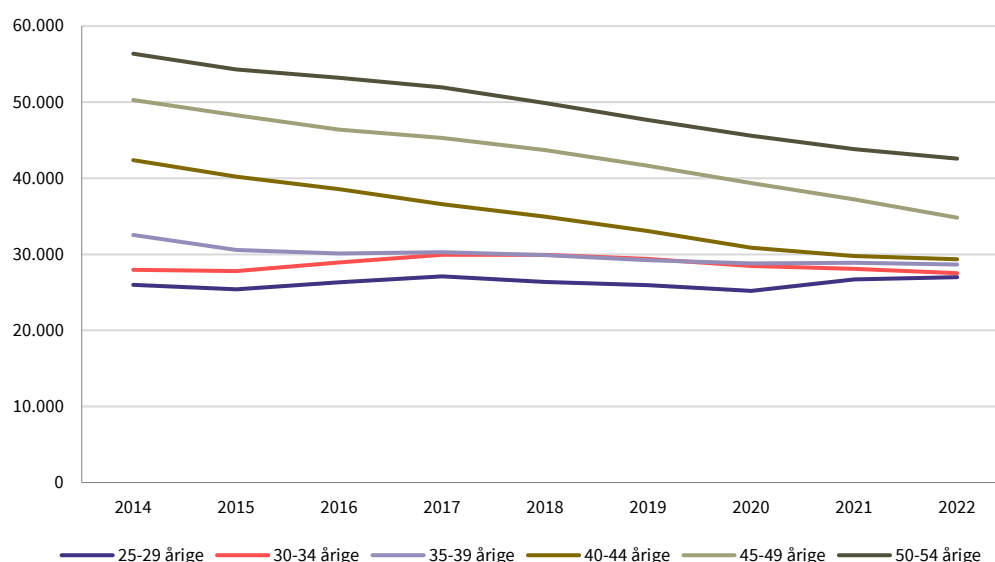
3.3 Ufaglærte og alder

3.3.1 De unge bliver i højere grad faglærte end de ældre

Registerundersøgelsen viser, at flere unge ufaglærte bliver faglærte sammenlignet med de ældre ufaglærte. Samtidig viser registerundersøgelsen, at gruppen af unge ufaglærte i alderen 25-29 år som den eneste af aldersgrupperne er vokset – om end kun lidt – i perioden 2014 til 2022, mens antallet af ufaglærte i de andre aldersgrupper er faldet. Og i gruppen på 40-54 år er der tale om store fald.

Ser vi på gruppen af ufaglærte under 40 år, er andelen steget fra 37 % i 2014 til 44 % i 2022, mens andelen af ufaglærte over 40 år er faldet fra 63 % i 2014 til 56 % i 2022. Selvom antallet af ufaglærte er faldet for både dem under og over 40 år, er ændringen et udtryk for, at antallet af ufaglærte over 40 år er faldet markant mere end blandt dem under 40 år (42.287 imod 3.327). Denne udvikling er illustreret i figur 3.5, der viser antallet af ufaglærte i perioden 2014 til 2022 fordelt på aldersgrupper.

Figur 3.5
Antal af ufaglærte i perioden 2014-2022, fordelt på aldersgrupper

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Populationen består af 25-54-årige ufaglærte i arbejdsstyrken. De ufaglærte er defineret som personer, der pr. 1. oktober i det pågældende år har grundskole som højeste fuldførte uddannelse og ikke var i gang med en uddannelse.

Af figuren ses, at der generelt set er blevet langt færre ældre ufaglærte. Fra 2014 til 2022 er antallet af ufaglærte i de tre aldersgrupper på 40 år og derover faldet med mellem 13.000-15.500 personer. Det svarer til, at gruppen af ufaglærte i aldersgrupperne 40-44 år og 45-49 år er faldet med 31 %, mens antallet af 50-54-årige ufaglærte er faldet med 24 % i perioden. Samtidig viser figuren, at antallet af yngre ufaglærte (25-29-årige og 30-34-årige) er på nogenlunde samme niveau i perioden fra 2014 til 2022 og varierer mellem 500-1.000 personer. Dog er antallet af de 25-29-årige steget med 4 % i perioden, mens antallet af de 30-34-årige er faldet med 2 % (se tabelbilag, tabel 2.7).

Den følgende tabel viser, hvor store andele og hvor mange af de ufaglærte i forskellige aldersgrupper som påbegynder hhv. gennemfører en erhvervsuddannelse inden for fire år. Og den generelle tendens er, at andelen falder med alderen.

Tabel 3.3

Antal ufaglærte i 2014 og 2018, som hhv. har påbegyndt og gennemført en erhvervsuddannelse inden for fire år. Fordelt på aldersgrupper

		Påbegyndt erhvervsuddannelse		Færdiggjort erhvervsuddannelse	
		Antal	Procent	Antal	Procent
2014	25-29 (n = 24.011)	2.413	10,05 %	1.016	4,23 %
	30-34 (n = 25.673)	1.650	6,43 %	786	3,06 %
	35-39 (n = 29.505)	1.176	3,99 %	655	2,22 %
	40-44 (n = 38.383)	1.076	2,80 %	637	1,66 %
	45-49 (n = 45.332)	1.012	2,23 %	665	1,47 %
	50-54 (n = 51.110)	876	1,71 %	642	1,26 %
	Total (n = 214.014)	8.203	3,83 %	4.401	2,06 %
2018	25-29 (n = 24.058)	2.478	10,30 %	689	2,86 %
	30-34 (n = 27.267)	1.921	7,05 %	640	2,35 %
	35-39 (n = 27.002)	1.370	5,07 %	570	2,11 %
	40-44 (n = 31.571)	1.160	3,67 %	555	1,76 %
	45-49 (n = 39.556)	1.032	2,61 %	546	1,38 %
	50-54 (n = 45.004)	937	2,08 %	562	1,25 %
	Total (n = 194.458)	8.898	4,58 %	3.562	1,83 %

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Populationen består af 25-54-årige ufaglærte i arbejdsstyrken. De ufaglærte er defineret som personer, der pr. 1. oktober for årene 2014 og 2018 havde grundskole som højeste fuldførte uddannelse og ikke var i gang med en uddannelse. Selvstændige og medarbejdende ægtefæller er udeladt af analysen. Analysen undersøger påbegyndt erhvervsuddannelse og gennemført erhvervsuddannelse inden for fire år. Personer, der var i befolkningen i hhv. 2014 og 2018, men ikke i befolkningen fire år efter (2018 og 2022), er udeladt af analysen.

Tabel 3.3 viser, at blandt de 25-29-årige ufaglærte startede 10 % i både 2014 og 2018 på en erhvervsuddannelse inden for fire år, mens hhv. 4 % og 3 % færdiggjorde en erhvervsuddannelse. For hver aldersgruppe ses det, at jo ældre de ufaglærte bliver, desto færre påbegynder hhv. gennemfører en erhvervsuddannelse.

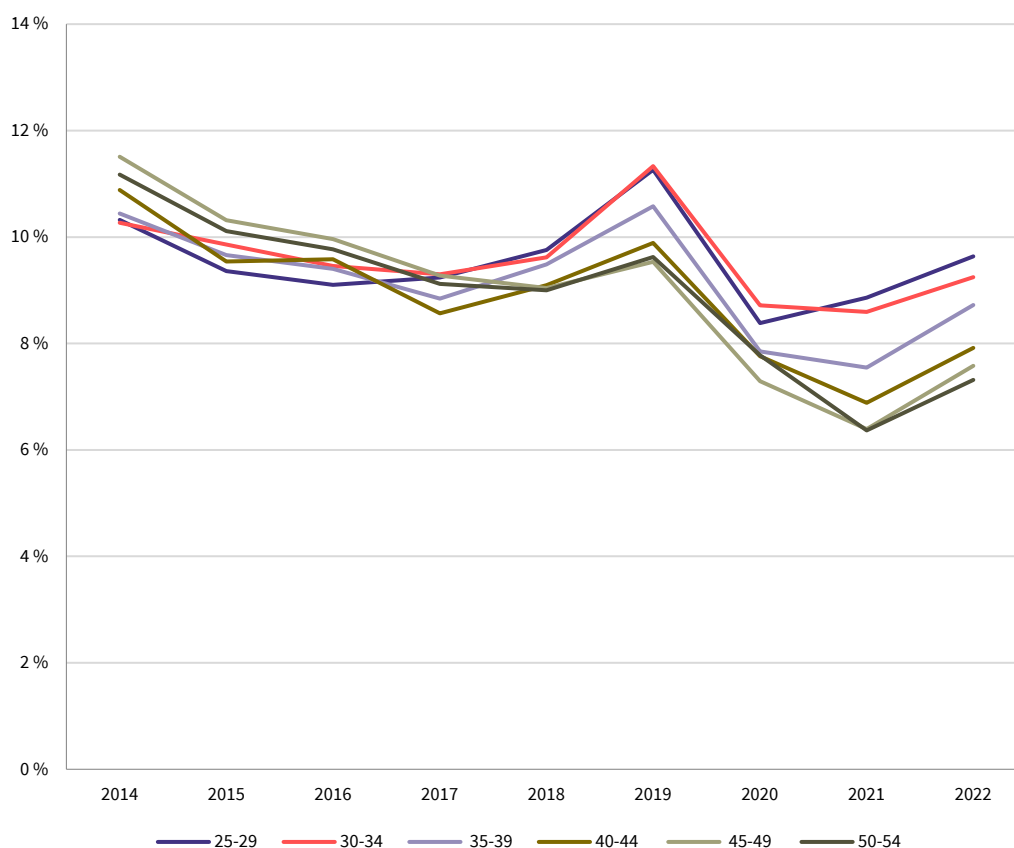
Det kan der være flere forklaringer på. For det første kan man forestille sig, at nogle af de mest motiverede for at blive faglærte løbende rent faktisk bliver faglærte og dermed forlader populationen. Det vil som tendens og alt andet lige få andelen til at blive mindre. For det andet kan det tænkes, at da ældre har færre år tilbage på arbejdsmarkedet end de yngre, kan det alt andet lige betyde, at ens incitament for at uddanne sig bliver mindre. For det tredje kan det også tænkes, at der generelt set er et større pres på de yngre ufaglærte for at uddanne sig.

3.3.2 Ældre ufaglærte deltager i mindre grad end de yngre i AMU

Figur 3.6 viser andelen af ufaglærte, som har deltaget i AMU-kurser i perioden 2014-2022, fordelt på aldersgrupper.

Figur 3.6

Andelen af ufaglærte, fordelt på alder, der har deltaget i AMU i årene 2014 til 2022, opgjort i unikke personer

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Figuren viser andelen af ufaglærte i målgruppen pr. 1. oktober det pågældende år, som har deltaget i et AMU-kursus til og med 1. oktober i det pågældende år. Har personen deltaget i flere AMU-kurser, vil personen kun tælle med én gang pr. år, men hvis kurserne fordeler sig på flere år, vil personer indgå i hvert af disse.

Figuren viser, at der blandt alle aldersgrupper har været et fald i AMU-aktiviteten fra omkring 10-11 % til 7-10 % i perioden. Figuren viser også en tendens til, at det særligt er i de ældre aldersgrupper, at AMU-aktiviteten er faldet. For de 50-54-årige er der et fald fra 11 % til 7 %, mens der for hhv. de 25-29-årige og de 30-34-årige har været et fald på omkring 1 procentpoint. Figuren viser således en tendens til, at AMU-aktiviteten er faldet mere for ældre ufaglærte på 40 år og derover, mens andelen for de 25-34-årige er på omkring samme niveau i 2022 som i 2014.

Når vi sammenligner andelen, som deltager i AMU-aktiviteter, med andelen, som hhv. påbegynder og gennemfører en erhvervsuddannelse, kan vi se den samme tendens, hvor det særligt er de unge, der i de senere år orienterer sig mod uddannelse. Mht. erhvervsuddannelse har dette været

tendensen i hele perioden, mens det for AMU-aktiviteten i højere grad er blevet tilfældet i 2022, end det var i 2014.

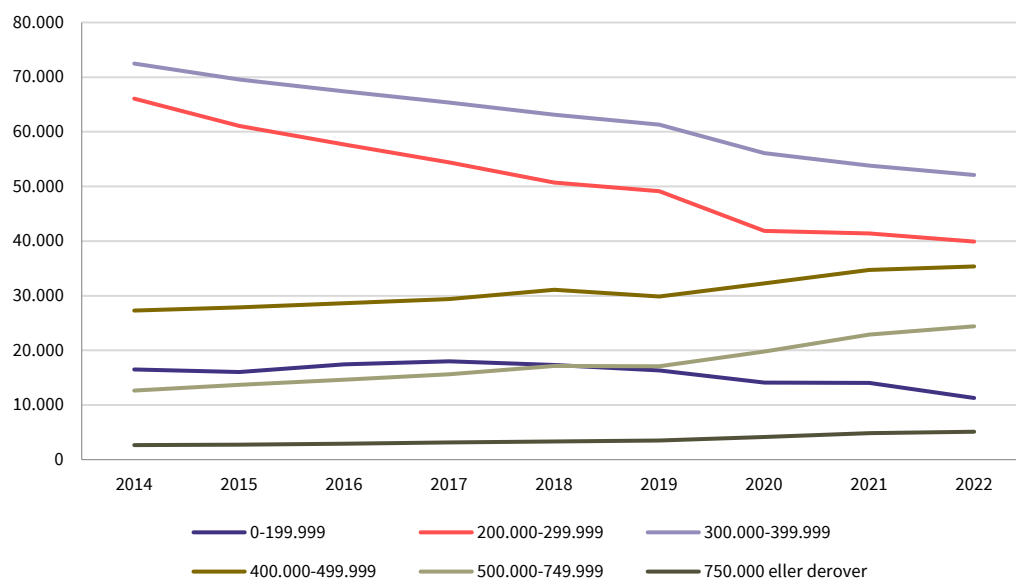
3.4 Ufaglærte og indkomst

3.4.1 Flere lavtlønnede bliver faglærte

Registerundersøgelsen viser, at flere lavtlønnede ufaglærte bliver faglærte sammenlignet med ufaglærte med en højere årlig indkomst. Samtidig viser registerundersøgelsen, at flere ufaglærte har fået en højere årlig indkomst i perioden fra 2014 til 2022.

Størstedelen af de ufaglærte har en årlig indkomst på under 400.000 kr. Således havde 78 % af de ufaglærte i 2014 en årlig indkomst på under 400.000 kr., mens det i 2022 var 61 % af de ufaglærte. Blandt de ufaglærte i 2014 var det 7 %, som havde en årlig indkomst på 500.000 kr. eller derover, mens andelen er blevet større i 2022, hvor 18 % af de ufaglærte havde en årlig indkomst på 500.000 kr. eller derover (se tabelbilag, tabel 2.12). En del af denne udvikling er forventelig i lyset af dels den almindelige indkomstudvikling over årene, dels det forhold at perioden fra 2014 til 2022 har været præget af en opgangskonjunktur.

Figur 3.7
Antal af ufaglærte i perioden 2014-2022 fordelt på indkomstgrupper

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Populationen består af 25-54-årige ufaglærte i arbejdsstyrken. De ufaglærte er defineret som personer, der pr. 1. oktober i det pågældende år har grundskole som højeste fuldførte uddannelse og ikke var i gang med en uddannelse.

Deler man de ufaglærte op på indkomstgrupper, ses det, at der er relativt store forskelle, ift. hvor stor en andel der påbegynder hhv. gennemfører en erhvervsuddannelse. Det fremgår af tabel 3.3, der viser, at andelen af ufaglærte, der påbegynder hhv. gennemfører en erhvervsuddannelse, falder med højere indkomst.

Tabel 3.4

Antal ufaglærte i 2014 og 2018, som hhv. har påbegyndt og gennemført en erhvervsuddannelse inden for fire år. Fordelt på indkomstgrupper

		Påbegyndt erhvervsuddannelse		Færdiggjort erhvervsuddannelse	
		Antal	Procent	Antal	Procent
2014	0-199.999 (n = 24.793)	1.591	6,42 %	743	3,00 %
	200.000-299.999 (n = 73.487)	3.555	4,84 %	1.943	2,64 %
	300.000-399.999 (n = 73.203)	2.364	3,23 %	1.293	1,77 %
	400.000-499.999 (n = 27.284)	536	1,96 %	323	1,18 %
	500.000-749.999 (n = 12.612)	145	1,15 %	93	0,74 %
	750.000 eller derover (n = 2.635)	12	0,46 %	6	0,23 %
	Total (n = 214.014)	8.203	3,83 %	4.401	2,06 %
2018	0-199.999 (n = 24.360)	1.686	6,92 %	487	2,00 %
	200.000-299.999 (n = 55.040)	3.013	5,47 %	1.134	2,06 %
	300.000-399.999 (n = 63.640)	2.913	4,58 %	1.286	2,02 %
	400.000-499.999 (n = 31.063)	972	3,13 %	473	1,52 %
	500.000-749.999 (n = 17.083)	300	1,76 %	176	1,03 %
	750.000 eller derover (n = 3.272)	14	0,43 %	6	0,18 %
	Total (n = 194.458)	8.898	4,58 %	3.562	1,83 %

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Populationen består af 25-54-årige ufaglærte i arbejdsstyrken. De ufaglærte er defineret som personer, der pr. 1. oktober for årene 2014 og 2018 havde grundskole som højeste fuldførte uddannelse og ikke var i gang med en uddannelse. Selvstændige og medarbejdende ægtefæller er udeladt af analysen. Analysen undersøger påbegyndt erhvervsuddannelse og gennemført erhvervsuddannelse inden for fire år. Personer, der var i befolkningen i hhv. 2014 og 2018, men ikke i befolkningen fire år efter (2018 og 2022), er udeladt af analysen.

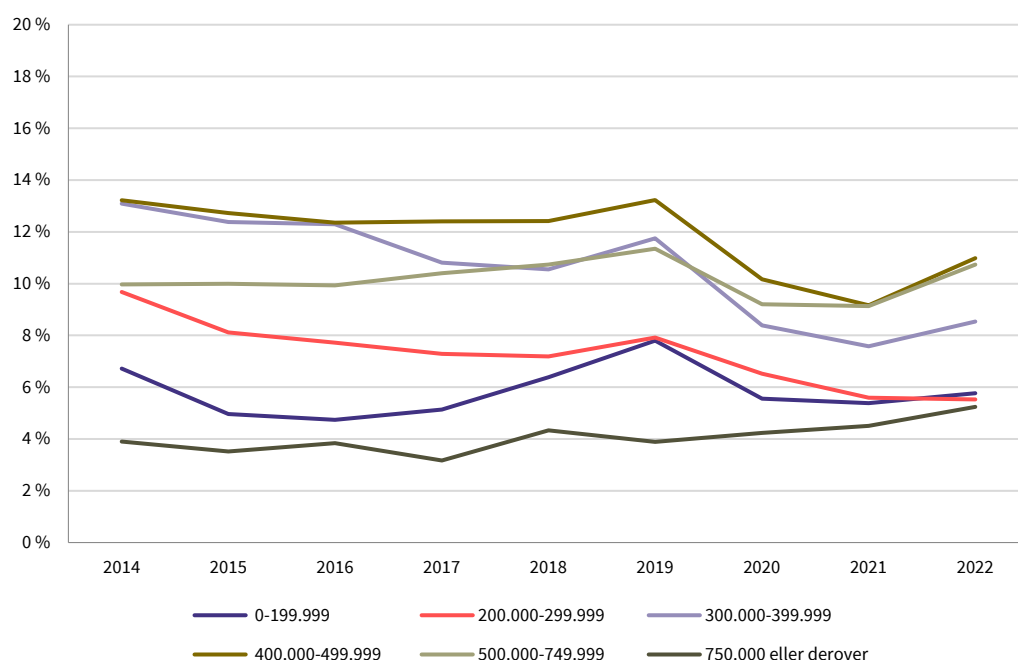
Af tabel 3.4 fremgår det, at hhv. 7 % og 5 % af de ufaglærte i 2018 i de to laveste indkomstgrupper (under 199.000 kr. og mellem 200.000-299.999 kr.) startede på en erhvervsuddannelse inden for fire år, mens det var 2 % blandt de ufaglærte med en indkomst på mellem 500.000 kr. og 749.999 kr. og under 1 % blandt de ufaglærte med en indkomst over 750.000 kr. Samme mønster sås i 2014. Ligeledes ses det samme mønster mht. andelen, der gennemfører en erhvervsuddannelse.

Dette peger på, at der kan være et økonomisk incitament for at tage en erhvervsuddannelse, og at dette falder, desto mere man tjener. Når vi samtidig ser, at de ufaglærtes indkomstniveau generelt er steget i perioden fra 2014 til 2022, kan det betyde, at dette alt andet lige har medført, at der er blevet færre ufaglærte, som har et lige så stærkt økonomisk incitament som tidligere til at starte og gennemføre en erhvervsuddannelse.

3.4.2 Højere lønnede ufaglærte deltager mere i AMU end lavere lønnede ufaglærte

Figur 3.8 viser andelen af ufaglærte, som har deltaget i AMU-kurser i perioden 2014-2022, fordelt på indkomstgrupper.

Figur 3.8
Andelen af ufaglærte, fordelt på indkomst, der har deltaget i AMU-kurser i årene 2014 til 2022, opgjort i unikke personer

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Figuren viser andelen af ufaglærte i målgruppen pr. 1. oktober det pågældende år, som har deltaget i et AMU-kursus til og med 1. oktober i det pågældende år. Har personen deltaget i flere AMU-kurser, vil personen kun tælle med én gang pr. år, men hvis kurserne fordeler sig på flere år, vil personer indgå i hvert af disse.

Figuren viser, at ser man bort fra gruppen af ufaglærte, der tjener 750.000 kr. og derover, og som er relativt lille, er der en tendens til, at ufaglærte i de højere indkomstgrupper (400.000 kr. og derover) bruger AMU mere end ufaglærte fra de lavere indkomstgrupper. Desuden ser vi de største fald i perioden i procentpoint for indkomstgrupperne på mellem 200.000 og 400.000 kr., hvor andelen er faldet med omkring 4 procentpoint.

De ufaglærtes deltagelse i erhvervsrettet uddannelse set ift. deres indkomst, er således helt forskellig, når vi sammenligner erhvervsuddannelser og AMU. Hvor vi mht. at påbegynde en erhvervsuddannelse så, at ufaglærte i lavere grad påbegynder en erhvervsuddannelse desto større årlig indkomst, de havde, er dette ikke tilfældet mht. AMU.

Det kan hænge sammen med, at AMU for mange ufaglærte – og ikke mindst de højere lønnede – ofte handler om at opdatere eller få certificeret nogle arbejdsmarkedskompetencer, der er behov

for i ens nuværende job, mens det som ufaglært at starte på en erhvervsuddannelse er et større spring, som bl.a. handler om, hvad man tjener i sit nuværende job.

3.5 Ufaglærte og arbejdsmarkedsstatus

3.5.1 De ledige ufaglærte påbegynder i højere grad en erhvervsuddannelse end de beskæftigede

Langt størstedelen af de ufaglærte er i arbejde, mens en mindre andel af de ufaglærte er ledige. Samtidig er antallet af ufaglærte i arbejde steget i perioden fra 2014 til 2022. Registerundersøgelsen viser derudover, at en større andel af de ledige påbegynder en erhvervsuddannelse, mens der ikke er den store forskel ift. ledige og beskæftigede, som gennemfører en erhvervsuddannelse.

84 % af de ufaglærte var i 2014 i arbejde, mens det i 2022 var 89 %. De ledige ufaglærte udgjorde i 2014 8 %, mens ledigheden i 2022 var nede på 4 % (se tabelbilag, tabel 2.16). Antallet af ledige ufaglærte er i perioden faldet med 59 %, mens antallet af ufaglærte i job er faldet betydeligt mindre – nemlig 15 % (se tabelbilag, tabel 2.15).

Registerundersøgelsen viser, at flere ledige påbegynder en erhvervsuddannelse sammenlignet med dem i arbejde, mens der er mindre forskel mht. andelen, som gennemfører en erhvervsuddannelse, jf. tabel 3.5.

Tabel 3.5

Antal ufaglærte i 2014 og 2018, som har påbegyndt hhv. gennemført en erhvervsuddannelse inden for fire år. Fordelt på beskæftigelsesstatus

		Påbegyndt erhvervsuddannelse		Færdiggjort erhvervsuddannelse	
		Antal	Procent	Antal	Procent
2014	I arbejde (n = 195.073)	6.939	3,56 %	3.810	1,95 %
	Ledig (n = 18.941)	1.264	6,67 %	591	3,12 %
	Total (n = 214.014)	8.203	3,83 %	4.401	2,06 %
2018	I arbejde (n = 179.898)	7.816	4,34 %	3.202	1,78 %
	Ledig (n = 14.560)	1.082	7,43 %	360	2,47 %
	Total (n = 194.458)	8.898	4,58 %	3.562	1,83 %

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Populationen består af 25-54-årige ufaglærte i arbejdsstyrken. De ufaglærte er defineret som personer, der pr. 1. oktober for årene 2014 og 2018 havde grundskole som højeste fuldførte uddannelse og ikke var i gang med en uddannelse. Selvstændige og medarbejdende ægtefæller er udeladt af analysen. Analysen undersøger påbegyndt erhvervsuddannelse og gennemført erhvervsuddannelse inden for fire år. Personer, der var i befolkningen i hhv. 2014 og 2018, men ikke i befolkningen fire år efter (2018 og 2022), er udeladt af analysen.

Af tabel 3.5 ses, at 7 % af de ledige påbegyndte en erhvervsuddannelse inden for fire år i både 2014 og 2018, mens det blandt dem i arbejde var 4 %. Derimod er det nogenlunde den samme andel, som har gennemført en erhvervsuddannelse inden for fire år i de to perioder. Således gennemførte hhv. 2 % af de ledige og dem i arbejde en erhvervsuddannelse inden for fire år i 2018.

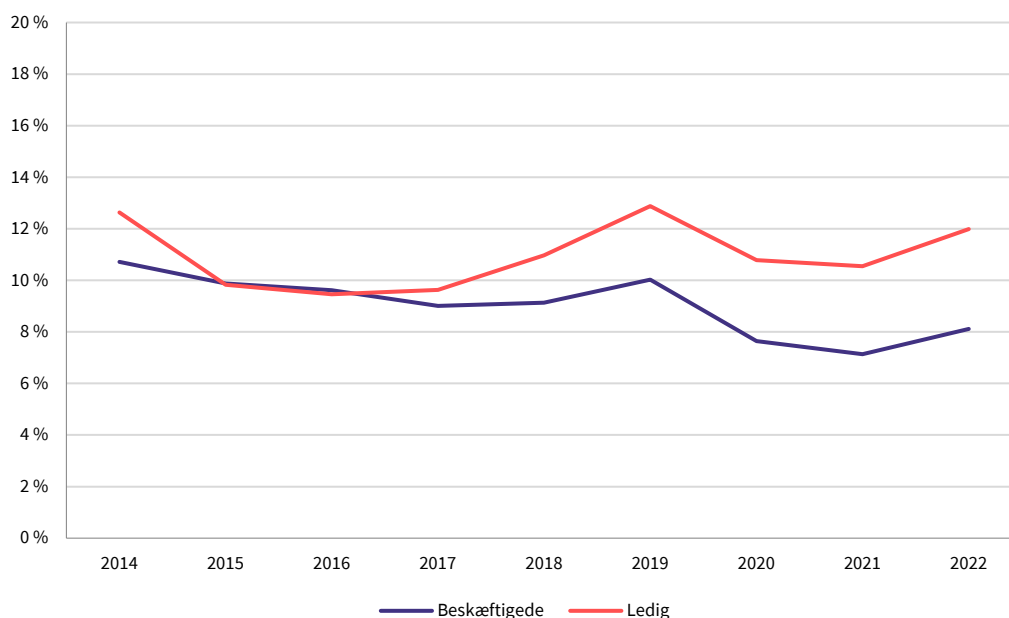
At en større andel af de ledige påbegynder en erhvervsuddannelse, kan hænge sammen med, at de ledige ser det som en mulighed for at få et arbejde, eller at der er kommet mere fokus på uddannelse af ledige. Samtidig er det dog værd at bemærke, at andelen af ledige, som gennemfører en erhvervsuddannelse, er nogenlunde den samme som for dem i arbejde. En mulig forklaring på dette kan være, at flere ledige er kommet i arbejde, og derfor måske vælger ikke at gennemføre den erhvervsuddannelse, de er startet på. I kapitel 5 belyses følelsen af jobsikkerheds betydning for motivation for uddannelse.

3.5.2 Ledige deltager i højere grad i AMU end beskæftigede

Figur 3.9 viser andelen af ufaglærte, der har deltaget i AMU-kurser i årene 2014 til 2022, fordelt på deres arbejdsmarkedsstatus.

Figur 3.9

Andelen af ufaglærte, fordelt på arbejdsmarkedsstatus, der har deltaget i AMU-kurser i årene 2014 til 2022, opgjort i unikke personer

Note: Figuren viser andelen af ufaglærte i målgruppen pr. 1. oktober det pågældende år, som har deltaget i et AMU-kursus til og med 1. oktober i det pågældende år. Har personen deltaget i flere AMU-kurser, vil personen kun tælle med én gang pr. år, men hvis kurserne fordeler sig på flere år, vil personer indgå i hvert af disse.

Figur 3.10 viser, at en større andel af ledige ufaglærte har deltaget i AMU-aktiviteter i perioden, med undtagelse af årene 2015 og 2016, hvor andelen for begge grupper har ligget på omkring 10 %. Figuren viser desuden, at forskellen mellem ufaglærte i arbejde og ledige ufaglærte er blevet større i 2022 end i 2014. Det er værd at bemærke, at der bag disse andele er stor forskel i antallet af hhv. ufaglærte i arbejde og ledige ufaglærte, da gruppen af ufaglærte i arbejde er en markant større gruppe.

Når vi sammenholder ovenstående figur med andelen med tallene i tabel 3.5, ser vi samme tendens, hvor ledige i lidt højere grad deltager i AMU end ufaglærte i arbejde. Forklaringen på dette kan være, at ledige i højere grad orienterer sig mod erhvervsrettet uddannelse i forsøget på at styrke deres muligheder på arbejdsmarkedet, enten af egen drift eller under tilskyndelse af jobcenter, a-kasser mv.

3.6 Ufaglærte og branche

3.6.1 Store branchemæssige forskelle i antal ufaglærte, der bliver faglærte

Registerundersøgelsen viser, at der er stor forskel på, hvor mange ufaglærte der arbejder inden for de forskellige brancher. De tre brancher, der i 2022 beskæftiger flest ufaglærte, er handel, industri samt sundhed og socialvæsen. Der har dog samlet set været et stort fald i antallet af ufaglærte i beskæftigelse på alt 15 % fra 2014 til 2022. Faldet har fundet sted inden for samtlige brancher undtagen handel (+1 %), hoteller og restauranter (+ 11 %) samt bygge og anlæg (+ 3 %).

Tabel 3.6

Antal ufaglærte i årene 2014, 2018 og 2022, fordelt på brancher, sorteret efter antal beskæftigede ufaglærte i branchen i 2022

	2014	2018	2022	Ændring fra 2014-2022	
	Antal	Antal	Antal	Antal	Procent
Handel	29.505	29.685	29.870	365	1 %
Industri	35.905	31.674	26.686	-9.219	-26 %
Sundhed og socialvæsen	28.521	22.650	21.570	-6.951	-24 %
Rejsebureauer, rengøring og anden operationel service	20.176	20.288	18.673	-1.503	-7 %
Transport	20.572	18.699	16.647	-3.925	-19 %
Bygge og anlæg	14.194	15.212	14.605	411	3 %
Hoteller og restauranter	8.795	10.223	9.750	955	11 %
Undervisning	6.915	5.693	4.701	-2.214	-32 %
Information og kommunikation	4.178	3.855	3.698	-480	-11 %
Andre serviceydelser mv.	4.014	3.931	3.537	-477	-12 %
Landbrug, skovbrug og fiskeri	4.513	4.027	3.223	-1.290	-29 %
Videnservice	3.649	3.259	3.087	-562	-15 %
Offentlig administration, forsvar og politi	5.648	3.905	3.065	-2.583	-46 %

	2014	2018	2022	Ændring fra 2014-2022	
	Antal	Antal	Antal	Antal	Procent
Kultur og fritid	3.017	3.030	2.863	-154	-5 %
Ejendomshandel og udlejning	2.957	2.636	2.368	-589	-20 %
Vandforsyning og renovation	2.196	1.969	1.980	-216	-10 %
Finansiering og forsikring	2.166	1.419	1.367	-799	-37 %
Energiforsyning	361	314	293	-68	-19 %
Råstofindvinding	413	316	242	-171	-41 %
Uoplyst aktivitet	25	0	0	-25	-100 %
Total	197.720	182.785	168.225	-29.495	-15 %

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Populationen består af 25-54-årige lønmodtagere ultimo november. De ufaglærte er defineret som personer, der pr. 1. oktober i det pågældende år har grundskole som højeste fuldførte uddannelse og ikke var i gang med en uddannelse. Tabellen er sorteret efter antal ufaglærte i 2014, dvs. de brancher, hvor der er flest ufaglærte i 2014.

Ser vi på andelen af de ufaglærte, som har påbegyndt hhv. gennemført en erhvervsuddannelse inden for fire år for de forskellige brancher, er der også store forskelle. I tabel 3.8 har vi for overskuelighedens skyld valgt kun at vise andele for de fem brancher, hvor andelen for påbegyndelse er størst.

Tabel 3.7

Antal ufaglærte i 2014 og 2018, som har påbegyndt hhv. gennemført en erhvervsuddannelse inden for fire år inden for de fem brancher med højeste andel påbegyndte ufaglærte

		Påbegyndt erhvervs-uddannelse		Gennemført erhvervs-uddannelse	
		Antal	Procent	Antal	Procent
2014	Sundhed og socialvæsen (n = 28.216)	1.848	6,55 %	1.278	4,53 %
	Offentlig administration, forsvar og politi (n = 5.587)	263	4,71 %	107	1,92 %
	Rejsebureauer, rengøring og anden operationel service (n = 19.816)	865	4,37 %	450	2,27 %
	Hoteller og restauranter (n = 8.585)	358	4,17 %	151	1,76 %
	Transport (n = 20.279)	697	3,44 %	441	2,17 %
	Total (n = 194.283)	6.930	3,57 %	3.804	1,96 %
2018	Sundhed og socialvæsen (n = 22.401)	1.926	8,60 %	1.008	4,50 %
	Hoteller og restauranter (n = 9.959)	617	6,20 %	180	1,81 %
	Rejsebureauer, rengøring og anden operationel service (n = 19.894)	1.041	5,23 %	450	2,26 %
	Offentlig administration, forsvar og politi (n = 3.855)	199	5,16 %	69	1,79 %
	Transport (n = 18.391)	793	4,31 %	388	2,11 %

	Påbegyndt erhvervsuddannelse		Gennemført erhvervsuddannelse	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Total (n = 179.274)	7.805	4,35 %	3.201	1,79 %

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Populationen består af 25-54-årige lønmodtagere ultimo november. De ufaglærte er defineret som personer, der pr. 1. oktober for årene 2014 og 2018 havde grundskole som højeste fuldførte uddannelse og ikke var i gang med en uddannelse. Analysen undersøger påbegyndt erhvervsuddannelse og gennemført erhvervsuddannelse inden for fire år. Personer, der var i befolkningen i hhv. 2014 og 2018, men ikke i befolkningen fire år efter (2018 og 2022), er udeladt af analysen. Tabellen viser kun de fem brancher med størst andel af personer, som har påbegyndt en erhvervsuddannelse.

Tabel 3.8 viser, at det især er en branche, der skiller sig ud fra det generelle billede, idet en større andel af de ufaglærte, som arbejdede inden for branchen sundhed og socialvæsen, både har påbegyndt og gennemført en erhvervsuddannelse i 2014 og 2018 sammenholdt med de andre brancher. Således var det hhv. 7 % og 9 % af de ufaglærte inden for sundhed og socialvæsen, som påbegyndte en erhvervsuddannelse, og hhv. 5 % og 4 %, som gennemførte en erhvervsuddannelse.

Da branchen sundhed og socialvæsen samtidig er en af de tre største brancher, tegner denne branche sig for en stor del af de ufaglærte, der har påbegyndt hhv. gennemført en erhvervsuddannelse. 27 % i 2014 og 25 % i 2018 af alle ufaglærte, der påbegyndte en erhvervsuddannelse, var således inden for branchen sundhed og socialvæsen, mens 34 % i 2014 og 31 % i 2018 af alle ufaglærte, der gennemførte en erhvervsuddannelse, var inden for branchen sundhed og socialvæsen.

3.6.2 Store branchemæssige forskelle i andelen, der deltager i AMU

Mht. AMU-aktivitetens branchemæssige fordeling er der også her stor variation. Transportbranchen og branchen vandforsyning og renovation har de største andele af ufaglærte, der deltager i AMU i alle årene fra 2014 til 2022, hvor knapt 20 % hvert år deltager i AMU. Herudover er andelen af AMU-deltagere relativt høj i brancherne bygge og anlæg, industri og energiforsyning, hvor hhv. 13 %, 12 % og 11 % af de ufaglærte deltog i AMU i 2022. I den lavere ende ligger brancherne information og kommunikation og finansiering og forsikring, hvor omkring 2 % af de ufaglærte deltog i AMU-aktiviteter i 2022.

4 Ufaglærtes motivation for erhvervsrettet uddannelse

Dette kapitel belyser på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen i 2023 de ufaglærtes motivation for erhvervsrettet uddannelse, herunder erhvervsuddannelser og AMU, med særligt henblik på hvad forskellige forhold betyder for deres motivation. Resultaterne fra 2023 sammenlignes med tilsvarende resultater fra 2014 (EVA, 2015) for at belyse udviklingen.

Vi benytter begreberne 'lyst' og 'gavn' og beder de ufaglærte angive, om de har lyst til at starte på uddannelse, hhv. hvorvidt de vurderer, at pågældende uddannelse vil kunne gavne dem på arbejdsmarkedet.

På baggrund af de ufaglærtes vurderinger af deres lyst og gavn inddeler vi de ufaglærte i fire *hovedgrupper*, mht. hvordan de orienterer sig mod erhvervsuddannelse. Endelig præsenteres til sidst i kapitlet de vigtigste barrierer for den del af de ufaglærte, der inden for de seneste fem år har overvejet at starte på en erhvervsuddannelse, men som har oplevet bestemte barrierer, der har afholdt dem fra at starte.

4.1 Hver fjerde ufaglærte har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse

En væsentlig forudsætning for, at flere ufaglærte bliver opkvalificerede, er, at de har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at hver fjerde af de ufaglærte i 2023 i høj grad eller i nogen grad havde lyst til at starte på en erhvervsuddannelse inden for de næste fem år, mens det var knap halvdelen af de ufaglærte i 2023, som i høj grad eller i nogen grad havde lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende.² Med andre ord handler det for ufaglærte ikke kun om, hvorvidt de har lyst til uddannelse i det hele taget, men i høj grad om, hvilken uddannelse der er tale om.

² Bemærk, at samme person kan have lyst til både at starte på en erhvervsuddannelse og en anden erhvervsrettet uddannelse. Derfor kan de to tal ikke lægges sammen.

Tabel 4.1

Respondenternes lyst til at starte på en erhvervsuddannelse inden for de næste fem år

	% – 2014 (n = 871)	% – 2023 (n = 686)	Ændring i procentpoint
I høj grad	10 %	10 %	0
I nogen grad	11 %	16 %	5
I mindre grad	16 %	18 %	3
Slet ikke	55 %	45 %	-10
Ønsker ikke at svare	-	1 %	-
Ved ikke	9 %	10 %	1
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "I hvilken grad har du lyst til at starte på en erhvervsuddannelse inden for de næste fem år?". p = 0,0067.

Tabel 4.1 viser, at 26 % af de ufaglærte i 2023 i høj grad eller i nogen grad havde lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, mens 63 % svarede, at de i mindre grad eller slet ikke havde lyst til at starte på en erhvervsuddannelse inden for de næste fem år. Selvom forskellen mellem tallene fra 2014 og 2023 er statistisk signifikant, er det nogenlunde det samme mønster de to år, når der tages højde for den statistiske usikkerhed. Derudover er det vigtigt at have for øje, at svarprocenten for spørgeskemaundersøgelsen i 2023 var relativt lav. Forskellen kan derfor også handle om, at andelen af mere motiverede ufaglærte har været større i spørgeskemaundersøgelsen i 2023 sammenlignet med 2014.

Selvom det generelle billede viser, at flertallet af de ufaglærte i både 2023 og 2014 i mindre grad eller slet ikke havde lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, er det alligevel værd at bemærke, at omkring hver fjerde ufaglærte i 2023 havde lyst til at starte på en erhvervsuddannelse inden for fem år.

Anderledes ser det dog ud med anden erhvervsrettet uddannelse, som en markant større andel af de ufaglærte har lyst til at starte på.

Tabel 4.2

Respondenternes lyst til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende

	% – 2023 (n = 686)
I høj grad	18 %
I nogen grad	27 %
I mindre grad	18 %
Slet ikke	28 %

	% – 2023 (n = 686)
Ønsker ikke at svare	1 %
Ved ikke	7 %
Total	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål ”I hvilken grad har du lyst til at starte på AMU, brancheuddannelser, private kurser o.l. (men ikke erhvervsuddannelser)? Bemærk, at det ikke gælder erhvervsuddannelser”.

Tabel 4.2 viser, at 45 % af de ufaglærte i 2023 i høj grad eller i nogen grad havde lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, mens stort set samme andel svarer, at de i mindre grad eller slet ikke havde lyst til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse.

Når de ufaglærte i højere grad har lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse end erhvervsuddannelse, kan det hænge sammen med, at disse som regel er kortere og mere overskuelige uddannelser, der i højere grad adresserer aktuelle kompetencebehov. Hertil kommer, at der kan være tale om certifikatuddannelser på AMU, som kan være påkrævede for at kunne varetage et specifikt job. Endelig kan vilkårene for at deltage i fx AMU være mere attraktive for ufaglærte, når det foregår i arbejdstiden og med fuld løn. Dette vil blive nuanceret kvalitativt i kapitel 6.

Vi har også spurgt de ufaglærte om, hvorvidt de havde overvejet at starte på en erhvervsuddannelse. Analysen viser, at der ikke er en statistisk signifikant forskel mellem svarandelene i 2014 og 2013. Som det senere vil fremgå, når vi præsenterer resultaterne vedrørende barrierer for at starte, så har vi valgt at krydse disse med, hvorvidt man har overvejet at starte på en erhvervsuddannelse (se tabelbilag, tabel 3.3 og tabel 3.4).

4.2 To ud af tre vurderer, at erhvervsrettet uddannelse vil gavne dem

Vi har også spurgt de ufaglærte, om de vurderer, at en erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse på sigt vil kunne forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at knap to ud af tre ufaglærte i 2023 svarer, at de er enige i, at en erhvervsuddannelse på sigt vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet. Billedet er stort set det samme, når vi spørger om anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, vil gavne dem.

Tabel 4.3

Respondenternes vurdering af, om en erhvervsuddannelse på sigt vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet

	% – 2014 (n = 871)	% – 2023 (n = 686)	Ændring i procentpoint
Meget enig	32 %	36 %	3
Lidt enig	27 %	27 %	0
Lidt uenig	10 %	10 %	0
Meget uenig	18 %	12 %	-5
Ønsker ikke at svare	-	2 %	-
Ved ikke	13 %	13 %	0
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "Hvor enig eller uenig er du i, at en erhvervsuddannelse på sigt vil forbedre dine muligheder på arbejdsmarkedet?". p = 0,0854.

Af tabel 4.3 ses, at 63 % af de ufaglærte i 2023 er meget enige eller lidt enige i, at en erhvervsuddannelse på sigt vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet, mens 22 % svarer, at de er lidt uenige eller meget uenige i dette. Billedet var nogenlunde det samme i 2014.

Også når vi spørger ind til anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, tegner det samme mønster sig, hvor omkring to ud af tre (67 %) vurderer, at en anden erhvervsrettet uddannelse vil gavne dem. Det fremgår af tabel 4.4 nedenfor.

Tabel 4.4

Respondenternes vurdering af, om en anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, på sigt vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet

	% – 2023 (n = 686)
Meget enig	34 %
Lidt enig	33 %
Lidt uenig	9 %
Meget uenig	8 %
Ønsker ikke at svare	2 %
Ved ikke	14 %
Total	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "Hvor enig eller uenig er du i, at AMU, brancheuddannelser, private kurser o.l. (men ikke erhvervsuddannelser), på sigt vil forbedre dine muligheder på arbejdsmarkedet?".

Det samlede billede fra spørgeskemaundersøgelsen viser dermed, at selvom et flertal af de ufaglærte vurderer, at en *erhvervsuddannelse* vil kunne gavne dem på arbejdsmarkedet, er det kun hver fjerde, der inden for de seneste fem år faktisk har overvejet at starte, og samme andel, der i høj grad eller i nogen grad har lyst til at starte.

Billedet er anderledes, når det kommer til *anden erhvervsrettet uddannelse*, hvor det også er et flertal af de ufaglærte, der vurderer, at det vil gavne dem på arbejdsmarkedet, men hvor det er tæt på halvdelen, som har lyst til at starte. For anden erhvervsrettet uddannelse er der således i højere grad overensstemmelse mellem, hvorvidt man tænker, at en uddannelse vil gavne en, og hvorvidt man har lyst til at starte på en.

Resultaterne peger dermed på, at der særligt er et potentiale i at motivere flere ufaglærte til at starte på en erhvervsuddannelse, og herunder især blandt dem, som vurderer, at det vil gavne dem at få en erhvervsuddannelse, samtidig med at lysten til at starte mangler.

4.3 Hovedtyper af ufaglærte

De ufaglærte adskiller sig således fra hinanden, mht. hvorvidt de har lyst eller ikke har lyst til erhvervsuddannelse, og hvorvidt de vurderer, at det ville kunne gavne dem på arbejdsmarkedet. Tabel 4.10 sammenholder de to spørgsmål og viser de heraf følgende segmenter af ufaglærte.

Tabel 4.5

Respondenternes lyst til at starte på en erhvervsuddannelse og vurdering af, om en erhvervsuddannelse på sigt vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet. Tallene er fra 2023, mens tallene i parentes er fra 2014

	Dem, der er meget eller lidt enige i, at en erhvervsuddannelse på sigt vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet	Dem, der er meget eller lidt uenige i, at en erhvervsuddannelse på sigt vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet	Dem, der har svaret "Ved ikke" eller "Ønsker ikke at svare"	Total
Dem, der i høj grad eller i nogen grad har lyst	24 % (18 %)	1 % (1 %)	1 % (1 %)	26 % (20 %)
Dem, der i mindre grad eller slet ikke har lyst	32 % (36 %)	21 % (25 %)	11 % (11 %)	63 % (72 %)
Dem, der har svaret "Ved ikke" eller "Ønsker ikke at svare"	7 % (6 %)	1 % (1 %)	3 % (2 %)	10 % (9 %)
Total	62 % (60 %)	23 % (27 %)	15 % (14 %)	100 % (100 %)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Kryds af spørgsmål spørgsmålet "I hvilken grad har du lyst til at starte på en erhvervsuddannelse inden for de næste fem år?" og "Hvor enig eller uenig er du i, at en erhvervsuddannelse på sigt vil forbedre dine muligheder på arbejdsmarkedet?". n = 686 (2023), n = 871 (2014). p = 0,0187.

Med afsæt i de ufaglærtes besvarelser af de to spørgsmål om lyst til en erhvervsuddannelse og vurdering af, om en erhvervsuddannelse vil gavne dem, har vi inddelt de ufaglærte i de følgende fire hovedgrupper:³

- **De motiverede, som er de 24 %** (18 % i 2014) af respondenterne, der i høj grad eller i nogen grad har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, og som er meget eller lidt enige i, at en erhvervsuddannelse på sigt vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet.
- **De passive, som er de 32 %** (36 % i 2014) af respondenterne, der mindre grad eller slet ikke har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, men som er meget eller lidt enige i, at en erhvervsuddannelse på sigt vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet.
- **De uinteresserede, som er de 21 %** (25 % i 2014) af respondenterne, der kun i mindre grad eller slet ikke har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, og som er meget eller lidt uenige i, at en erhvervsuddannelse på sigt vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet.
- **De uafklarede, som er de 23 %** (21 % i 2014) af respondenterne, der på et eller begge spørgsmål har svaret "Ved ikke" eller "Ønsker ikke at svare". Denne meget brede gruppe har vi valgt at se bort fra i det efterfølgende, fordi det er svært at sige noget samlet om en gruppe af ufaglærte, som i denne sammenhæng er defineret ved, at de enten ikke har taget stilling til, om de har lyst til en erhvervsuddannelse, eller ikke har taget stilling til, om det vil gavne dem på arbejdsmarkedet. Samtidig er det dog vigtigt at være opmærksom på, at knap en fjerdedel af respondenterne tilhører denne gruppe.

Tallene i 2014 og 2023 er nogenlunde på samme niveau, selvom der er statistisk signifikant forskel. Den andel, der adskiller sig mest, er andelen af de motiverede. I 2014 udgjorde denne andel 18 %, mens den udgjorde 24 % i 2023. Dette tyder dermed umiddelbart på, at flere ufaglærte er blevet motiverede for erhvervsuddannelse. Men i den forbindelse er det vigtigt at have for øje, at svarprocenten i 2023 var meget lav, og at det kan have haft den konsekvens, at andelen af de mindst motiverede i højere grad end i 2014 har valgt ikke at besvare spørgeskemaet i 2023. Så med dette forbehold for øje er det vores bedste bud, at andelen af ufaglærte, der er motiverede for at starte på en erhvervsuddannelse, og som mener, at det vil kunne gavne dem på arbejdsmarkedet, udgør omkring en femtedel af de ufaglærte, og at denne andel er på samme niveau i 2023 som i 2014.

I de følgende afsnit belyses de tre første hovedgrupper af respondenterne ved hjælp af registerdata.

3 Bemærk, at vi valgt ikke at kategorisere en hovedgruppe for respondenterne, der i høj grad eller i nogen grad har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, men som er meget eller lidt uenige i, at det på sigt vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet, da denne gruppe kun udgør 1 %.

4.3.1 De motiverede

De motiverede er den gruppe, som både har lyst til en erhvervsuddannelse, og som mener, det vil gavne dem. Denne hovedgruppe udgør, ifølge spørgeskemaundersøgelsen 2023, 24 % af de ufaglærte i 2023 og er dermed den næststørste gruppe.

Særligt de yngre aldersgrupper er overrepræsenteret blandt de motiverede. Således udgør både de 25-29-årige og de 30-34-årige hver 21 % af gruppen af motiverede, mens de udgør 15 %, når vi ser på tværs af de tre hovedgrupper. Derimod er den ældre aldersgruppe, de 50-54-årige, underrepræsenteret blandt de motiverede, hvor de 50-54-årige udgør 10 % af gruppen af motiverede, mens de udgør 20 %, når vi ser på tværs af hovedgrupperne (se tabelbilag, tabel 3.9).

De motiverede er desuden kendetegnet ved at have et lavere indkomstniveau, når man sammenligner med de to øvrige hovedgrupper – de passive og de uinteresserede. Blandt gruppen af motiverede er det 40 %, som tjener under 300.000 kr. årligt, imod 31 % på tværs af de tre hovedgrupper (se tabelbilag, tabel 3.10).

Analysen viser, at de motiverede adskiller sig statistisk signifikant fra de to andre grupper mht. alder og indkomst. Når vi derimod ser på kønsfordeling, er hverken kvinder eller mænd overrepræsenterede blandt de motiverede (se tabelbilag, tabel 3.8). Blandt de ufaglærte i 2014 var billedet det samme for de motiverede respondenter, hvor de yngre var overrepræsenterede, og gruppen var kendetegnet ved at have en lavere årlig indkomst.

4.3.2 De passive

De passive har kun i mindre grad eller slet ikke lyst til en erhvervsuddannelse, men er samtidig enige i, at en erhvervsuddannelse på sigt vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet. Denne gruppe udgør i 2023 32 % af de ufaglærte og er dermed den største gruppe.

Mht. køn, alder og indkomst adskiller de passive sig ikke statistisk signifikant fra de to andre hovedgrupper. Det samme gjorde sig gældende blandt de ufaglærte i 2014 (se tabelbilag, tabel 3.8, 3.9 og 3.10).

4.3.3 De uinteresserede

De uinteresserede har kun i mindre grad eller slet ikke lyst til en erhvervsuddannelse og er samtidig uenige i, at en erhvervsuddannelse på sigt vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet. Ifølge spørgeskemaundersøgelsen 2023 udgør denne gruppe 21 % af de ufaglærte og er dermed den mindste gruppe af hovedgrupperne.

Analysen viser, at jo mere man tjener, desto større er sandsynligheden for, at man befinder sig i hovedgruppen de uinteresserede. De uinteresserede er overrepræsenterede blandt de højeste indkomstgrupper (400.000-499.000 og 750.000 eller derover), hvor forskellen er størst blandt den højeste indkomstgruppe. Således er det hver tiende af de uinteresserede, som har en årlig indkomst på 750.000 kr. eller derover, mens det er under 1 % af de motiverede og 4 % af de passive. Forskellen i

indkomst mellem de uinteresserede og de to andre hovedgrupper er statistisk signifikant (se tabelbilag, tabel 3.10).

Mht. alder er der en tendens til, at de ældre ufaglærte er overrepræsenterede blandt de uinteresserede, for hvor 25 % af de uinteresserede er i aldersgruppen 50-54 år, gælder det for 20 % samlet set. Forskellen mellem hovedgrupperne er dog ikke statistisk signifikant (se tabelbilag, tabel 3.9). Ser vi på andelen af kvinder og mænd blandt de uinteresserede, er der ingen forskel ift. de to andre hovedgrupper (se tabelbilag, tabel 3.8).

4.4 Sociale baggrundsvariable præger lysten til at starte på en erhvervsuddannelse

Den sociale baggrund har betydning for ufaglærtes motivation for uddannelse. Det ser vi nærmere på i dette afsnit, hvor vi ser på sammenhængen mellem en række demografiske registervariable og respondenternes lyst til at starte på en erhvervsuddannelse. Det gøres konkret ved brug af en lineær sandsynlighedsmodel, hvor vi for relevante baggrundskarakteristika ser, om disse i mere eller mindre grad hænger sammen med, om respondenterne har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse.

Estimaterne skal i tabellen læses som sandsynligheden for at have lyst til at starte på en erhvervsuddannelse for den specifikke gruppe *sammenlignet* med referencegruppen, som står i parentes. Det betyder fx, at estimaterne for aldersgrupperne skal aflæses som forskellen mellem den givne aldersgruppe sammenlignet med respondenter på mellem 25-29 år.

Tabel 4.6
Sammenhængen mellem respondenternes baggrundskarakteristika og lysten til at starte på en erhvervsuddannelse

	Estimat
Kvinde (Reference: Mand)	-0,002 (0,04)
Mors uddannelsesniveau (Reference: Grundskolen)	
Ukendt	0,263*** (0,05)
Gymnasial og/eller erhvervsuddannelse	0,097* (0,04)
Videregående uddannelse	-0,048 (0,06)
Arbejdsmarkedsstatus (Reference: I arbejde)	
Ledig	0,189* (0,08)
Alder (Reference: 25-29-årige)	
30-34	-0,037 (0,08)
35-39	-0,124 (0,07)
40-44	-0,13 (0,07)
45-49	-0,207** (0,07)

	Estimat
50-54	-0,265*** (0,07)
Indkomst i kr. (Reference: 0- 199.999)	
200.000-299.999	0,038 (0,09)
300.000-399.999	0,0411 (0,09)
400.000-499.999	0,045 (0,09)
500.000-749.999	-0,023 (0,10)
750.000 eller derover	-0,11 (0,13)
Region (Reference: Region Hovedstaden)	
Midtjylland	0,0214 (0,05)
Nordjylland	0,066 (0,06)
Sjælland	0,035 (0,06)
Syddanmark	0,008 (0,05)
Deltaget i AMU inden for de sidste tre år	0,030 (0,04)
Har været ledig eller uden for arbejdsmarkedet inden for sidste tre år	0,025 (0,05)

Kilde: Danmarks Statistik.

Note: Tabellen viser regressionsestimaterne fra en række sammenhængsanalyser, hvor lysten til at starte på erhvervsuddannelse er den afhængige variabel. Estimerne viser forskellen i at have lyst til at starte på en erhvervsuddannelse mellem respondenter, som har svaret i den givne svarkategori, sammenlignet med referencegruppen, som er vist i parentes. Signifikansniveau vises ved $p < 0,05 = *$, $p < 0,01 = **$ og $p < 0,001 = ***$.

Som det fremgår af tabellen, finder vi flere statistisk signifikante sammenhænge mellem baggrundsvariablene og lysten til at starte på en erhvervsuddannelse. For det første ser vi, at respondenternes socioøkonomiske baggrund, målt som respondentens mors højeste fuldførte uddannelse, hænger sammen med lysten til at starte på en erhvervsuddannelse. I tabellen er grundskolen referencekategori, hvorfor estimerne skal læses som forskellen mellem den givne uddannelse, sammenlignet med hvis respondentens mor har grundskolen som højeste fuldførte uddannelse. Tabellen viser således, at respondenter, hvis mor har enten en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse, er omkring 10 procentpoint mere tilbøjelig til at have lyst til selv at starte på en erhvervsuddannelse. Vi finder også et signifikant estimat, når uddannelsen er ukendt. Denne er dog vanskelig at fortolke på.

Derudover kan der påvises en signifikant sammenhæng mellem respondenternes arbejdsstatus og deres lyst til at starte på en erhvervsuddannelse. Estimatet viser, at ledige sammenlignet med respondenter i arbejde har 19 procentpoint højere sandsynlighed for have lyst til at starte på en erhvervsuddannelse.

Endelig finder vi, at de yngre respondenter i højere grad har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse. Da referencekategorien er respondenter mellem 25-29 år, skal estimerne forstås som forskellen mellem den givne aldersgruppe sammenlignet med 25-29-årige. Vi ser, at alle estimerne er negative, hvilket indikerer, at ældre aldersgrupper i mindre grad er tilbøjelige til at have lyst til at starte på en erhvervsuddannelse. Dog kan der kun påvises en statistisk signifikant sammenhæng

for de ældre målgrupper, nemlig 45-49-årige og 50-54-årige. Her ser vi for de 45-49-årige en forskel på 21 procentpoint, mens der for de 50-54-årige er en forskel på 27 procentpoint.

4.5 Faktorer, der hænger sammen med lysten til erhvervsuddannelse

De ufaglærtes lyst til at starte på en erhvervsuddannelse hænger sammen med flere forskellige forhold. I det følgende afsnit har vi undersøgt, hvorvidt den enkelte respondents lyst til at starte på en erhvervsuddannelse hænger sammen med andre forhold, som er belyst i spørgeskemaundersøgelsen. Tabel 4.6 viser, at 11 faktorer, der er blevet belyst i spørgeskemaundersøgelsen, har en statistisk signifikant sammenhæng med lysten til at starte på en erhvervsuddannelse.⁴ Faktorerne er sorteret efter andelen af respondenter, som i høj grad eller i nogen grad har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse.

De fem faktorer, som hænger sammen med lysten til en erhvervsuddannelse, og hvor andelen af respondenter, som har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, er højest, er:

1. Vurderingen af risikoen for at blive ledig
2. Opfordring fra kollegaer til at starte på en erhvervsuddannelse
3. Beskæftigelsesstatus
4. Opfordring fra arbejdsgiver til at starte på en erhvervsuddannelse
5. Ønsker om at arbejde inden for en anden branche.

Disse fem faktorer er meget lig dem, som også rapporten fra 2015 (EVA, 2015) pegede på. Andelen fra 2014 er sat i parentes i tabel 4.6.

4 Der er i analysen testet, om en række andre faktorer hænger sammen med lysten til at starte på en erhvervsuddannelse, men hvor det ikke har været muligt at påvise en signifikant sammenhæng. Disse faktorer handler dels om sociale forhold herunder venner og familie, dels vurdering af faglige kompetencer. Det er vigtigt at være opmærksom på, at selvom vi ikke i denne undersøgelse kan påvise, at disse faktorer har en signifikant betydning for ufaglærtes lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, kan det ikke udelukkes, at der fx kan være en sammenhæng mellem en persons læseevne, faglige udbytte af folkeskolen eller omgangskreds med en erhvervsuddannelse på den ene side og personens lyst til en erhvervsuddannelse på den anden side. Dette kan bl.a. skyldes, at der er tale om respondenternes subjektive vurderinger af disse forhold, ligesom der kan være statistiske forhold, som har betydning, fx antallet af respondenter, som indgår i undersøgelsen.

Tabel 4.7

Faktorer med statistisk signifikant sammenhæng med, i hvilken grad respondenterne i 2023 havde lyst til at starte på en erhvervsuddannelse inden for de næste fem år (tallene i parentes er fra 2014)

Spørgsmål fra spørgeskemaundersøgelsen	Svarkategori	Har i høj grad eller i nogen grad lyst
Hvor stor eller lille vurderer du, at din risiko er for at blive ledig? (n = 524)	Meget stor eller stor (n = 36)	60 % (51 %)
	Moderat (n = 89)	37 % (26 %)
	Lille eller meget lille (n = 399)	22 % (14 %)
Er du blevet opfordret af en eller flere af dine nuværende kollegaer til at starte på en erhvervsuddannelse? (n = 537)	Ja (n = 59)	59 % (46 %)
	Nej (n = 478)	22 % (18 %)
Hvad er din hovedbeskæftigelse for tiden? (n = 611)	Ledig (n = 41)	57 % (36 %)
	I arbejde (n = 570)	27 % (21 %)
Er du blevet opfordret af din arbejdsgiver eller leder til at starte på en erhvervsuddannelse? (n = 547)	Ja (n = 50)	52 % (33 %)
	Nej (n = 497)	23 % (20 %)
I hvilken grad kunne du tænke dig at arbejde inden for en anden branche, end du gør nu? (n = 542)	I høj grad eller i nogen grad (n = 187)	47 % (40 %)
	I mindre grad eller slet ikke (n = 355)	17 % (11 %)
I hvilken grad overvejer du at skifte job? (n = 560)	I høj grad eller i nogen grad (n = 162)	42 % (41 %)
	I mindre grad eller slet ikke (n = 398)	20 % (23 %)
I hvilken grad kender du til mulighederne for, at du som voksen kan gennemføre en erhvervsuddannelse som et afkortet forløb? (n = 566)	I høj grad eller i nogen grad (n = 259)	41 % (21 %)
	I mindre grad eller slet ikke (n = 307)	21 % (23 %)
I hvilken grad kender du til mulighederne for at få løn, mens du er i gang med en erhvervsuddannelse? (n = 563)	I høj grad eller i nogen grad (n = 264)	35 % (21 %)
	I mindre grad eller slet ikke (n = 299)	24 % (19 %)
Vurderer du, at du rent fagligt vil kunne gennemføre en erhvervsuddannelse? (n = 514)	Ja (n = 420)	33 % (27 %)
	Nej (n = 94)	16 % (5 %)
Hvordan vil du beskrive ledelsens holdning til erhvervsuddannelse af medarbejdere, der ikke har en uddannelse? (n = 348)	Meget positiv eller lidt positiv (n = 274)	28 % (24 %)
	Lidt negativ eller meget negativ (n = 74)	48 % (29 %)
Hvordan var dit faglige udbytte samlet set af de uddannelser, du har startet på efter folkeskolen? (n = 590)	Meget godt eller godt (n = 259)	27 % (22 %)
	Hverken godt eller dårligt (n = 142)	41 % (24 %)
	Dårligt eller meget dårligt (n = 79)	32 % (23 %)
	Jeg har aldrig startet uddannelse efter folkeskolen (n = 109)	19 % (15 %)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2023. Vægtede data samt Danmarks Statistik.
 Note: Kryds med spørgsmålet "I hvilken grad har du lyst til at starte på en erhvervsuddannelse inden for de næste fem år?". $p < 0,05$.
 Respondenter, der har svaret "Ved ikke" eller "Ønsker ikke at svare", er udeladt af analysen.

Nedenfor gennemgås faktorerne, som hænger sammen med lysten til at starte på en erhvervsuddannelse, i rækkefølge efter deres relative betydning. Tabel 4.7 viser de tilsvarende forskelle, når der er kontrolleret for en række baggrundsforhold. I det omfang det ændrer på forskellene, vil det blive bemærket nedenfor.

4.5.1 Risiko for ledighed

Af tabel 4.6 fremgår det, at i gruppen af respondenter, som vurderer, at deres risiko for at blive ledig er meget stor eller stor, er det 60 %, som i høj grad eller i nogen grad har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse. Til sammenligning er det kun 22 % af de respondenter, som vurderer, at deres risiko for at blive ledig er lille eller meget lille, som har lyst. Risiko for ledighed er dermed en af de faktorer, der hænger tættest sammen med lysten til at starte på en erhvervsuddannelse.

Samtidig viser tabellen, at de ledige ufaglærte i højere grad har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse end de ufaglærte i arbejde. Således er det 57 % af de ledige, som svarer, at de i høj grad eller i nogen grad har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, mens det blot er 27 % af dem i arbejde.

4.5.2 Opfordringer fra kolleger, arbejdsgivere og ledere

Tabellen viser ligeledes, at de respondenter, som er blevet opfordret til at starte på en erhvervsuddannelse af kollegaer, arbejdsgiver eller leder, i højere grad har lyst til at starte. Blandt de respondenter, hvor kollegaerne har opfordret dem,⁵ er det 59 %, som svarer, at de har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, mens det blot er 22 % blandt de respondenter, som ikke er blevet opfordret af kollegaerne. Tilsvarende er det 52 % af de respondenter, som er blevet opfordret af deres arbejdsgiver eller leder,⁶ som har lyst til at starte, og 23 % blandt dem, hvor arbejdsgiveren eller lederen ikke har opfordret dem.

Resultaterne peger således også på, at det har stor betydning for de ufaglærtes lyst til uddannelse, hvis ledere og kollegaer opfordrer til det. Hvordan opfordring fra arbejdsgivere og kollegaer hænger sammen med de ufaglærtes motivation for erhvervsuddannelse, uddybes i afsnit 5.4, 5.5 og 5.6.

4.5.3 Overvejelser om branche- og/eller jobskifte

Ligeledes viser tabel 4.6, at overvejelser om at arbejde inden for en anden branche eller at skifte job hænger sammen med lysten til at starte på en erhvervsuddannelse. Blandt de respondenter, som i høj grad eller i nogen grad *overvejer at skifte branche*, er det 47 %, som har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, mens det er 17 % blandt dem, der svarer "I mindre grad" eller "Slet ikke". Og blandt de respondenter, som i høj grad eller i nogen grad *overvejer at skifte job*, er det 42 %, som har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse.

5 10 % svarer ja til, at de er blevet opfordret til at starte på en erhvervsuddannelse af en eller flere af deres nuværende kolleger. Se tabelrapporten, tabel 4.7.

6 8 % svarer ja til, at de er blevet opfordret til at starte på en erhvervsuddannelse af deres arbejdsgiver eller leder. Se tabelrapporten, tabel 4.6.

som har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, mens det er 20 % blandt dem, der svarer "I mindre grad" eller "Slet ikke". Det viser, at lysten til at starte på en erhvervsuddannelse også hænger sammen med mobiliteten på arbejdsmarkedet, hvor erhvervsuddannelse for en del af de ufaglærte ses som et middel til branche- eller jobskifte. Ufaglærtes overvejelser om job- og brancheskifte, samt hvordan udsigten til bedre jobmuligheder kan påvirke de ufaglærtes lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, uddybes i afsnit 5.1, 5.2 og 5.3

4.5.4 Kendskab til mulighederne inden for erhvervsuddannelse og vurdering af, om man kan gennemføre

Herefter kommer en række andre faktorer, som også hænger sammen med – om end i mindre grad – lysten til at starte på erhvervsuddannelse. Det gælder mht. kendskab til mulighederne for afkortede forløb og til løn under uddannelse. Og det gælder respondenternes vurderinger af, om de kan gennemføre en erhvervsuddannelse. Hvor de to første faktorer peger på et behov for at styrke oplysning og vejledning, peger det tredje på et behov for at løfte de faglige kompetencer blandt de ufaglærte, idet forbedrede faglige kompetencer for nogle vil være en nødvendig forudsætning for at kunne gennemføre en erhvervsuddannelse. Dette uddybes i afsnit 7.3.

4.5.5 To resultater stemmer ikke overens med forventningerne

For yderligere to spørgsmål, hvor vi finder statistisk signifikante sammenhænge mellem svarfordelingerne og det at have lyst til at starte på en erhvervsuddannelse inden for de næste fem år, finder vi modstridende resultater, ift. hvad vi forventede, og sammenhænge, der er svære at forklare.

For det første gælder det spørgsmålet: "Hvordan vil du beskrive ledelsens holdning til erhvervsuddannelse af medarbejdere, der ikke har en uddannelse?", hvor personer, som svarer, at ledelsen har en *negativ* holdning til erhvervsuddannelse af medarbejdere, der ikke har en uddannelse, *i højere grad* har lyst til at starte en erhvervsuddannelse inden for de næste fem år. Forskellen er dog ikke signifikant, når der kontrolleres for baggrundsforhold, hvorfor forskellen kan være udtryk for tilfældighed.

Vi ville dog forvente, at en positiv holdning hos ledelsen ville medføre en *større* lyst hos medarbejderen til at starte på en erhvervsuddannelse. En forklaring på, at vi ikke finder denne sammenhæng, kan være, at medarbejdere, som har mødt negative holdninger til uddannelse hos ledelsen, alligevel ikke har fået mindre lyst til uddannelse. En anden forklaring kan være, at spørgsmålet for mange har været svært at svare på. En indikation på sidstnævnte forklaring er, at en meget høj andel ved dette spørgsmål har svaret "Ved ikke". Dette gør sig gældende for hele 39 %.

For det andet finder vi en signifikant forskellig fordeling af at have lyst til en erhvervsuddannelse og svarmulighederne for spørgsmålet: "Hvordan var dit faglige udbytte samlet set af de uddannelser, du har startet på efter folkeskolen?". Her ser vi, at ufaglærte, som oplever, at de har haft et dårligt udbytte, er en smule mere tilbøjelige til at have lyst til at starte på en erhvervsuddannelse end ufaglærte, som oplever, at de har haft et godt udbytte fra tidligere uddannelser.

Dette kan virke kontraintuitivt, fordi vi ville forvente, at personer, som har oplevet et godt læringsudbytte af at deltage i uddannelse efter folkeskolen, også ville have lyst til mere uddannelse end dem, som ikke har oplevet et godt læringsudbytte. Om end vi ikke ser den store forskel, er det dog overraskende, at svarene viser det modsatte.

Opfordringer fra kollegaer og arbejdsgiver hænger sammen med lysten til anden erhvervsrettet uddannelse. En forklaring kan være, at vi spørger specifikt ind til erhvervsuddannelse og ikke uddannelse generelt set. Tidligere undersøgelser (EVA, 2012) har fx vist, at personer, der har deltaget i AMU, har en større sandsynlighed for at deltage i *mere* AMU, mens deltagelse i AMU generelt set ikke øger sandsynligheden for, at man fortsætter med anden uddannelse, herunder erhvervsuddannelse. Så en person, der måske har været meget tilfreds med AMU, kan have fået lyst til mere AMU og mindre lyst til at starte på en erhvervsuddannelse.

4.6 Opfordring fra kollegaer, risiko for ledighed og ønske om at skifte branche hænger især sammen med lysten til at starte på en erhvervsuddannelse

Vi ser i denne analyse nærmere på ovenstående faktorer fra tabel 4.5, som viste sig at have signifikant sammenhæng med lysten til at starte på en erhvervsuddannelse – og dernæst på, hvilke af disse der har størst betydning. I denne analyse forsøger vi at komme sammenhængene nærmere, hvor vi tager højde for, at respondenterne er forskellige på en række demografiske variable. Ved at tage højde for disse forskelle mellem respondenterne sikrer vi os i højere grad, at der er tale om reelle sammenhænge, som ikke er et udtryk for, at lysten til erhvervsuddannelse og fx risikoen for at miste ens job er betinget af andre faktorer såsom indkomstniveau.

Analysen foretages konkret ved hjælp af multipel regressionsmodel, nærmere bestemt den lineære sandsynlighedsmodel, hvor vi estimerer sandsynligheden for, at respondenterne har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, afhængigt af respondentens svar på de relevante faktorer fra tabel 4.5. Analyserne er foretaget enkeltvis for hver relevant faktor betinget på relevante demografiske variable. Dette gøres for at undgå, at respondenterne ikke ekskluderes fra analysen, da eksempelvis nogle spørgsmål kun er stillet til respondenter i arbejde, hvorfor en samlet model vil ekskludere et stort antal observationer.

Tabel 4.7 viser regressionsestimater for en række sammenhængsanalyser, hvor lysten til at starte på en erhvervsuddannelse inden for fem år er den afhængige variabel. Estimaterne skal tolkes som sandsynligheden for at have lyst til at starte på en erhvervsuddannelse ift. referencekategorierne. Der er således ikke tale om årsagssammenhænge, men korrelationsforskelle mellem svargrupperne.

Tabel 4.8

Sammenhængen med relevante faktorer og lysten til at starte på en erhvervsuddannelse (referencekategorier vises i parentes ved hvert spørgsmål)

Spørgeskemaspørgsmål	Svarkategorier	Estimat
Hvor stor eller lille vurderer du, at din risiko er for at blive ledig? (Reference: meget stor eller stor)	Moderat	-0,15 (0,09)
	Lille eller meget lille	-0,25** (0,08)
Er du blevet opfordret af en eller flere af dine nuværende kollegaer til at starte på en erhvervsuddannelse? (Reference: Ja)	Nej	-0,28*** (0,06)
Hvad er din hovedbeskæftigelse? (Reference: I arbejde)	Ledig	0,19* (0,08)
Er du blevet opfordret af din arbejdsgiver eller leder til at starte på en erhvervsuddannelse? (Reference: Ja)	Nej	-0,17** (0,06)
I hvilken grad kunne du tænke dig at arbejde inden for en anden branche, end du gør nu? (Reference: I høj grad eller nogen grad)	I mindre grad eller slet ikke	-0,24*** (0,04)
I hvilken grad overvejer du at skifte job? (Reference: I høj grad eller nogen grad)	I mindre grad eller slet ikke	-0,18*** (0,04)
I hvilken grad kender du til mulighederne for, at du som voksen kan gennemføre en erhvervsuddannelse som et afkortet forløb? (Reference: I høj grad eller nogen grad)	I mindre grad eller slet ikke	-0,13*** (0,04)
I hvilken grad kender du til mulighederne for at få løn, mens du er i gang med en erhvervsuddannelse? (Reference: I høj grad eller nogen grad)	I mindre grad eller slet ikke	-0,09* (0,04)
Vurderer du, at du rent fagligt vil kunne gennemføre en erhvervsuddannelse? (Reference: Ja)	Nej	-0,16** (0,05)
Hvordan vil du beskrive ledelsens holdning til erhvervsuddannelse af medarbejder, der ikke har en uddannelse? (Reference: Meget positiv eller lidt positiv)	Lidt negativ eller meget negativ	0,10 (0,06)
Hvordan var dit faglige udbytte samlet set af de uddannelser, du har startet på efter folkeskolen? (Reference: Meget godt eller godt)	Hverken godt eller dårligt	0,10* (0,05)
	Dårligt eller meget dårligt	0,09 (0,06)
	Jeg har aldrig startet uddannelse efter folkeskolen	-0,07 (0,05)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2023, samt Danmarks Statistik.

Note: Tabellen viser regressionsestimaterne fra en række sammenhængsanalyser, hvor lysten til at starte på en erhvervsuddannelse er den afhængige variabel. Estimaterne viser forskellen i at have lyst til at starte på en erhvervsuddannelse mellem respondenter, som har svaret i den givne svarkategori, sammenlignet med referencegruppen, som er vist i parentes. Der er i analyserne kontrolleret for respondenternes alder, køn, mors uddannelsesniveau, indkomst, region, og om respondenterne inden for de sidste tre år har deltaget i AMU-kurser eller været ledig. Stjernerne indikerer signifikansniveau på: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$.

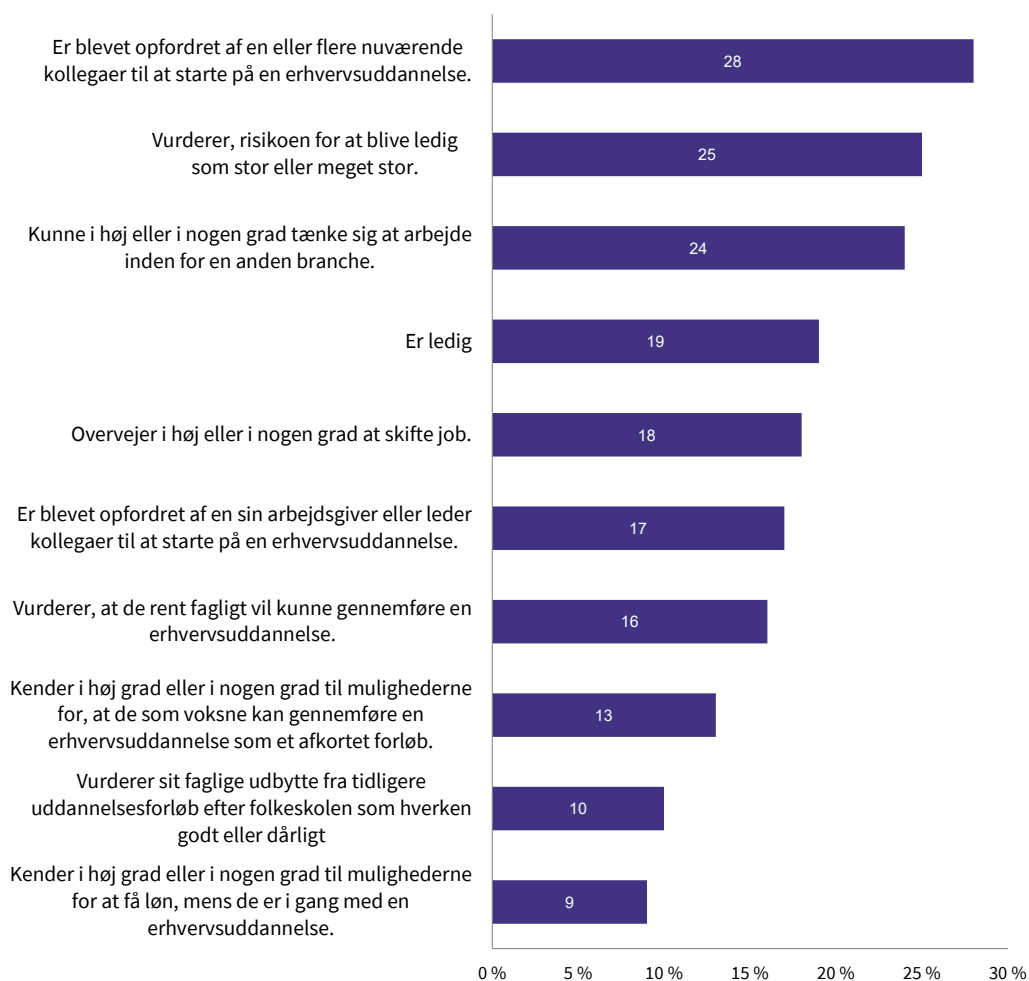
Som det fremgår af tabel 4.7, er der en statistisk signifikant sammenhæng mellem de fleste faktorer, som i tabel 4.6 viste sig at være relevante, selv når der tages højde for baggrundskaraktistika.

Vi ser dog for spørgsmålet, der omhandler ledelsens holdning til erhvervsuddannelse, at vi i denne analyse ikke finder en signifikant sammenhæng, om end estimatet indikerer en forskel på 10 procentpoint. Dette kan være, fordi en stor andel af respondenterne har svaret "Ved ikke" til dette spørgsmål, hvorfor der er relativt færre antal respondenter i denne analyse. Derudover finder vi for spørgsmålet vedrørende udbytte af tidligere uddannelsesforløb, at der kun er en signifikant forskel for svarkategorierne "Hverken godt eller dårligt" ift. svarkategorierne "Meget godt" eller "Godt".

I figur 4.1 nedenfor viser vi, hvilke faktorer fra tabel 4.6 der i forskellig grad hænger sammen med lysten til at starte på en erhvervsuddannelse. I figur 4.1 er faktorerne sorteret efter størrelserne på estimaterne, og forskellene vises som procentpoint.

Figur 4.1

Faktorer, der hænger sammen med lysten til at starte på en erhvervsuddannelse, fordelt efter størrelsen på forskellen mellem svargrupperne

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2023, samt Danmarks Statistik.

Note: Figuren viser estimerede koefficienter fra den lineære sandsynlighedsmodel, sorteret efter størrelsen på forskellene mellem svargrupperne. Bjælkerne er således udtryk for forskellen i sandsynligheden for at have lyst til at starte på en erhvervsuddannelse mellem respondenter, som passer til udsagnet, og respondenter, som ikke passer med udsagnet. Estimaterne er i denne figur omregnet til procentpoint.

Af figuren fremgår det, at der er ganske stor forskel på sammenhængen mellem de forskellige faktorer og lysten til at starte på en erhvervsuddannelse. Vi ser, at den faktor, som viser den største sammenhæng med, om respondenterne har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, er opfordringer fra kollegaer til at starte. Her ser vi en forskel på 28 procentpoint mellem respondenter, som er blevet opfordret til at starte på en erhvervsuddannelse, og respondenter, der ikke er blevet opfordret til at starte på en erhvervsuddannelse.

Derudover ser vi, at respondenter, som vurderer deres risiko for at blive ledig som stor eller meget stor, har væsentlig større lyst til at starte på en erhvervsuddannelse end respondenter, som vurderer risikoen for at blive ledig som lille eller meget lille. Forskellen mellem disse to grupper er 25 procentpoint. Vi ser også, at respondenter, som i høj grad eller nogen grad kunne tænke sig at arbejde i en anden branche, i meget højere grad er tilbøjelig til at have lyst til en erhvervsuddannelse end respondenter, som ikke ønsker at skifte branche. Her ser vi en forskel på 24 procentpoint.

I et handlingsrettet perspektiv er flere af resultaterne interessante. Dette gælder bl.a. betydningen af at blive opfordret – som relativt få bliver, jf. tidligere – til at starte på en erhvervsuddannelse af hhv. kollegaer og arbejdsgiver eller leder, mens også kendskabet til, at erhvervsuddannelse kan tages som et afkortet forløb og med løn er interessante i et handlingsrettet perspektiv. Det er dog vigtigt at påpege, at der ikke er tale om årsagssammenhænge, hvorfor vi ikke nødvendigvis kan forvente, at man ved hhv. at opfordre flere eller at øge kendskabet til en erhvervsuddannelse også kan øge lysten til erhvervsuddannelse. Fx kan det være, at de respondenter, som udviser den største lyst og er bedst egnede til at tage en erhvervsuddannelse, i højere grad er blevet opfordret af deres kollegaer. Samtidig kan de respondenter, som i forvejen har lyst til en erhvervsuddannelse, have undersøgt mulighederne for en erhvervsuddannelse som et afkortet forløb. Begge dele peger dog på, at der kan være et potentiale i at fokusere på disse faktorer for at tilskynde flere ufaglærte til at blive faglærte.

4.7 Faktorer, der hænger sammen med lysten til anden erhvervsrettet uddannelse

Ligesom at lyst til at starte på en erhvervsuddannelse hænger sammen med forskellige forhold, så hænger de ufaglærtes lyst til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, også sammen med en række forhold. Vi har undersøgt, hvorvidt den enkelte respondents lyst til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse hænger sammen med andre forhold, som er belyst i spørgeskemaundersøgelsen eller registerundersøgelsen. Tabel 4.8 viser otte faktorer, som har en statistisk signifikant sammenhæng med lysten til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse. Faktorerne er sorteret efter andelen af respondenter, som i høj grad eller i nogen grad har lyst til at starte.

De fem faktorer, som hænger sammen med lysten til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse, og hvor andelen af respondenter, som har lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse, er højest, er:

1. Opfordring fra kollegaer til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse

2. Beskæftigelsesstatus
3. Opfordring fra arbejdsgiver til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse
4. Vurdering af risikoen for at blive ledig
5. Ønsker om at arbejde inden for en anden branche.

Det springer i øjnene, at der er tale om de samme faktorer, som vi også fandt mht. lysten til at starte på en erhvervsuddannelse. Dog med den ene undtagelse, at vurderingen af risikoen for at blive ledig er det spørgsmål, hvor den største andel svarer, at de havde lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, mens denne faktor her er lidt længere nede på listen.

Tabel 4.9

Faktorer med statistisk signifikant sammenhæng med, i hvilken grad respondenterne har lyst til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, inden for de næste fem år

Spørgsmål fra spørgeskemaundersøgelsen	Svarkategori	Har i høj grad eller i nogen grad lyst
Er du blevet opfordret af en eller flere af dine nuværende kollegaer til at starte på AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende? (n = 546)	Ja (n = 97)	70 %
	Nej (n = 449)	44 %
Hvad er din hovedbeskæftigelse for tiden? (n = 625)	Ledig (n = 46)	70 %
	I arbejde (n = 579)	48 %
Er du blevet opfordret af din arbejdsgiver eller leder til at starte på AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende? (n = 563)	Ja (n = 172)	69 %
	Nej (n = 391)	38 %
Hvor stor eller lille vurderer du, at din risiko er for at blive ledig? (n = 534)	Meget stor eller stor (n = 39)	69 %
	Moderat (n = 88)	58 %
	Lille eller meget lille (n = 407)	45 %
I hvilken grad kunne du tænke dig at arbejde inden for en anden branche, end du gør nu? (n = 552)	I høj grad eller i nogen grad (n = 189)	66 %
	I mindre grad eller slet ikke (n = 363)	39 %
I hvilken grad overvejer du at skifte job? (n = 572)	I høj grad eller i nogen grad (n = 163)	61 %
	I mindre grad eller slet ikke (n = 409)	43 %
Hvordan vil du beskrive dine nuværende kollegaers holdninger til AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende for medarbejdere, der ikke har en uddannelse? (n = 350)	Meget positiv eller lidt positiv (n = 312)	60 %
	Lidt negativ eller meget negativ (n = 38)	56 %
Hvordan var dit faglige udbytte samlet set af de uddannelser, du har startet på efter folkeskolen? (n = 607)	Meget godt eller godt (n = 267)	52 %
	Hverken godt eller dårligt (n = 143)	56 %
	Dårligt eller meget dårligt (n = 81)	54 %

Jeg har aldrig startet uddannelse efter folkeskolen (n = 116)	37 %
--	------

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2023. Vægtede data samt Danmarks Statistik.
Note: Kryds med spørgsmål "I hvilken grad har du lyst til at starte på AMU, brancheuddannelser, private kurser o.l. (men ikke erhvervsuddannelser)? Bemærk, at det ikke gælder erhvervsuddannelser". $p < 0,05$.

4.7.1 Opfordring til at starte på AMU mv.

Som tabellen viser, har respondenter, som er blevet opfordret til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse af enten deres kollegaer, leder eller arbejdsgiver, en større lyst til at starte på disse uddannelses tilbud. Det er således 70 % af de ufaglærte, som er blevet opfordret til at starte på et eller flere af disse tilbud af deres kollegaer,⁷ som har lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse. Omkring samme andel (69 %) af de respondenter, som er blevet opfordret af deres arbejdsgiver,⁸ har lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse. Andelen, som ikke er blevet opfordret af kollegaer og arbejdsgiver, og som har lyst til anden erhvervsrettet uddannelse, er hhv. 44 % og 38 %. Der er således ganske stor forskel på at have lyst til anden erhvervsrettet uddannelse, afhængigt af om respondenterne er blevet opfordret til det.

4.7.2 Ledighed og risiko for at blive ledig

Tabellen viser også, at respondenter, som enten er ledige eller vurderer, at de er i risiko for at blive ledige, i højere grad har lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse end respondenter, som hhv. er i beskæftigelse, eller som ikke vurderer, at de er i risiko for at blive ledige. Det er således 70 % af de ledige, som svarer, at de har lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse, mens dette gør sig gældende for 48 % af beskæftigede. Samtidig er det 69 % af de respondenter, som vurderer, at de er i risiko for at blive ledige, som svarer, at de har lyst til anden erhvervsrettet uddannelse. Af de respondenter, som svarer, at de er i moderat risiko for at blive ledige, svarer 58 %, at de har lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse, mens dette gør sig gældende for 45 % af de respondenter, som vurderer deres risiko for at blive ledige som lille eller meget lille.

4.7.3 Ønsker om job- eller brancheskifte

Vi ser i tabellen også, at respondenter, som har overvejet at skifte branche eller overvejer at skifte job, i højere grad har lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse. Her ser vi ganske store forskelle på lysten til anden erhvervsrettet uddannelse, afhængigt af om respondenterne har lyst til at skifte til en anden branche eller overvejer at skifte job, sammenlignet med de respondenter, som ikke gør. Det er således 66 % af respondenterne, som har lyst til at arbejde i en anden branche, som har lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse, mens dette kun gør sig gældende for 39 %

7 16 % svarer ja til, at de er blevet opfordret til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse af en eller flere af deres nuværende kolleger. Se tabelrapporten, tabel 4.9.

8 28 % svarer ja til, at de er blevet opfordret til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse af deres arbejdsgiver eller leder. Se tabelrapporten, tabel 4.8.

af de respondenter, som ikke overvejer at skifte branche. For respondenter, som hhv. overvejer og ikke overvejer at skifte job, er lysten til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse 66 % og 39 %.

4.7.4 Positiv holdning til anden erhvervsrettet uddannelse blandt kollegaer

Vi finder også en signifikant sammenhæng mellem respondenternes vurdering af deres kollegaers holdning til anden erhvervsrettet uddannelse og lysten til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse. Her ser vi, at 60 % af de respondenter, der vurderer deres kollegaers holdning til at være lidt eller meget positiv, har lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse. Samtidig har 56 % af de respondenter, der vurderer deres kollegaers holdning til anden erhvervsrettet uddannelse som negativ, lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse. Der er således ikke den store forskel mellem de to grupper af respondenter, om end vi finder en statistisk signifikant sammenhæng.

4.7.5 Ufaglærtes vurderinger af deres faglige udbytte af uddannelse efter folkeskolen

Endelig ser vi, at respondenternes vurdering af deres udbytte fra tidligere uddannelsesforløb efter folkeskolen hænger sammen med deres lyst til AMU mv. Der er kun mindre forskelle på andelen, der har lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse, afhængigt af hvor godt eller dårligt de har oplevet disse forløb (52-56 %). Til gengæld er det markant færre, nemlig 37 % af dem, der aldrig har startet på uddannelse efter folkeskolen, der har lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse. Der gives et mere nuanceret billede af de ufaglærtes læringserfaringers betydning for orientering mod erhvervsuddannelse og anden erhvervsrettet uddannelse i kapitel 6.

4.8 Opfordring fra kollegaer og arbejdsgiver hænger sammen med især lysten til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse

Som det var tilfældet med lysten til at starte på en erhvervsuddannelse, kan lysten til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse også være betinget af bagvedliggende faktorer. Tabel 4.9 viser regressionsestimater for en række sammenhængsanalyser, hvor lysten til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse inden for fem år er den afhængige variabel. Estimaterne skal tolkes som sandsynligheden at have lyst til at starte på en erhvervsuddannelse sammenlignet med referencekategorierne.

Tabel 4.10

Sammenhængen med relevante faktorer og lysten til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse. Referencekategorien vises i parentes ved hvert spørgsmål

Spørgeskemaspørgsmål	Svarkategorier	Estimat
Er du blevet opfordret af en eller flere af dine nuværende kollegaer til at starte på AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende? (Reference: Ja)	Nej	-0,25*** (0,06)
Hvad er din hovedbeskæftigelse? (Reference: I arbejde)	Ledig	0,17 (0,09)

Spørgeskemaspørgsmål	Svarkategorier	Estimat
Er du blevet opfordret af din arbejdsgiver eller leder til at starte på AMU, brancheuddannelser, private kurser eller lignende? (Reference: Ja)	Nej	-0,26*** (0,05)
Hvor stor eller lille vurderer du, at din risiko er for at blive ledig? (Reference: Meget stor eller stor)	Moderat	-0,05 (0,10)
	Lille eller meget lille	-0,22* (0,09)
I hvilken grad kunne du tænke dig at arbejde inden for en anden branche, end du gør nu? (Reference: I høj grad eller nogen grad)	I mindre grad eller slet ikke	-0,23*** (0,05)
I hvilken grad overvejer du at skifte job? (Reference: I høj grad eller nogen grad)	I mindre grad eller slet ikke	-0,17*** (0,05)
Hvordan vil du beskrive ledelsens holdning til AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende for medarbejdere, der ikke har en uddannelse? (Reference: Meget positiv eller lidt positiv)	Lidt negativ eller meget negativ	0,05 (0,09)
Hvordan var dit faglige udbytte samlet set af de uddannelser, du har startet på efter folkeskolen? (Reference: Meget godt eller godt)	Hverken godt eller dårligt	0,03 (0,05)
	Dårligt eller meget dårligt	0,01 (0,07)
	Jeg har aldrig startet uddannelse efter folkeskolen	-0,15** (0,05)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2023, samt Danmarks Statistik.

Note: Tabellen viser regressionsestimaterne fra en række sammenhængsanalyser, hvor lysten til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse er den afhængige variabel. Estimaterne viser forskellen i at have lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse mellem respondenter, som har svaret i den givne svarkategori, sammenlignet med referencegruppen, som er vist i parentes. Der er i analyserne kontrolleret for respondenternes alder, køn, mors uddannelsesniveau, indkomst, region, og om respondenterne inden for de sidste tre år har deltaget i AMU-kurser eller været ledig. Stjerneerne indikerer signifikansniveau på: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$.

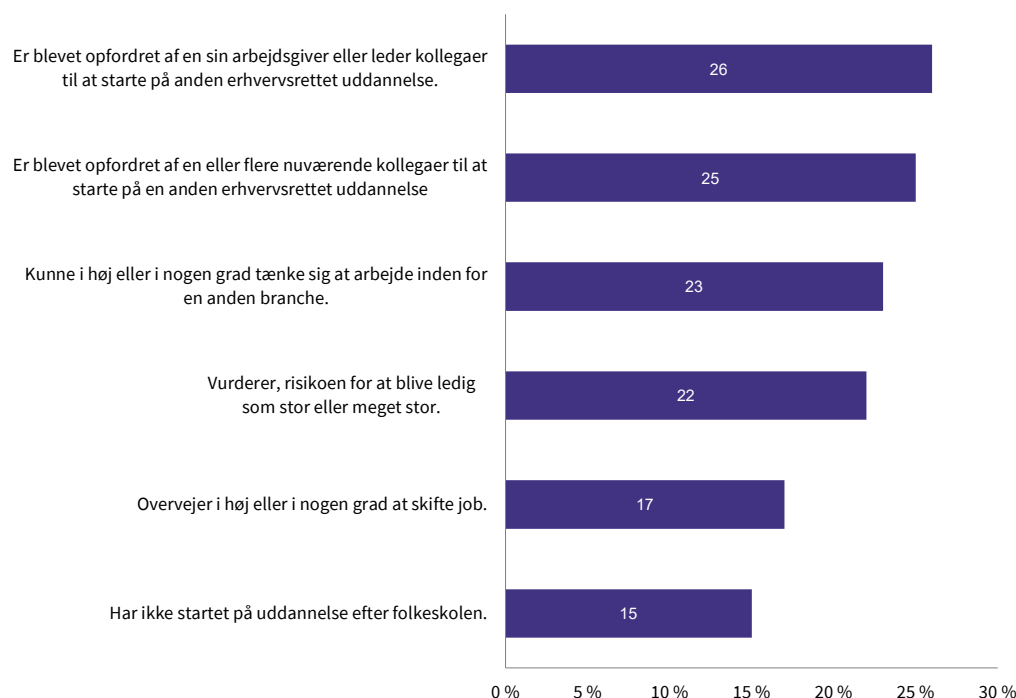
Som det fremgår af tabellen, er størstedelen af sammenhænge også statistisk signifikante, efter at der tages højde for relevante baggrundskaraktistika. Vi ser dog også enkelte sammenhænge, som ikke er signifikante i tabel 4.9.

Dette gælder for det første spørgsmålet om respondentens hovedbeskæftigelse. Her ser vi en forskel mellem respondenter i arbejde og ledige respondenter på 17 procentpoint, men det kan ikke påvises, at sammenhængen er statistisk signifikant. Derudover ser vi for spørgsmålet vedrørende respondenternes vurdering af risikoen for at blive ledig, at der kun er en statistisk sammenhæng mellem respondenter, som vurderer risikoen til at være stor eller meget stor, og respondenter, som vurderer risikoen til at være lille eller meget lille. For gruppen, som svarer, at de vurderer risikoen for at være moderat, ser vi ikke en signifikant sammenhæng.

Endelig ser vi, at der ikke kan påvises en signifikant sammenhæng ift. respondenternes vurdering af ledelsens holdning til anden erhvervsrettet uddannelse, mens vi for spørgsmålet vedrørende respondentens vurdering af fagligt udbytte fra tidligere uddannelsesforløb kun ser en signifikant sammenhæng for gruppen, der aldrig har startet på uddannelse efter folkeskolen.

I figur 4.2 nedenfor vises størrelserne på estimerne i procentpoint for signifikante faktorer, sorteret efter størrelserne på estimerne.

Figur 4.2
Faktorer, der hænger sammen med lysten til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse, fordelt efter størrelsen på forskellen mellem svargrupperne

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2023, samt Danmarks Statistik.

Note: Figuren viser estimerede koefficienter fra den lineære sandsynlighedsmodel, sorteret efter størrelsen på forskellene mellem svargrupperne. Bjælkerne er således udtryk for forskellen i sandsynligheden for at have lyst til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse mellem respondenter, som passer til udsagnet, sammenlignet med respondenter, som ikke passer med udsagnet. Estimerne er i denne figur omregnet til procentpoint.

Af figuren fremgår det, at opfordringer til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse hænger sammen med respondenternes lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse. Der er således hhv. 26 procentpoint og 25 procentpoints forskel på lysten til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse for respondenter, som er blevet opfordret af deres leder eller kollegaer, sammenlignet med respondenter, som ikke er blevet opfordret.

Derudover ser vi en stor forskel mellem respondenter, som i høj eller nogen grad kunne tænke sig at arbejde inden for en anden branche, sammenlignet med respondenter, som i mindre grad eller slet ikke kunne tænke sig dette. Her ser vi en forskel på 23 procentpoint.

Vi ser også, at respondenter, som vurderer deres risiko for at blive ledig som stor eller meget stor, i meget højere grad end respondenter, som vurderer denne risiko til at være lille eller meget lille, har lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse. Forskellen her er på 22 procentpoint.

Det er på baggrund af disse resultater interessant, at de faktorer, som umiddelbart betyder mest for respondenterne, er faktorer, som har et handlingsrettet potentiale, nemlig opfordringer fra hhv. kollegaer eller arbejdsgiver og leder. Igen bør man være opmærksom på, at der kan være flere grunde til sammenhængene. Mest åbenlyst kan disse sammenhænge også være et udtryk for, at de respondenter, som bliver opfordret til anden erhvervsrettet uddannelse, er mere egnede til mere uddannelse, og at dette samtidig betyder, at de i højere grad har lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse.

4.9 Barrierer for at påbegynde erhvervsuddannelse

I spørgeskemaundersøgelsen er den fjerdedel af respondenter, som har svaret, at de inden for de seneste fem år har overvejet at starte på en erhvervsuddannelse, blevet spurgt til, i hvilken grad det er bestemte forhold, som har afholdt dem fra at starte på en erhvervsuddannelse. Formålet med at fokusere på denne gruppe af ufaglærte er at få et mere præcist billede af, hvad det er, der konkret afholder ufaglærte fra at gå i gang med en erhvervsuddannelse.

I figur 4.3 ser vi på andelen af respondenter, som har svaret, at barriererne i høj grad eller i nogen grad har afholdt dem fra at starte på en erhvervsuddannelse. De fem barrierer, som flest ufaglærte i 2023 peger på har afholdt dem fra at starte på en erhvervsuddannelse, er:

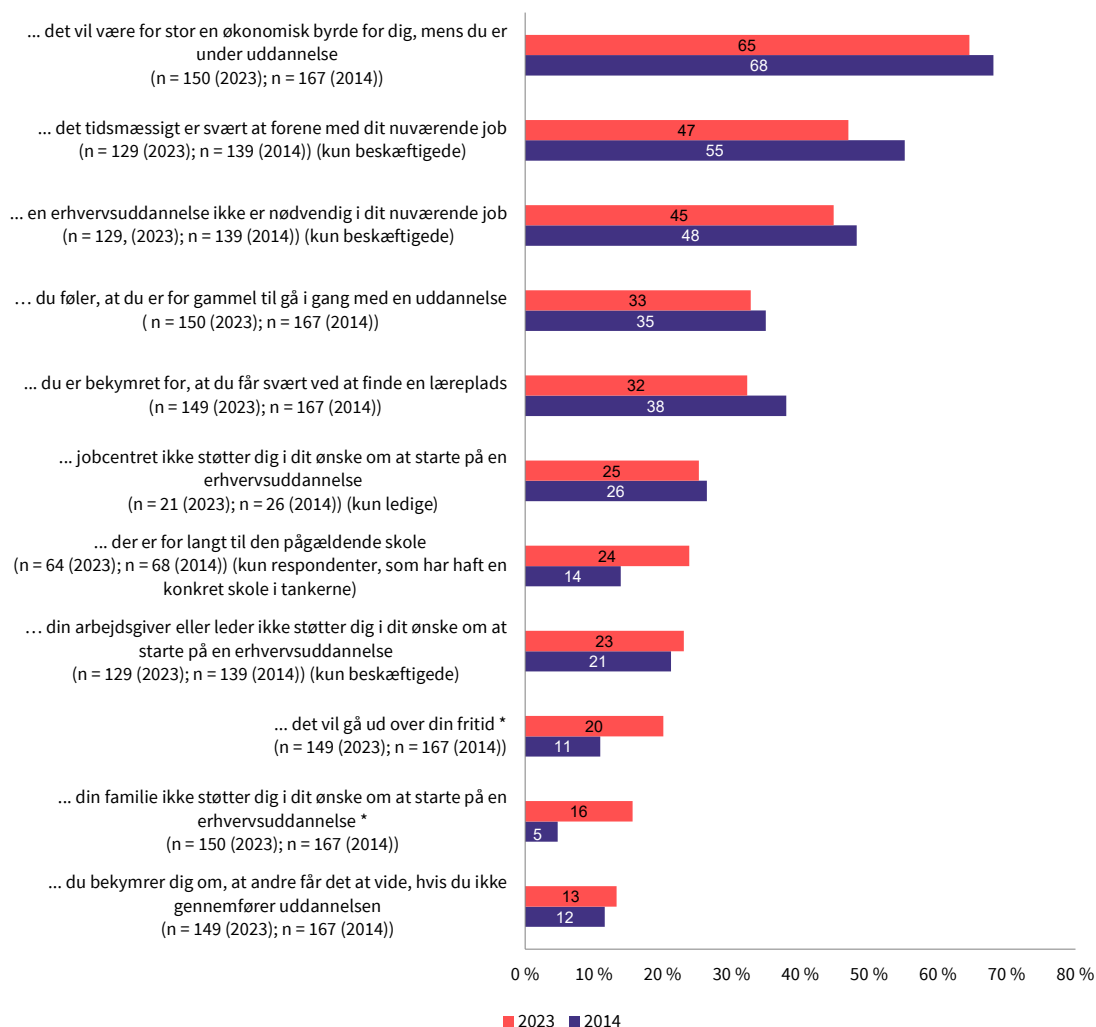
1. Økonomi
2. Manglende tid
3. Manglende behov i nuværende job
4. Følelsen af at være for gammel til at starte på en erhvervsuddannelse
5. Problemer med at finde en læreplads.

Disse barrierer er identiske med de fem barrierer, som flest af de ufaglærte i 2014 i høj grad eller i nogen grad pegede på havde afholdt dem fra start på en erhvervsuddannelse.

Figur 4.3

Andele af respondenter, der svarer, at bestemte forhold i høj grad eller i nogen grad har afholdt dem fra at starte på en erhvervsuddannelse

I høj grad eller i nogen grad er det, fordi ...

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "De følgende spørgsmål handler om, hvad der afholder dig fra at starte på en erhvervsuddannelse. I hvilken grad er det fordi...". Det er kun respondenter, som har svaret, at de inden for de seneste fem år har overvejet at starte på en erhvervsuddannelse, som har fået spørgsmålet. * Viser, at der er statistisk signifikant forskel mellem 2014 og 2023, dvs. $p < 0,05$.

Figuren peger på en række vigtige årsager til, at mange ufaglærte ikke er startet på en erhvervsuddannelse, herunder at det er for stor en økonomisk eller tidsmæssig udfordring, eller at de ikke oplever et behov for en erhvervsuddannelse i deres nuværende job. Samtidig svarer en tredjedel, at de føler sig for gamle til at gå i gang, eller at de er bekymrede for ikke at kunne finde en læreplads.

Men det er også værd at bemærke, at forholdsvis store andele af både de beskæftigede og de ledige peger på, at manglende støtte fra hhv. den virksomhed, man arbejder i, eller jobcenteret, hvis man er ledig, har været medvirkende til, at man ikke er gået i gang med en erhvervsuddannelse.

Vi finder to signifikante forskelle mellem respondenterne fra 2014 og respondenterne fra 2023. Disse skal dog tages med forbehold for den lave svarprocent i 2023. Den ene forskel ses for spørgsmål vedrørende respondenternes fritid, hvor en noget større andel af respondenterne i 2023 ser dette som en barriere. Dette er tilfældet for 20 % af respondenterne, mens det kun var 11 %, der svarede dette i 2014. Derudover ser vi også, at en større andel i 2023 svarer, at familien ikke støtter et ønske om at starte på en erhvervsuddannelse. Her ser vi en forskel på hhv. 16 % og 5 % mellem respondenter i 2023 og 2014.

Interviewundersøgelsen supplerer spørgeskemaundersøgelsen ved at pege på en række forklaringer på, at ufaglærte er mere eller mindre orienterede mod at tage en erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse. Det drejer sig om følgende:

1. Arbejdslivserfaringer, herunder jobsikkerhed, overvejelser om job- og brancheskifte og opfordring til uddannelse fra arbejdsgivere og kollegaer
2. Læringserfaringer, herunder skoleerfaringer, læsefærdigheder, faglige forudsætninger for erhvervsrettet uddannelse
3. Livssituation, netværk og vejledning, herunder den sociale baggrund, alder, viden om erhvervsuddannelser og anden erhvervsrettet uddannelse, vejledning samt ledighed.

Ovenstående temaer vil blive uddybet i de følgende tre kapitler, som både bygger på spørgeskema- og interviewundersøgelsen.

5 Betydningen af arbejdslivserfaringer

Dette kapitel sætter fokus på de ufaglærtes erfaringer fra arbejdslivet og undersøger, hvilken betydning disse kan have for ufaglærtes orientering mod erhvervsuddannelser og anden erhvervsrettet uddannelse. I kapitlet belyses desuden, hvordan udviklingen har været fra 2014 til 2024 ift. de ufaglærtes erfaringer fra arbejdslivet og orientering mod erhvervsuddannelser. Kapitlet bygger på såvel spørgeskemaundersøgelsen som interviewundersøgelsen.

5.1 De fleste ufaglærte overvejer ikke nyt job eller branche

Som vi så i kapitel 4, hænger overvejelser om at skifte job eller branche sammen med, om man har overvejet en erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse. Af spørgeskemaundersøgelsen ses det dog, at størstedelen af de ufaglærte både i 2014 og 2023 ikke har overvejet at skifte job og/eller branche.

Tabel 5.1
Respondenternes overvejelse om at skifte job

	% – 2014 (n = 793)	% – 2023 (n = 645)	Ændring i procentpoint
I høj grad	8 %	11 %	3
I nogen grad	16 %	16 %	1
I mindre grad	21 %	20 %	-1
Slet ikke	55 %	48 %	-6
Ønsker ikke at svare	-	1 %	-
Ved ikke	1 %	3 %	3
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål ”I hvilken grad overvejer du at skifte job?”. Det er kun respondenter i beskæftigelse, som har fået spørgsmålet. p = 0,1386.

Af tabel 5.1 ses det, at 68 % af de ufaglærte i 2023 svarer, at de slet ikke eller i mindre grad har overvejet at skifte job, mens 27 % i høj grad eller i nogen grad har overvejet dette. Nogenlunde samme mønster gjorde sig gældende i 2014. Når der spørges ind til overvejelser om brancheskifte, gør noget tilsvarende sig gældende, som det ses i tabel 5.2.

Tabel 5.2

Respondenternes overvejelse om brancheskifte

	% – 2014 (n = 793)	% – 2023 (n = 645)	Ændring i procentpoint
I høj grad	13 %	14 %	1
I nogen grad	18 %	17 %	0
I mindre grad	25 %	24 %	-1
Slet ikke	43 %	37 %	-6
Ønsker ikke at svare	-	1 %	-
Ved ikke	1 %	7 %	6
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "I hvilken grad kunne du tænke dig at arbejde inden for en anden branche end du gør nu?". Det er kun respondenter i beskæftigelse, som har fået spørgsmålet. $p = 0,6576$

Tabel 5.2 viser, at 61 % af de ufaglærte i 2023 svarer, at de slet ikke eller i mindre grad kunne tænke sig at arbejde inden for en anden branche, end de gør nu, mens 31 % svarer, at de i nogen grad eller i høj grad kunne tænke sig at skifte branche. Nogenlunde samme mønster gjorde sig gældende i 2014.

Resultaterne peger dermed på, at et flertal af de ufaglærte ikke har et ønske om hverken at skifte job eller branche, og det hænger sammen med motivationen for at starte på en erhvervsuddannelse. Således er det 47 % af de ufaglærte i 2023, som gerne vil skifte branche, der har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse inden for de næste fem år, mens det blandt de ufaglærte, som ikke ønsker at skifte branche, kun er 17 %, som har lyst til dette, jf. afsnit 4.3.3.

Interviewundersøgelsen giver forskellige eksempler på, hvad overvejelser om job- eller brancheskifte betyder for de ufaglærtes orientering mod uddannelse. På samme måde som i spørgeskemaundersøgelsen er et udbredt perspektiv blandt de ufaglærte i interviewundersøgelsen, der ikke har overvejelser om job- eller brancheskifte, at dette særligt skyldes en høj grad af jobtilfredshed. Der kan dog være andre grunde til at overveje job- eller brancheskifte, herunder hvis der er risiko for nedslidning. En informant formulerer det på følgende måde:

"Jeg tænker så også, at hvis man skulle i gang med noget, så skal det jo være noget, man også kan holde til. Måske resten af ens arbejdsliv. Men jeg har aldrig rigtig tænkt, hvad det egentlig er, jeg vil. Men jeg tror, jeg ville skifte branche fuldstændigt i hvert fald, hvis jeg stoppede her.

UFAGLÆRT

Et andet eksempel er en informant, som også overvejer brancheskifte, men som dog *ikke* har lyst til at tage en erhvervsuddannelse, men er interesseret i opkvalificering gennem kurser:

”Jeg har ikke overvejet uddannelse, men jeg overvejer at tage nogle kurser ift. at opkvalificere mig, men det er for at skifte branche [...] Jeg kunne godt tænke mig at arbejde med unge [...] Så jeg er lige ved at finde ud af, hvilke kurser man kan tage for at få nemmere ved at få et job inden for det.

UFLAGLÆRT

Et tredje eksempel fra interviewundersøgelsen på, hvordan man kan tænke uddannelse og brancheskifte, er en informant, som *ikke* er interesseret i et brancheskifte, men som derimod ønsker at udvikle sig inden for sit eget fagområde:

”Jeg vil hellere prøve at blive ved at udvikle mig inden for det, jeg kender. Så jeg tror ikke på et brancheskifte for mig selv. Det tror jeg ikke kommer til at foregå. Så skal det i hvert fald være noget helt exceptionelt, som dumper ind ad brevsprækken til mig.

UFLAGLÆRT

5.2 De fleste ufaglærte oplever en høj grad af jobsikkerhed

Som vi så i kapitel 4, hænger ledighed og risiko for ledighed sammen med, om man har overvejet en erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse. Af spørgeskemaundersøgelsen ses det dog, at størstedelen af de ufaglærte både i 2014 og 2023 vurderede risikoen for at blive ledig som lille eller meget lille.

Tabel 5.3
Respondenternes vurdering af risikoen for at blive ledig

	% – 2014 (n = 793)	% – 2023 (n = 645)	Ændring i procentpoint
Meget stor	4 %	3 %	0
Stor	7 %	4 %	-4
Moderat	22 %	14 %	-7
Lille	20 %	23 %	4
Meget lille	39 %	43 %	5
Ønsker ikke at svare	-	2 %	-
Ved ikke	9 %	10 %	1
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål ”Hvor stor eller lille vurderer du, at din risiko er for at blive ledig?”. Det er kun respondenter i beskæftigelse, som har fået spørgsmålet. p = 0,0013.

Af tabellen ovenfor ses, at 66 % af de ufaglærte i 2023 vurderer, at risikoen for at blive ledig er meget lille eller lille, mens det kun er 7 % af de ufaglærte, som vurderer, at risikoen er meget stor eller stor. Samme overordnede billede sås blandt de ufaglærte i 2014, hvor 59 % vurderede, at risikoen for at blive ledig var meget lille eller lille, og 11 %, at den var meget stor eller stor. Denne forskel kan hænge sammen med økonomiske konjunkturer, hvor ledigheden var lavere i 2023 sammenlignet med 2014.

Interviewundersøgelsen understøtter ovenstående resultat om, at størstedelen af de ufaglærte oplever en lav risiko for at blive ledig, og at der opleves en sammenhæng mellem tilfredshed i nuværende job og fravalg af erhvervsuddannelser. Oplever man et godt og tilfredsstillende arbejdsliv, og er man relativt tryk i ansættelsen, er overvejelser om uddannelse i mindre grad relevante. Dette gjorde sig også gældende i 2014.

Det er gældende for mange af de ufaglærte i interviewundersøgelsen, at de gennem deres arbejdsliv enten aldrig har været ledige eller kun har været det i korte perioder. Dette bidrager til at mindske frykten for at være ledig. De, som så har oplevet at være ledige i kortere perioder, beskriver, at de meget hurtigt har fået et nyt job, og at de fortsat vurderer, at dette vil være tilfældet, hvis de skulle blive ledige igen.

I den forbindelse fremhæver flere af informanterne, at en årsag til, at de vurderer risikoen for ledighed som lav, er, at de har stor erfaring og varetager specialiserede jobfunktioner i den virksomhed, de arbejder i. At være specialiseret kan altså ifølge interviewundersøgelsen være en anden årsag til, at man ikke frygter afskedigelse. En ufaglært beskriver funktionen som specialarbejder som værende af betydelig værdi for arbejdsgivere, da det kan være ganske få medarbejdere, der kan varetage en specifik arbejdsopgave.

”Jeg har altid jøket med, at det er altid de ufaglærte, der ryger først. Og den frygt, den går jeg altid med i baghovedet. Men chancen for, at jeg bliver afskediget, den er så tæt på minimal, som overhovedet muligt. Men det er så også pga. de relationer, jeg har til dem derude. Og de kan se min erfaring. Specielt min erfaring med [it-systemer] og alt det. Der er andre folk derude, der har mindre erfaring end mig, som vil ryge først.

UFAGLÆRT

Her er det væsentligt at nævne, at mange ufaglærte bliver specialiseret gennem bl.a. AMU-kurser, herunder certificeringskurser. På den måde kan deltagelse i AMU også være med til at mindske oplevelsen af risiko for ledighed.

En årsag, som også fremhæves i interviewundersøgelsen, er fleksibilitet og åbenhed ift. at skulle skifte job eller branche i forbindelse med en potentiel afskedigelse:

”Jeg har jo så heller ikke været kræsen, kan man sige. Det skal man heller ikke være. Jeg forstår ikke de der, som mener, at de er for gode til at tage et job i Netto. Har man ikke noget job, så må man tage et, til man finder et andet.

UFAGLÆRT

Analyserne fra kapitel 4 viser, at der er en statistisk signifikant sammenhæng mellem vurdering af risiko for at blive ledig, og om man har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse. Således er det 60 % af de ufaglærte i 2023, som oplevede en meget stor eller stor risiko for ledighed, der i høj grad eller i nogen grad havde lyst til at starte på en erhvervsuddannelse inden for de næste fem år, mens det samme er tilfældet for 22 % af de ufaglærte, som oplevede, at risikoen for ledighed var lille eller meget lille, jf. afsnit 4.3.

Da de fleste af de ufaglærte, som deltog i interviewundersøgelsen, oplevede en lav risiko for ledighed, er der ikke så mange kvalitative eksempler, der kan nuancere ovenstående resultat vedrørende dem, som har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse. Dog er der enkelte eksempler på, at de ufaglærte fremhæver et hypotetisk scenarie vedrørende en afskedigelse, hvor de ville overveje, om de skulle tage en erhvervsuddannelse. Dog uden at den ufaglærte har en specifik uddannelse i tankerne.

Men for den gruppe af ufaglærte, som oplever en lav risiko for ledighed og derfor mindre lyst til at starte på en uddannelse, kan interviewundersøgelsen bidrage med eksempler. Interviewundersøgelsen peger således på, at de ufaglærte godt kan have lyst til at tage kurser, herunder fx AMU og private kurser, uanset at de oplever en høj jobsikkerhed. At opbygge kompetencer inden for sit felt fremhæves af flere af de ufaglærte som medvirkende til at skabe en jobsikkerhed, men også at styrke ens mulighed på arbejdsmarkedet, hvis man mod forventning skulle blive ledig.

Analyserne i disse afsnit viser samlet set, at den manglende lyst til at skifte job eller branche kombineret med følelsen af jobsikkerhed er centrale resultater for at forstå, hvorfor de ufaglærte i mindre grad er interesseret i en erhvervsuddannelse, fx som en vej til at arbejde inden for et andet område. På trods af høj jobsikkerhed kan de ufaglærte dog være interesserede i kurser, herunder fx AMU. Dette med henblik på at styrke deres position i både nuværende og eventuelle fremtidige jobs.

5.3 Udsigten til bedre jobmuligheder kan motivere to ud af fem for erhvervsrettet uddannelse

Selvom de ufaglærte kun i mindre grad er orienteret mod job- eller brancheskifte og oplever en høj grad af jobsikkerhed, kan udsigten til bedre jobmuligheder dog alligevel påvirke lysten blandt nogle ufaglærte til at starte på en erhvervsuddannelse eller en anden erhvervsrettet uddannelse. Af spørgeskemaundersøgelsen ses det, at omkring to ud af fem af de ufaglærte i både 2014 og 2023 vurderede, at udsigten til bedre jobmuligheder kunne påvirke beslutningen om at starte på en erhvervsuddannelse, mens halvdelen af de ufaglærte i 2023 vurderede, at det kan have betydning for lysten til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende.

Tabel 5.4

Respondenternes vurdering af, i hvilken grad udsigten til bedre jobmuligheder påvirker lysten til at starte på en erhvervsuddannelse

	% – 2014 (n = 793)	% – 2023 (n = 645)	Ændring i procentpoint
I høj grad	13 %	17 %	4
I nogen grad	25 %	25 %	0
I mindre grad	22 %	20 %	-2
Slet ikke	24 %	22 %	-2
Ønsker ikke at svare	-	2 %	-
Ved ikke	17 %	14 %	-3
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "I hvilken grad kan udsigten til bedre jobmuligheder få dig til at starte på en erhvervsuddannelse?". Det er kun respondenter i beskæftigelse, som har fået spørgsmålet. p = 0,9099.

Af tabel 5.4 ses det, at 42 % af de ufaglærte i 2023 vurderer, at udsigten til bedre jobmuligheder i høj grad eller i nogen grad vil kunne få dem til at starte på en erhvervsuddannelse, mens samme andel vurderer, at det i mindre grad eller slet ikke vil påvirke beslutningen om at påbegynde en erhvervsuddannelse. Nogenlunde samme mønster gjorde sig gældende i 2014.

Mht. anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, var det en lidt højere andel, der i 2023 vurderede, at udsigten til bedre jobmuligheder kan påvirke deres lyst til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse.

Tabel 5.5

Respondenternes vurdering af, i hvilken grad udsigten til bedre jobmuligheder hænger sammen med lysten til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende

	% – 2023 (n = 645)
I høj grad	21 %
I nogen grad	28 %
I mindre grad	15 %
Slet ikke	17 %
Ønsker ikke at svare	3 %
Ved ikke	16 %
Total	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "I hvilken grad kan udsigten til bedre jobmuligheder få dig til at starte på AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignede? Bemærk, at det ikke gælder erhvervsuddannelser". Det er kun respondenter i beskæftigelse, som har fået spørgsmålet.

Tabel 5.5 viser, at 49 % af de ufaglærte i 2023 vurderer, at udsigten til bedre jobmuligheder kan få dem til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse, mens 32 % vurderer, at det i mindre grad eller slet ikke kan få dem til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse.

Resultaterne peger på, at udsigten til bedre jobmuligheder hænger sammen med mange ufaglærtes beslutning om at starte på uddannelse. Hvor to ud af fem respondenter svarer, at det kan påvirke deres lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, svarer halvdelen, at det kan påvirke deres lyst til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse.

For de respondenter, som vurderer, at udsigten til bedre jobmuligheder ikke kan få dem til at starte på en uddannelse, kan det muligvis handle om, at de er glade for deres nuværende arbejde og ikke oplever et behov for andre eller bedre jobmuligheder, eller at de ikke nødvendigvis ser uddannelse som den bedste vej til et bedre job.

5.4 Flere ufaglærte vurderer, at det ville gøre en forskel, hvis de blev opfordret til uddannelse

Som vi så i kapitel 4, hænger opfordringer til at starte på såvel erhvervsuddannelse som anden erhvervsrettet uddannelse sammen med, om man har lyst til en sådan uddannelse. På trods af at det er få ufaglærte, som svarer, at de er blevet opfordret af deres arbejdsgivere eller kollegaer til at starte på en uddannelse, så peger spørgeskemaundersøgelsen på, at det for nogen ville gøre en forskel, hvis de blev opfordret til uddannelse.

Tabel 5.6

Respondenternes vurdering af, om det er mere sandsynligt, at de starter på en erhvervsuddannelse, hvis deres arbejdsgiver eller leder opfordrer til det

	% – 2014 (n = 791)	% – 2023 (n = 644)	Ændring i procentpoint
I høj grad	15 %	15 %	-1
I nogen grad	21 %	21 %	0
I mindre grad	19 %	24 %	4
Slet ikke	29 %	30 %	0
Ønsker ikke at svare	-	1 %	-
Ved ikke	15 %	10 %	-6
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "I hvilken grad er det mere sandsynligt, at du starter på en erhvervsuddannelse, hvis din arbejdsgiver eller leder opfordrer dig til det?". Det er kun respondenter i beskæftigelse, som har fået spørgsmålet. Respondenterne er ikke blevet stillet spørgsmål, hvis de tidligere har svaret, at de ingen arbejdsgiver eller leder har. $p = 0,3634$.

Af tabel 5.6 fremgår det, at 36 % af de ufaglærte i 2023 vurderer, at det i høj grad eller i nogen grad vil være mere sandsynligt, at de starter på en erhvervsuddannelse, hvis deres arbejdsgiver eller leder opfordrer dem til det,⁹ mens 54 % vurderer, at det i mindre grad eller slet ikke vil gøre en forskel, og 11 % angiver, at de ikke ved det eller ikke ønsker at svare. Nogenlunde samme mønster gjorde sig gældende i 2014.

Interviewundersøgelsen kan bidrage til at nuancere ovenstående resultat. Flere informanter, der ikke har lyst til uddannelse, fremhæver fx, at de kun vil tage en erhvervsuddannelse, hvis deres arbejdsgiver beder dem om det, og/eller at det var afgørende for, at de kunne beholde deres job. Ser man på anden erhvervsrettet uddannelse, er andelen, der svarer, at det i høj grad eller i nogen grad vil være mere sandsynligt, at de starter på en anden erhvervsrettet uddannelse, hvis de bliver opfordret til det, noget større.

Tabel 5.7

Respondenternes vurdering af arbejdsgiver eller leders betydning for at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende

	% - 2023 (n = 644)
I høj grad	28 %
I nogen grad	26 %
I mindre grad	15 %
Slet ikke	20 %
Ønsker ikke at svare	1 %
Ved ikke	11 %
Total	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "I hvilken grad er det mere sandsynligt, at du starter på AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, hvis din arbejdsgiver eller leder opfordrer dig til det? Bemærk, at det ikke gælder erhvervsuddannelser". Det er kun respondenter i beskæftigelse, som har fået spørgsmålet. Respondenterne er ikke blevet stillet spørgsmål, hvis de tidligere har svaret, at de ingen arbejdsgiver eller leder har.

9 8 % svarer ja til, at de er blevet opfordret til at starte på en erhvervsuddannelse af deres arbejdsgiver eller leder. Se tabelrapporten, tabel 4.6.

Tabel 5.7 viser, at 54 % af de ufaglærte i 2023 vurderer, at det i høj grad eller i nogen grad vil være mere sandsynligt, at de starter på en anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, hvis deres arbejdsgiver eller leder opfordrer til det.¹⁰

Spørgeskemaundersøgelsen viser generelt set, at arbejdsgivernes og ledernes opfordringer til uddannelse vejer tungere for de ufaglærte, end hvis opfordringen kommer fra en kollega.

Tabel 5.8
Respondenternes vurdering af kollegaers betydning for at starte på en erhvervsuddannelse

	% – 2014 (n = 782)	% – 2023 (n = 637)	Ændring i procentpoint
I høj grad	6 %	6 %	0
I nogen grad	12 %	16 %	4
I mindre grad	27 %	26 %	-1
Slet ikke	43 %	40 %	-2
Ønsker ikke at svare	-	1 %	-
Ved ikke	13 %	11 %	-2
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "I hvilken grad er det mere sandsynligt, at du starter på en erhvervsuddannelse, hvis en eller flere kollegaer opfordrer dig til det?". Det er kun respondenter i beskæftigelse, som har fået spørgsmålet. Respondenterne er ikke blevet stillet spørgsmålet, hvis de tidligere har svaret, at de ingen kollegaer har. p = 0,2456.

Tabel 5.8 viser, at 66 % af de ufaglærte i 2023 vurderer, at det i mindre grad eller slet ikke vil være mere sandsynligt, at de starter på en erhvervsuddannelse, hvis en eller flere kollegaer opfordrer dem til det.¹¹ 22 % vurderer, at det i høj grad eller i nogen grad vil gøre en forskel. Nogenlunde samme mønster gjorde sig gældende i 2014.

Når vi spørger ind til sandsynligheden for at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, er andelen igen lidt højere sammenholdt med en erhvervsuddannelse.

10 28 % svarer ja til, at de er blevet opfordret til at starte på anden erhvervsrettet uddannelse af deres arbejdsgiver eller leder. Se tabelrapporten, tabel 4.8.

11 10 % svarer ja til, at de er blevet opfordret til at starte på en erhvervsuddannelse af en eller flere af deres nuværende kolleger. Se tabelrapporten, tabel 4.7.

Tabel 5.9

Respondenternes vurdering af kollegaers betydning for at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende

	% – 2023 (n = 637)
I høj grad	12 %
I nogen grad	24 %
I mindre grad	24 %
Slet ikke	27 %
Ønsker ikke at svare	2 %
Ved ikke	11 %
Total	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål ”I hvilken grad er det mere sandsynligt, at du starter på AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, hvis en eller flere kollegaer opfordrer dig til det? Bemærk, at det ikke gælder erhvervsuddannelser”. Det er kun respondenter i beskæftigelse, som har fået spørgsmålet. Respondenterne er ikke blevet stillet spørgsmål, hvis de tidligere har svaret, at de ingen kollegaer har.

Af tabel 5.9 fremgår det, at 51 % af de ufaglærte i 2023 vurderer, at det i mindre grad eller slet ikke vil være mere sandsynligt, at de starter på en anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, hvis en eller flere kollegaer opfordrer dem til det.¹² Dog er der 36 %, som vurderer, at kollegaernes opfordring vil gøre en forskel ift. at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse.

Forskellen mellem erhvervsuddannelser og AMU mv., mht. hvorvidt man som ufaglært opfordres til at starte, kan have forskellige forklaringer. Fx at ufaglærte kan være nødt til deltage i certifikatkurser inden for AMU for at måtte udføre deres arbejde, og at AMU-forløb som regel er væsentligt kortere end erhvervsuddannelser. Derudover har mange ufaglærte som en del af deres overenskomst ret til to ugers uddannelse om året, som fx kan bruges på kortere kurser såsom AMU.

I interviewundersøgelsen tegner der sig et lignende billede af spørgeskemaundersøgelsen, hvor flere informanter fremhæver, at de ikke opfordres til erhvervsuddannelse af deres arbejdsgiver eller leder, men at de udviser en større lydhørhed over for samt opbakning til at deltage i anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU. Ingen af informanterne opfordres af kollegaer. Et væsentligt perspektiv, som bør fremhæves fra interviewundersøgelsen, er, at nogle af informanterne er meget bevidste om deres ret til efteruddannelse samt håndhævelsen heraf:

12 16 % svarer ja til, at de er blevet opfordret til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse af en eller flere af deres nuværende kolleger. Se tabelrapporten, tabel 4.9.

”Så derfor siger jeg til min leder, om han ikke kan sige til, hvis vi har en død periode. Men det kan han ikke finde ud af at sige, så nu bestemmer jeg bare, hvornår jeg skal afsted, fordi jeg har ret til det. Jeg skal have det – mine fire uger [efteruddannelse, red.]. Og der er et eller andet med, at så kan jeg vist tage en uge eller to, og så må jeg jo forhandle med ham og sige, jeg vil gerne have det her, det kan jeg bruge til det her. Hvis det er noget, der varer længere tid, så må vi jo prøve at lave en ændring.

UFAGLÆRT

5.5 Halvdelen af de ufaglærte vurderer, at deres ledelser og kollegaer er positive over for erhvervsrettet uddannelse

Selvom ledelser og kollegaer kun i mindre grad opfordrer de ufaglærte til at starte på erhvervsuddannelser eller anden erhvervsrettet uddannelse, handler det ikke nødvendigvis om, at de er negativt indstillede over for uddannelse. Spørgeskemaundersøgelsen viser således, at omkring halvdelen af respondenterne i 2023 vurderer, at såvel ledelsens som kollegaernes holdning til erhvervsuddannelse og anden erhvervsrettet uddannelse er positiv.

Tabel 5.10

Respondenternes vurdering af ledelsens holdning til erhvervsuddannelse

	% – 2014 (n = 782)	% – 2023 (n = 644)	Ændring i procentpoint
Meget positiv	25 %	26 %	2
Lidt positiv	22 %	21 %	-2
Lidt negativ	6 %	9 %	3
Meget negativ	2 %	3 %	1
Ønsker ikke at svare	-	2 %	-
Ved ikke	45 %	38 %	-7
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål ”Hvordan vil du beskrive ledelsens holdning til erhvervsuddannelse af medarbejdere, der ikke har en uddannelse?”. Det er kun respondenter i beskæftigelse, som har fået spørgsmålet. Respondenterne er ikke blevet stillet spørgsmålet, hvis de tidligere har svaret, at de ingen arbejdsgiver eller leder har. p = 0,1517.

Tabel 5.10 viser, at 47 % af de ufaglærte i 2023 oplever, at ledelsen er positivt stillede over for erhvervsuddannelse af medarbejdere, som ikke har en uddannelse, mens blot 12 % oplever, at ledelsens holdning er negativ. Samtidig er der dog 38 %, som svarer, at de ikke ved, om ledelsen er positivt eller negativt indstillet over for dette. Nogenlunde samme mønster gjorde sig gældende i 2014.

Når vi spørger ind til anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, tegner der sig et lignende billede.

Tabel 5.11

Respondenternes vurdering af ledelsens holdning til anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende

	% – 2023 (n = 644)
Meget positiv	28 %
Lidt positiv	22 %
Lidt negativ	7 %
Meget negativ	2 %
Ønsker ikke at svare	3 %
Ved ikke	38 %
Total	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "Hvordan vil du beskrive ledelsens holdning til AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende for medarbejdere, der ikke har en uddannelse? Bemærk, at det ikke gælder erhvervsuddannelser". Det er kun respondenter i beskæftigelse, som har fået spørgsmålet. Respondenterne er ikke blevet stillet spørgsmål, hvis de tidligere har svaret, at de ingen arbejdsgiver eller leder har.

Af tabel 5.11 ses det, at 50 % af de ufaglærte i 2023 oplever ledelsen som positivt stillet over for anden erhvervsrettet uddannelse, mens kun 9 % oplever ledelsen som negativt stillet. Spørgeskemaundersøgelsen viser samtidig, at den positive indstilling ligeledes gør sig gældende for kollegaernes holdning til uddannelse af medarbejdere, som ikke har en uddannelse.

Tabel 5.12

Respondenternes vurdering af kollegaers holdning til erhvervsuddannelse

	% – 2014 (n = 782)	% – 2023 (n = 637)	Ændring i procentpoint
Meget positiv	30 %	30 %	0
Lidt positiv	28 %	21 %	-6
Lidt negativ	4 %	7 %	4
Meget negativ	1 %	2 %	1
Ønsker ikke at svare	-	2 %	-
Ved ikke	37 %	37 %	0
Total	100 %	100 %	0

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "Hvordan vil du beskrive dine nuværende kollegaers holdninger til erhvervsuddannelse af medarbejdere, der ikke har en uddannelse?". Det er kun respondenter i beskæftigelse, som har fået spørgsmålet. Respondenterne er ikke blevet stillet spørgsmål, hvis de tidligere har svaret, at de ingen kollegaer har. p = 0,0016.

Tabel 5.12 viser, at 51 % af de ufaglærte i 2023 oplever en positiv indstilling blandt kollegaer til erhvervsuddannelse af medarbejdere, som ikke har en uddannelse, mens 9 % oplever en negativ indstilling. 37 % af de ufaglærte har angivet, at de ikke ved, hvad deres kollegaers holdning er. Blandt

de ufaglærte i 2014 var det en lidt større andel, som oplevede, at kollegaerne havde en positiv indstilling til erhvervsuddannelse (59 %). Forskellen mellem 2014 og 2023 er statistisk signifikant.

Samme positive indstilling gør sig gældende, når det drejer sig om kollegaernes holdning til anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, for medarbejdere.

Tabel 5.13
Respondenternes vurdering af kollegaers holdning til anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende

	% – 2023 (n = 637)
Meget positiv	26 %
Lidt positiv	24 %
Lidt negativ	5 %
Meget negativ	2 %
Ønsker ikke at svare	3 %
Ved ikke	41 %
Total	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2023. Vægtede data.
Note: Spørgsmål "Hvordan vil du beskrive dine nuværende kollegaers holdninger til AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende for medarbejdere, der ikke har en uddannelse? Bemærk, at det ikke gælder erhvervsuddannelser". Det er kun respondenter i beskæftigelse, som har fået spørgsmålet. Respondenterne er ikke blevet stillet spørgsmål, hvis de tidligere har svaret, at de ingen kollegaer har.

Af tabel 5.13 fremgår det, at 50 % af de ufaglærte i 2023 oplever, at deres kollegaer er positive over for anden erhvervsrettet uddannelse, mens 7 % oplever kollegaerne som negative. 41 % svarer, at de ikke ved, hvad holdningen er blandt deres kollegaer.

De store andele af respondenter, som svarer "Ved ikke" på de fire spørgsmål, kan indikere, at muligheden for erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse ikke er aktuelt på den konkrete arbejdsplads, eller at uddannelse ikke er noget, man taler om på arbejdspladsen.

Mange ufaglærte oplever dog, at ledelsen er positivt indstillet over for erhvervsrettet uddannelse. Når man så alligevel ikke i samme grad opfordrer de ufaglærte til at starte på uddannelse, kan det både handle om, at arbejdspladsen ikke kan undvære medarbejdere, og at virksomhedernes kendskab til de muligheder og vilkår, der er for uddannelse, er begrænset (EVA, 2024, 2021a).

Resultaterne fra både spørgeskema- og interviewundersøgelsen peger samlet set på, at både arbejdsgivere og kollegaer i højere grad, end det er tilfældet i dag, kan spille en central rolle mht. at fremme de ufaglærtes lyst til at starte på en erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende.

5.6 Flere ledige overvejer uddannelse

Analysen af spørgeskemadata viser, at de ledige ufaglærte i højere grad overvejer at starte på en erhvervsrettet uddannelse sammenlignet med de ufaglærte, som er i arbejde. Når det gælder overvejelser om at starte på en erhvervsuddannelse, svarer 63 % af de ledige i 2023, at de overvejer at starte inden for de næste fem år, mens det samme gør sig gældende for 24 % af de beskæftigede (se tabelbilag, tabel 6.7). Det er dog vigtigt at have for øje, at gruppen af ledige i spørgeskemaundersøgelsen er relativt lille. Blandt de ufaglærte i 2014 var billedet det samme.

Det samme gælder ift. overvejelser om anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende – selvom forskellen dog er mindre. Her svarer 62 % af de ledige i 2023, at de har overvejet anden erhvervsrettet uddannelse, mens det blandt de beskæftigede er 44 % (se tabelbilag, tabel 6.8). Forskellen mellem ledige og beskæftigede er statistisk signifikant og viser, at de ledige i deres overvejelser er mere orienterede mod uddannelse end de beskæftigede.

Samtidig viser analyserne, at de ledige også i højere grad har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse sammenlignet med de ufaglærte i arbejde. Hvor 57 % af de ledige svarer, at de i høj grad eller i nogen grad har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, er det blot 27 % af dem i arbejde, jf. afsnit 4.3. Resultatet understøttes af tidligere undersøgelser. Således viste en undersøgelse fra DISCUS og Epinion (2018), at tre ud af fire dagpengemodtagere tilkendegav, at de umiddelbart var interesserede i uddannelse i bred forstand (DISCUS og Epinion, 2018).

De informanter, som indgår i interviewundersøgelsen, er alle i beskæftigelse, hvorfor dette afsnit primært vil indeholde data fra spørgeskemaundersøgelsen med få retrospektive eksempler fra interviewene fra informanterne i en tidligere periode har gået ledige.

5.6.1 Udsigt til at få et arbejde

Eksisterende undersøgelser viser, at der samlet set er positive effekter af uddannelsesindsatser for ledige målt på arbejdsmarkedstilknytning (Metrica, 2020; Bolvig, Kristensen og Skipper, 2017), hvor uddannelse kan føre til, at de ledige kommer i arbejde. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at størstedelen af de ledige ufaglærte i 2023 vurderer, at udsigten til et job vil kunne få dem til at starte uddannelse. Det gælder i særdeleshed anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende.

Tabel 5.14

Ledige respondents vurdering af, i hvilken grad udsigten til et job kan få dem til at starte på en erhvervsuddannelse

	% – 2014 (n = 78)	% – 2023 (n = 41)	Ændring i procentpoint
I høj grad	31 %	30 %	-1
I nogen grad	25 %	30 %	5
I mindre grad	10 %	14 %	4

	% – 2014 (n = 78)	% – 2023 (n = 41)	Ændring i procentpoint
Slet ikke	18 %	15 %	-2
Ved ikke	16 %	11 %	-5
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "I hvilken grad kan udsigten til et job få dig til at starte på en erhvervsuddannelse?". Det er kun respondenter som har svaret, at de er ledige, men jobsøgende, som har fået spørgsmålet. p = 0,9099.

Af tabel 7.6 fremgår det, at 60 % af de ledige ufaglærte i 2023 i høj grad eller i nogen grad svarer, at udsigten til at få et job kunne få dem til at starte på en erhvervsuddannelse, mens 29 % svarer, at det i mindre grad eller slet ikke kunne få dem til at starte, og 11 %, at de ikke ved det. Nogenlunde samme mønster gjorde sig gældende i 2014.

Når vi spørger ind til, om udsigten til et job kan få de ledige ufaglærte til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, er andelen endnu højere.

Tabel 5.15

Ledige respondents vurdering af, i hvilken grad udsigten til et job kan få dem til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende

	% – 2023 (n = 41)
I høj grad	42 %
I nogen grad	31 %
I mindre grad	13 %
Slet ikke, ønsker ikke at svare eller ved ikke	14 %
Total	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "I hvilken grad kan udsigten til et job få dig til at starte på AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende? Bemærk, det gælder ikke erhvervsuddannelser". Det er kun respondenter som har svaret, at de er ledige, men jobsøgende, som har fået spørgsmålet.

Tabel 5.15 viser, at 73 % af de ufaglærte ledige i 2023 angiver, at udsigten til et job i høj grad eller i nogen grad kunne få dem til at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, mens det er 27 %, som svarer, at det i mindre grad eller slet ikke kunne få dem til at starte.

Resultater peger, ikke så overraskende, på, at udsigten til et arbejde for størstedelen af de ledige kan få dem til at starte på en erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse. Samtidig viser resultaterne, at de ledige – ligesom de beskæftigede – i højere grad er orienterede mod anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, end

erhvervsuddannelser. En forklaring på dette kan hænge sammen med, at anden erhvervsrettet uddannelse er kortere og dermed kan opleves, som mere attraktivt for de ufaglærte. En anden forklaring kan hænge sammen med, at ledige ufaglærte (dagpengemodtagere og fleksjobvisiterede med færrest faglige kompetencer) har ret til seks ugers jobrettet uddannelse inden for en erhvervsgruppe, som fremgår af en landsdækkende positivliste. For de ufaglærte dækker positivlisten AMU-kurser, eud-enkeltfagskurser og kurser i taxakørsel.¹³

5.6.2 Størstedelen af de ledige er ikke blevet opfordret til uddannelse af jobcentret

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at kun 30 % af de ledige ufaglærte i 2023 er blevet opfordret af jobcentret til at starte på en erhvervsuddannelse, mens over halvdelen af de ledige (53 %) ikke er blevet opfordret til at starte på en erhvervsuddannelse. Blandt de ledige ufaglærte i 2014 var andelen, som ikke var blevet opfordret, højere – dog er forskellen ikke statistisk signifikant (se tabelbilag, tabel 6.11). At det kun er mindre end hver tredje af de ledige ufaglærte i 2023, som er blevet opfordret til at starte på en erhvervsuddannelse af jobcentret, er et overraskende resultat, set i lyset af at det estimeres, at der vil mangle omkring 99.000 faglærte i 2030, samtidig med at der vil være et overskud af ufaglært arbejdskraft på 59.000 (AE, 2021).

Ser vi på anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, er flere af de ledige ufaglærte blevet opfordret af jobcentret til at starte. Det er dog kun 40 %, som svarer, at jobcentret har opfordret dem til anden erhvervsrettet uddannelse, mens flest af de ledige (44 %) svarer, at jobcentret ikke har opfordret dem (se tabelbilag, tabel 6.12).

At størstedelen af de ledige ufaglærte ikke er blevet opfordret til uddannelse af jobcenteret, kan ses i lyset af tidligere undersøgelser, som viser, at kun to ud af tre ledige ufaglærte havde drøftet deres uddannelsesmuligheder med et jobcenter eller en a-kasse. De samme analyser viser, at størstedelen oplevede, at de ikke havde fået en kvalificeret hjælp fra jobcenter eller a-kasse (DISCUS og Epinion, 2018). Dette understøttes ligeledes af EVA's analyse af lediges perspektiver på uddannelse (EVA, 2017d), hvor hver tredje ledige angiver, at de ikke præsenteres for uddannelse i forbindelse med samtalerne i jobcentret, og 64 % af de ledige svarede, at de kun i mindre grad eller slet ikke oplevede, at samtalerne i jobcentre tog udgangspunkt i deres behov for uddannelse.

Selvom det er en mindre andel af de ledige ufaglærte, som er blevet opfordret af jobcentret til at starte på en uddannelse, vurderer størstedelen af dem, som er blevet opfordret, at det ville gøre en forskel i at starte på en uddannelse. Således viser spørgeskemaundersøgelsen, at tre ud af fem af de ledige ufaglærte, svarer, at det er mere sandsynligt, at de starter på en anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, hvis de opfordres til dette, mens det er knap halvdelen af de ledige, der vurderer det samme, når det gælder en erhvervsuddannelse.

13 <https://star.dk/indsatser/stars-nationale-job-og-uddannelsessteam/uddannelsesordninger-for-ledige/6-ugers/>.

Tabel 5.16

Ledige respondenternes vurdering af jobcenterets betydning for at starte på en erhvervsuddannelse

	% – 2014 (n = 78)	% – 2023 (n = 41)	Ændring i procentpoint
I høj grad	8 %	28 %	20
I nogen grad	23 %	20 %	-3
I mindre grad	19 %	24 %	5
Slet ikke	29 %	15 %	-14
Ved ikke	21 %	12 %	-9
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "I hvilken grad er det mere sandsynligt, at du starter på en erhvervsuddannelse, hvis jobcentret opfordrer dig til det?".

Det er kun respondenter som har svaret, at de er ledige, men jobsøgende, som har fået spørgsmålet. p = 0,007.

Tabel 5.16 viser, at 48 % af de ledige ufaglærte i 2023 vurderer, at det i høj grad eller i nogen grad vil være mere sandsynligt, at de starter på en erhvervsuddannelse, hvis jobcentret opfordrede dem til det. Samtidig er det dog hele 39 %, som svarer, at det i mindre grad eller slet ikke vil have betydning. 12 % har angivet, at de ikke ved det. Blandt de ledige ufaglærte i 2014 var det kun 31 %, som vurderede, at det i høj grad eller i nogen grad ville være mere sandsynligt, at de startede på en erhvervsuddannelse, hvis jobcentret opfordrede dem til det. Forskellen mellem 2014 og 2023 er statistisk signifikant. Men det er ikke muligt på baggrund af data at forklare de store ændringer mht. andelen, der svarer hhv. i høj grad eller slet ikke.

Resultaterne er lidt anderledes, når det handler om anden erhvervsrettet uddannelse, hvor tre ud af fem ledige vurderer, at det vil have betydning for deres deltagelse, hvis jobcenteret opfordrer dem til at deltage.

Tabel 5.17

Ledige respondenternes vurdering af jobcenterets betydning for at starte på en anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende

	% – 2023 (n = 41)
I høj grad	32 %
I nogen grad	26 %
I mindre grad	25 %
Slet ikke	9 %
Ved ikke	9 %
Total	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "I hvilken grad er det mere sandsynligt, at du starter på AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignede, hvis jobcentret opfordrer dig til det? Bemærk, det gælder ikke erhvervsuddannelser". Det er kun respondenter som har svaret, at de er ledige, men jobsøgende, som har fået spørgsmålet.

Af tabel 5.17 ses det, at 58 % af de ledige ufaglærte i 2023, vurderer, at det i høj grad eller i nogen grad vil være mere sandsynligt, at de starter på anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU, brancheuddannelser, private kurser og lignende, hvis jobcentret opfordrede dem til det. Samtidig vurderer 34 %, at det i mindre grad eller slet ikke ville have en betydning, og 9 % svarer, at de ikke ved det.

Resultaterne peger samlet set på, at jobcentret kan spille en større rolle mht. at informere de ledige ufaglærte om mulighederne for at starte på en erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse og mht. at opfordre dem til at starte på uddannelse.

6 Betydningen af læringserfaringer

I dette kapitel sætter vi fokus på betydningen af de ufaglærtes erfaringer med at lære fra grundskolen, eventuelle ungdomsuddannelser og andre steder, hvor de har deltaget i læreprocesser, herunder kompetenceudviklende kurser. I tråd med dette vil vi belyse de ufaglærtes tro på egne evner ift. at gennemføre en erhvervsuddannelse. Her vises udviklingen fra 2014 til 2023 også. Endelig vil vi komme ind på, hvordan rammerne for AMU kan være mere attraktive for de ufaglærte. Kapitlet bygger på såvel spørgeskemaundersøgelsen som interviewundersøgelsen.

6.1 Mange ufaglærte har ikke entydigt gode skoleerfaringer

Fra tidligere undersøgelser ved vi, at dårlige skoleerfaringer er en barriere for mange voksnes lyst til at deltage i uddannelse (EVA, 2024). Dårlige skoleerfaringer kan derfor være en mulig forklaring på, at mange ufaglærte ikke har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse eller på anden erhvervsrettet uddannelse.

Spørgeskemaundersøgelsen peger på et delt billede mht. respondenternes skoleerfaringer. Således svarer 47 % af de ufaglærte i 2023, at de godt kunne lide at gå i folkeskole, mens 43 % svarer, at de ikke kunne lide det (se tabelbilag, tabel 5.1). Og når vi spørger ind til, hvor godt respondenterne klarede sig fagligt i folkeskolen, svarer knap halvdelen af respondenterne, at de klarede sig godt. I den forbindelse er det vigtigt at understrege, at en vurdering af, hvordan man klarede sig fagligt i folkeskolen, er baseret på de ufaglærtes egne vurderinger, som er forbundet med usikkerhed. Derudover er det vigtigt at have for øje, at svarprocenten i denne undersøgelse er relativt lav (14,5 %), hvilket udfordrer repræsentativiteten for målgruppen. Det kan tænkes, at de ufaglærte, som har deltaget i undersøgelsen generelt, klarede sig bedre i folkeskolen end dem, som ikke har deltaget.

Tabel 6.1

Respondenternes vurdering af det faglige udbytte i folkeskolen

	% – 2014 (n = 868)	% – 2023 (n = 667)	Ændring i procentpoint
Meget godt	15 %	13 %	-1
Godt	40 %	32 %	-8
Hverken godt eller dårligt	32 %	35 %	3
Dårligt	8 %	14 %	6
Meget dårligt	5 %	4 %	-1

	% – 2014 (n = 868)	% – 2023 (n = 667)	Ændring i procentpoint
Ønsker ikke at svare	-	1 %	-
Ved ikke	1 %	2 %	1
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: "Hvor godt klarede du dig rent fagligt i folkeskolen?". Respondenterne i 2023 er ikke blevet stillet spørgsmål, hvis de tidligere har svaret, at de ikke har gået i folkeskole eller fået tilsvarende undervisning. Respondenterne i 2014 har derimod kunnet svare "Jeg har slet ikke gået i folkeskole eller fået tilsvarende undervisning" til spørgsmålet. Disse respondenter er ikke medtaget i tabellen for at kunne sammenligne de to undersøgelser. $p = 0,0032$.

Tabel 6.1 viser, at 45 % af respondenterne i 2023 vurderer, at de rent fagligt klarede sig meget godt eller godt i folkeskolen, mens 35 % vurderer, at de hverken klarede sig godt eller dårligt. 18 % svarer, at de klarede sig dårligt eller meget dårligt i folkeskolen. Dette er en lidt mere negativ vurdering end i 2014, hvor 55 % vurderede, at de rent fagligt klarede sig meget godt eller godt.

I interviewundersøgelsen er der også både eksempler på informanter, der har positive oplevelser fra grundskolen, og informanter, der oplever, at de klarede sig mindre godt.

Flere af de informanter, der har svaret, at de klarede sig mindre godt i grundskolen, beskriver, at de var skoletrætte og manglede motivation. Nogle fortryder i dag, at de ikke gjorde mere ud af det faglige, andre peger på, at de motiveres mere af praktisk arbejde. Nedenstående citat er et eksempel på en informant, som oplevede stor skoletræthed og derfor først færdiggjorde sin 9. klasse som voksen.

"Jeg var meget skoletræt. Jeg gik ud af skolen, da jeg var 14 år. Og så tog jeg min 9. klasse, da jeg var ældre. Men ellers har jeg været på arbejdsmarkedet, siden jeg var 13 år. Hellere det end boglig. Jeg kan ikke forstå dem, der sidder og kan bruge flere år på det der skole – det kan jeg ikke.

UFAGLÆRT

Et andet eksempel på negative skoleerfaringer handler om en oplevelse af, at skolen ikke kunne rumme en. Og det kan igen hænge sammen med både diagnoser, herunder fx ordblindhed og ADHD, som måske først blev diagnosticeret efter skolen, eller at man ikke kunne finde sig til rette inden for de rammer, der var i skolen.

”Jeg kan huske, at allerede i folkeskolen stak jeg ret meget af i de timer, hvor jeg tænkte, at det her kan jeg alligevel ikke finde ud af – jeg spilder min tid. Jeg sidder bare her. Jeg forstår det ikke, og der er faktisk heller ikke lærerressourcer til at løfte mig [...] Jeg kan huske, at jeg allerede dengang sagde til læreren på en ret sur og rebelsk måde: ”Hvad fanden skal jeg med det her? Jeg skal aldrig bruge matematik til noget, og jeg skal aldrig bruge fysik til noget”. Og det kan jeg jo sagtens se som voksen i dag, men jeg forstår jo også, at jeg har sagt det, fordi jeg ikke har kunnet finde ud af det.

UFAGLÆRT

Interviewundersøgelsen giver også eksempler på, at nogle af de ufaglærte, der overvejer at skifte branche, har haft lyst til at deltage i uddannelse, men at de oplever det som en barriere, at de ikke havde fuldført grundskolen:

”Jeg har jo også nogle gange haft tanken om at gå over til nogle andre erhverv. Nu arbejder jeg jo under for eksempel VVS’ere, og efter så mange års erfaring så kan man også ret meget af deres arbejde. Og så har man set, at deres lønninger er noget bedre, og jeg synes ret tit, at deres forhold er bedre. Så derfor har jeg også overvejet de retninger [...] Men det har i hvert fald hæmmet mig utroligt meget, med hensyn til at jeg synes, at jeg ikke engang har udført 9. klasse.

UFAGLÆRT

6.2 Flertallet har gode erfaringer med uddannelse efter grundskolen

Uddannelser efter folkeskolen dækker over en bred vifte af forskellige uddannelser, herunder ungdomsuddannelser, AMU, FVU, AVU og private kurser. Nogle af de ufaglærtes uddannelseserfaringer vil være baseret på afsluttede uddannelsesforløb, fx AMU-kurser, mens andre vil være erfaringer fra påbegyndte uddannelser, som ikke er blevet afsluttet, fx erhvervsuddannelser.

De fleste af dem, der har deltaget i uddannelse efter folkeskolen, har haft et godt udbytte af dette. Det ses af den følgende tabel:

Tabel 6.2
Respondenternes vurdering af det faglige udbytte på uddannelser efter folkeskolen

	% – 2014 (n = 870)	% – 2023 (n = 686)	Ændring i procentpoint
Meget godt	12 %	14 %	2
Godt	30 %	28 %	-3
Hverken godt eller dårligt	17 %	22 %	5
Dårligt	5 %	9 %	4

	% – 2014 (n = 870)	% – 2023 (n = 686)	Ændring i procentpoint
Meget dårligt	2 %	3 %	1
Jeg har aldrig startet uddannelse efter folkeskolen	34 %	19 %	-15
Ønsker ikke at svare	-	2 %	-
Ved ikke	0 %	3 %	3
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "Hvordan var dit faglige udbytte samlet set af de uddannelser, du har startet på efter folkeskolen?". p = 0,000.

Af tabel 6.2 fremgår det, at 42 % af respondenterne i 2023 vurderer, at deres faglige udbytte af de uddannelser, de er startet på efter folkeskolen, har været meget godt eller godt, mens 22 % svarer "Hverken godt eller dårligt". Kun 12 % vurderer, at det faglige udbytte har været dårligt eller meget dårligt.

Ift. 2014 er andelen, der svarer dårligt eller meget dårligt, vokset fra 7 % til 12 %. Den største forskel mellem 2014 og 2023 er dog ift. den andel af respondenter, som svarer, at de ikke har været startet på en uddannelse efter folkeskolen. Hvor det i 2014 var 34 %, er det blandt respondenterne i 2023 19 %. Forskellen kan hænge sammen med den lave svarprocent i 2023-undersøgelsen, hvor det kan tænkes, at færre respondenter, som ikke har deltaget i uddannelse efter folkeskolen, har besvaret spørgeskemaet.

Blandt informanterne i interviewundersøgelsen havde en del påbegyndt uddannelser, herunder særligt erhvervsuddannelser, efter folkeskolen, som de af forskellige årsager var faldet fra. Af årsager til frafald blev der peget på temaer som:

- Særlige livsbegivenheder, som havde givet mindre overskud til uddannelse
- Faglige udfordringer på uddannelsen
- Manglende interesse for det faglige
- Uoverensstemmelser med læreplads
- Sygdom.

6.3 De ufaglærte vurderer deres læsefærdigheder positivt

Læsefærdigheder kan ligeledes have betydning for, om man som ufaglært er orienteret mod uddannelse, da det kræver læsefærdigheder på et vist niveau at gennemføre. Også her er respondenternes vurdering af deres egne læsefærdigheder forholdsvis positive.

Tabel 6.3

Respondenternes vurdering af deres læseevner

	% – 2014 (n = 870)	% – 2023 (n = 686)	Ændring i procentpoint
Jeg har normalt ikke problemer med at læse selv komplicerede tekster, fx fagbøger m.m.	54 %	52 %	-3
Jeg kan med lethed læse almindelige tekster i de fleste aviser, undertekster i TV m.m.	36 %	33 %	-2
Jeg har ofte svært ved at læse almindelige tekster i de fleste aviser, undertekster i TV m.m.	6 %	8 %	2
Jeg har svært ved at læse langt de fleste tekster	4 %	5 %	0
Ønsker ikke at svare	-	1 %	-
Ved ikke	-	2 %	-
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål ”Hvordan vurderer du dine læseevner?”. I 2015 havde respondenterne ikke mulighed for at svare ”Ved ikke”. $p = 0,4339$.

Tabel 6.3 viser, at 52 % af respondenterne i 2023 svarede, at de ikke har problemer med at læse komplicerede tekster, fx fagbøger m.m., mens 33 % svarede, at de med lethed kan læse almindelige tekster i de fleste aviser, undertekster i TV m.m. Kun 8 % svarede, at de ofte har svært ved at læse almindelige tekster i de fleste aviser, undertekster i TV m.m., og 5 %, at de har svært ved at læse langt de fleste tekster. Dermed vurderer størstedelen af respondenterne i 2023, at de har gode læseevner. Nogenlunde samme mønster gjorde sig gældende i 2014.

Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen kan umiddelbart se overraskende ud i lyset af fx PIAAC-undersøgelsen fra 2024 (Jakobsen, V., Kroustrup J., Mikkelsen, C.H. & Larsen, M., 2024, s. 122), der viser, at 32,7 % af personer med grundskole som højeste uddannelse er på laveste læseniveau. Men disse tal er ikke umiddelbart sammenlignelige. Det skyldes dels, at aldersgruppen i PIAAC-undersøgelsen var 16-65 år, mens vi i denne undersøgelse ser på aldersgruppen 25-54 år, dels at vi alene ser på personer, der er til rådighed for arbejdsmarkedet.

Hertil kommer, at vurderingen af læsefærdigheder i vores undersøgelse er baseret på respondenternes subjektive skøn af egne færdigheder – og ikke test af disse, som det er tilfældet i PIAAC. Endelig kan den lave svarprocent i denne undersøgelse på 17 % som tidligere nævnt have udfordret repræsentativiteten. Det kan således tænkes, at de ufaglærte, som har deltaget i EVA's undersøgelse, gennemsnitligt set er stærkere læsere end de ufaglærte, som ikke har deltaget.

6.4 Et flertal vurderer, at de rent fagligt vil kunne klare en erhvervsuddannelse

Troen på egne evner og på, at man kan gennemføre en uddannelse, kan have stor betydning for motivationen for at starte på en uddannelse. I afsnit 4.3 så vi således også, at dette havde en statistisk signifikant betydning for, om respondenterne havde lyst til at starte på en erhvervsuddannelse.

Tabel 6.4
Respondenternes vurdering af, om de rent fagligt vil kunne gennemføre en erhvervsuddannelse

	% – 2014 (n = 871)	% – 2023 (n = 686)	Ændring i procentpoint
Ja	69 %	66 %	-3
Nej	14 %	15 %	0
Ønsker ikke at svare	-	1 %	-
Ved ikke	16 %	18 %	2
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål: "Vurderer du, at du rent fagligt vil kunne gennemføre en erhvervsuddannelse?" p = 0,7083.

Tabel 6.4 viser, at to ud af tre ufaglærte i 2023 vurderer, at de rent fagligt vil kunne gennemføre en erhvervsuddannelse, mens det blot er 15 %, som vurderer, at de rent fagligt ikke vil kunne gennemføre en erhvervsuddannelse. Samtidig angiver 18 %, at de ikke ved, om de vil kunne gennemføre. Omtrent samme resultatet sås blandt de ufaglærte i 2014, og der er ikke en statistisk signifikant forskel mellem svarene fra de to år.

I interviewundersøgelsen tegner der sig også et billede af, at flere informanter oplever, at de vil kunne gennemføre en erhvervsuddannelse, og begrundet det bl.a. med, at de er blevet ældre og dermed mere modne, eller at deres arbejdsliv har gjort dem opmærksomme på andre veje at gå rent uddannelsesmæssigt. Dog er der mange af informanterne, der fremhæver, at de fortsat ikke tror, at de vil kunne gennemføre en erhvervsuddannelse pga. varigheden af uddannelsen.

6.5 De ufaglærte er mere orienterede mod AMU end erhvervsuddannelserne

Som beskrevet ovenfor peger en del informanter fra interviewundersøgelsen på, at de ikke tror, at de vil kunne gennemføre en erhvervsuddannelse. Den primære begrundelse er varigheden af uddannelserne. Mange af de ufaglærte kan ikke se sig selv i et længerevarende uddannelsesforløb og afslår derfor erhvervsuddannelserne.

Det er ikke, fordi de ufaglærte ikke er motiverede for uddannelse i sig selv eller ikke er orienterede mod at lære og udvikle deres kompetencer. De ønsker blot at lære i en anden rammesætning, herunder med kortere varighed og med mere praktisk undervisning, som kan kobles direkte til deres jobfunktion. I den sammenhæng peger flere på, at de foretrækker AMU.

Et eksempel på en informant, der peger på varighed som en barriere for at starte på en erhvervsuddannelse, er følgende citat:

”Det vil nok være længden af selve uddannelsen, tror jeg. Begrænset skolebænk. Og det er ikke, fordi jeg frygter min viden inden for dansk og matematik og sådan noget – det har jeg jo fundet ud af med tiden, at jeg overhovedet ikke er bagud i, hvad jeg egentlig troede engang. Men jeg tror nok i bund og grund i længden [på uddannelsen].

UFAGLÆRT

Når vi spørger ind til oplevelser af at deltage i AMU samt motivationen for at deltage i sådanne kurser, er informanterne generelt set langt mere positivt stillede:

”Det AMU-kursus til bus[kørekort] tog seks uger, og det er det længste... Det har været perfekt for mig. Også fordi jo flere gange man har været deroppe, jo bedre kan lærerne huske dig. Man føler sig hjemme deroppe [...] Skoleopholdet er ikke så langt, at det bliver for kedeligt, og man kommer ud og arbejder lidt igen bagefter. Men igen, så har jeg det også sådan, at når jeg har været ude og arbejde et stykke tid, så vil jeg faktisk også godt tilbage igen til AMU.

UFAGLÆRT

Ovenstående citat er et eksempel på en informant, der er mere orienteret mod AMU end andre længerevarende uddannelsesforløb, dels pga. den kortere varighed, dels fordi det giver mulighed for at blive opkvalificeret, samtidig med at man kan passe sit job. Vekselvirkningen mellem undervisning og arbejde opleves som fordelagtig og motiverende for at deltage for denne informant.

Flere af informanterne i interviewundersøgelsen fremhæver også de AMU-kurser, der har haft størst relevans for deres job, som de bedste. Nedenstående citat er et eksempel på dette – samtidig med at det har været et kærkomment afbæk i dagligdagen:

”Det [jeg har lært] har været noget, jeg kunne bruge på mit job. Og så har det været et afbæk lige at komme væk fra det daglige trummerum og komme ud, så det ikke var det samme hele tiden.

UFAGLÆRT

Nogle af informanterne fremhæver certificeringskurser som mindre relevante og peger på, at årsagen til, at de deltager, er, at det er noget, de skal, selvom de ikke altid føler, at det er noget, de har brug for.

7 Betydningen af sociale forhold, viden og vejledning

Dette kapitel fokuserer på forhold ud over arbejdslivs- og læringserfaringer, som hænger sammen med de ufaglærtes orientering mod erhvervsrettet uddannelse, herunder deres sociale arv og miljø, kendskab til uddannelse, samt hvorvidt de har modtaget vejledning om uddannelse og/eller har fået lavet en realkompetencevurdering (RKV). Kapitlet bygger på spørgeskema- og interviewundersøgelsen.

7.1 Forældres holdning til uddannelse kan påvirke ufaglærtes syn på uddannelse

Interviewundersøgelsen peger på, at forældres holdning til uddannelse kan påvirke informanternes overvejelser om uddannelse. Mange af informanterne fra interviewundersøgelsen har selv forældre, som er ufaglærte. Nogle af disse forældre har været mere orienterede mod job frem for uddannelse, som var den vej, de selv gik. De pågældende ufaglærte informanter er derfor heller ikke blevet opfordret til uddannelse af deres forældre, og der har heller ikke været familiemedlemmer, som har været rollemodeller ift. uddannelse. Nedenstående citater fra interviewundersøgelsen giver eksempler på, hvordan der blev talt om uddannelse i informanternes barndomshjem.

”Altså, min mor, hun har altid syntes, at uddannelse var noget pjat. Det handlede bare om at komme ud og tjene nogle penge og arbejde.

UFAGLÆRT

”Min far havde aldrig nogensinde gået i skole – dårligt nok folkeskole. Han mente, at der altid var plads til en ufaglært. Og det havde han da til dels også ret i, men sådan er det bare ikke længere.

UFAGLÆRT

Ovenstående citater er eksempler på forældre, som selv kommer af en uddannelsesfremmed baggrund og derfor ikke nødvendigvis har forudsætninger for at diskutere eller opfordre deres børn til at tage en uddannelse. For nogle kan det endda have været af en mere markant betydning, hvor der har været modstand mod uddannelse.

”Da jeg fandt ud af, at jeg var god med tal, tænkte jeg, hvorfor skal jeg ikke være revisor eller sådan noget? Og det blev min mor sur over; hvorfor fanden jeg ikke bare kunne blive håndværker? Så der var modstand på, at jeg skulle blive akademiker eller et eller andet.

UFAGLÆRT

Interviewundersøgelsen giver dog også eksempler på ufaglærte informanternes forældre, som har opfordret informanterne til at tage uddannelse med den begrundelse, at de ønskede dem bedre forudsætninger, fagligt og økonomisk, end hvad de selv har haft i deres voksne liv.

Endelig giver interviewundersøgelsen eksempler på social arv mht. indholdet i uddannelse og job. En informant beskriver, hvordan hele hans familie, herunder ham selv, hans forældre og søskende har arbejdet inden for transportbranchen som bl.a. lastbilchauffør – alle ufaglærte.

”Vi har altid været glade for lastbiler. Altid. Hele vores liv. Det var faktisk fra min bror og jeg var helt små. Der blev vi bidt af det [...] Når vi ikke skulle i skole, så skulle vi med ud at køre. Mine forældre var jo ikke hjemme, kun i weekenden [...] Ja, der er et eller andet ved at køre lastbil. Der er noget romantik ved det. Ellers, det var der i hvert fald dengang.

UFAGLÆRT

7.2 De ufaglærtes omgangskreds kan påvirke ufaglærtes syn på uddannelse

Interviewundersøgelsen giver eksempler på informanter, som har en omgangskreds, hvor mange har ufaglærte og faglærte jobs, og hvor de beskriver, at de anbefaler hinanden hos deres respektive arbejdsgivere.

”Det er en god idé [at tage en uddannelse], fordi han tog selv en uddannelse som 27-årig, som han er rigtig glad for. Og han har det skidegodt nu. Men det var også lige pludselig, at han fandt ud af, at det var noget, der interesserede ham.

UFAGLÆRT

Uanset at denne informant endnu ikke har valgt at tage en uddannelse, siger ovenstående eksempel noget om, at det at være i et socialt miljø kan påvirke ens blik på uddannelse som supplement til den påvirkning, der fx kommer fra familien.

7.3 Kendskab til uddannelse kan påvirke ufaglærtes syn på uddannelse

En væsentlig barriere for voksnes deltagelse i uddannelse er manglende viden om muligheder og vilkår for voksen- og efteruddannelse (EVA, 2024). I denne undersøgelse har vi derfor dels afdækket,

i hvilket omfang de ufaglærte har kendskab til mulighederne for at gennemføre en erhvervsuddannelse, herunder som et afkortet forløb, og dels mulighederne for at få løn under uddannelse.

Interviewundersøgelsen giver et blandet billede af, hvor stort kendskab informanterne har til mulighederne for at tage en erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse som voksen. Det afhænger i høj grad af, hvor orienterede de er mod uddannelse. De, som har eller har haft overvejelser om at tage en erhvervsuddannelse, kender i mere eller mindre grad til mulighederne herfor og har selv opsøgt denne viden. Modsat er de, som ikke er interesseret i at tage en erhvervsuddannelse, mindre orienteret mod at få dette kendskab, og de kender derfor ikke ret meget til mulighederne.

En stor del af informanterne har deltaget i AMU-kurser, hvorfor der er et større kendskab til mulighederne for at deltage i disse.

Eksempler på de ufaglærtes kendskab til erhvervsrettet uddannelse baseret på interviewundersøgelsen

”Jeg havde kigget lidt, holdt lidt øje med, hvad der sker, men ikke sådan nærstuderet tingene.

”Jeg har et OK godt kendskab til, hvilken vej jeg skal gå, hvordan jeg skal gå. Næsten. Før i tiden tog jeg fat i min uddannelsesvejleder, og så kunne hun pege mig hen til dem, jeg skulle tage fat i. Nu er jeg sådan lidt i en gråzone. Hvem skal man som 35-årig tage fat i, hvis man gerne vil have en uddannelse?

”Jeg ved godt, at der er masser af uddannelser, men det kommer ikke lige til at ske.

”Altså jeg har sgu flere gange kigget på AMU-uddannelser og den slags, altså chaufførjob. Jeg har også kigget på bygningskonstruktør, og jeg har kigget på kloakmesteruddannelsen, og den lå jo forholdsvis lige for, kan man sige. Og så har jeg også undersøgt det med at skulle blive VVS'er.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at et lille flertal af de ufaglærte i 2023 svarede, at de ikke har kendskab til mulighederne for afkortet forløb, samtidig med at omkring hver tiende svarede ”Ved ikke”.

Tabel 7.1
Respondenterne fordelt efter, i hvilken grad de kender mulighederne for afkortede forløb under en erhvervsuddannelse

	% – 2014 (n = 871)	% – 2023 (n = 686)	Ændring i procentpoint
I høj grad	15 %	16 %	1
I nogen grad	29 %	24 %	-5
I mindre grad	28 %	22 %	-6

	% – 2014 (n = 871)	% – 2023 (n = 686)	Ændring i procentpoint
Slet ikke	27 %	28 %	0
Ønsker ikke at svare	-	1 %	-
Ved ikke	1 %	10 %	9
Total	100 %	100 %	-

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "I hvilken grad har du kendskab til mulighederne for, at du som voksen kan gennemføre en erhvervsuddannelse, som et afkortet forløb?". p = 0,2091.

Af tabel 7.1 fremgår det, at 50 % af de ufaglærte i 2023 svarer, at de i mindre grad eller slet ikke har kendskab til mulighederne for, at de som voksne kan gennemføre en erhvervsuddannelse som et afkortet forløb. Samtidig er det 10 %, som svarer, at de ikke ved det. 40 % af de ufaglærte svarer dog, at de i høj grad eller i nogen grad har kendskab til dette. Nogenlunde samme mønster gjorde sig gældende i 2014.

Tidligere undersøgelser viser, at afkortning kan være attraktivt for nogle voksne, fordi de pga. afkortningen kan få en kortere tid på SU eller elevløn, hvilket kan have stor betydning, da forsørgelsesgrundlaget kan være en kritisk barriere ift. at gå i gang med en uddannelse for voksne, der har stiftet familie og/eller har mange økonomiske forpligtelser (EVA, 2017a, 2017c).

At de ufaglærte mangler viden om erhvervsuddannelser, understreger et behov for at få udbredt kendskabet til de muligheder, der ligger i erhvervsuddannelse for voksne (euv), hvor alle personer, som er 25 år eller derover, får mulighed for at gennemføre en erhvervsuddannelse på kortere tid end de unge under 25 år, og hvor nogle ufaglærte vil kunne springe grundforløbet over og starte direkte på et hovedforløb.

Et lignende mønster tegner sig ligeledes ift. kendskabet til mulighederne for løn under en erhvervsuddannelse.

Tabel 7.2
Respondenterne fordelt efter, i hvilken grad de kender mulighederne for at få løn under erhvervsuddannelse

	% – 2014 (n = 871)	% – 2023 (n = 686)	Ændring i procentpoint
I høj grad	16 %	17 %	2
I nogen grad	27 %	25 %	-3
I mindre grad	31 %	24 %	-7
Slet ikke	25 %	24 %	-1
Ønsker ikke at svare	-	1 %	-
Ved ikke	1 %	9 %	8
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.
Note: Spørgsmål "I hvilken grad har du kendskab til mulighederne for løn, mens du er i gang med en erhvervsuddannelse?". $p = 0,2099$.

Tabel 7.2 viser, at 48 % af de ufaglærte i 2023 svarede, at de i mindre grad eller slet ikke har kendskab til mulighederne for at få løn under en erhvervsuddannelse. Samtidig svarer 9 %, at de ikke ved det, og 42 % svarer, at de i høj grad eller i nogen grad har kendskab til dette. Nogenlunde samme mønster gjorde sig gældende i 2014.

Dette er særligt en udfordring, idet analyserne af spørgeskemaundersøgelsen og de kvalitative data peger på, at økonomi har stor betydning for de ufaglærtes overvejelser og lyst til at tage en erhvervsuddannelse. Således viser spørgeskemaundersøgelsen, at den barriere, som flest ufaglærte i 2023 og 2014 pegede på, er, at det vil være for stor en økonomisk byrde at starte på en erhvervsuddannelse, mens udfordringen med tidsmæssigt at forene en erhvervsuddannelse med ens nuværende job er den barriere, som næstflest pegede på, jf. afsnit 4.6. En forklaring på dette kan være, at et øget kendskab til erhvervsuddannelse giver et mere kvalificeret besluningsgrundlag, som kan påvirke lysten til at starte.

Samtidig viser spørgeskemaundersøgelsen, at en større andel af de ufaglærte, som har kendskab til muligheder for et afkortet forløb og muligheden for løn under uddannelse, i højere grad har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse. Blandt de ufaglærte i 2023, som har kendskab til muligheden for afkortet forløb, svarer 41 %, at de i høj grad eller i nogen grad har lyst til at starte på en erhvervsuddannelsen inden for de næste fem år, mens det er 21 % blandt de ufaglærte, som ikke kender til mulighederne, jf. afsnit 4.3. Når det gælder kendskab til løn under uddannelse, er det 35 % af de ufaglærte, som kender til muligheden, som har lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, mens det er 24 % af dem, som ikke kender til muligheden, jf. afsnit 4.3.

Som de kvantitative resultater viser, er det, at det vil være en økonomisk byrde at påbegynde en erhvervsuddannelse, en stor barriere for ufaglærtes motivation og lyst. Dette ses også i interviewundersøgelsen. For mange omhandler det, at man som voksen har nogle livsomstændigheder, der gør det vanskeligt at gå ned i indkomst i forbindelse med uddannelse. Det kan fx være, fordi man har fået børn, købt et hus eller vænnet sig til at få en fuldtidsløn gennem mange år. Nedenstående er et citat fra en informant, der tidligere har overvejet at tage en erhvervsuddannelse, men fravalgte det pga. sin livssituation og økonomiske årsager:

"Dengang var det meget økonomi med hensyn til det, jeg havde. Mine børn var meget mindre, og jeg var lidt tvunget til at få den indkomst, som jeg nu engang havde. Fordi jeg boede i hus og havde noget mere gæld.

UFAGLÆRT

Flere informanter beskriver, at de godt kan se fordelene ved at tage en uddannelse, da det vil give en bedre økonomi på sigt. Dog er perioden under uddannelse, hvor økonomien vil være ringere, en barriere for at gå i gang:

”I forhold til at gå i gang med en uddannelse som voksenlærling, der får jeg jo det halve. Så det er nok grunden til at jeg ikke er gået i gang. Jeg kan godt se po-
inten med uddannelsen, når du har den, men jeg kan ikke undvære de penge, jeg
ville miste ved at være under uddannelse. Så hvis man kunne få noget mere, så
kunne det give bedre mening.

UFAGLÆRT

Modsat fremhæver en anden informant fra interviewundersøgelsen, at vedkommende ikke kan se
meningen med at tage en uddannelse, fordi det ikke vil gavne økonomisk på sigt:

”Jeg gider ikke gå i 2,5 år på lærlingeløn for så kun at stige en tier i timen.

UFAGLÆRT

Nogle enkelte informanter vurderer, at de godt vil kunne prioritere at tage en erhvervsuddannelse
økonomisk, hvis det skulle blive relevant.

Ser man på AMU, er der andre vilkår, der gælder. Det er kortere forløb og muligt at modtage VEU-
godtgørelse. Flere informanter nævner, at AMU er mere overskueligt rent økonomisk af denne år-
sag.

At flertallet af de ufaglærte ikke har kendskab til de økonomiske muligheder, når man går på en er-
hvervsuddannelse, peger på, at der er et potentiale mht. at få flere ufaglærte gjort interesseret i er-
hvervsuddannelse gennem øget information og viden om muligheder og vilkår.

7.4 Hver fjerde ufaglærte der har modtaget vejledning, har fået mere lyst til at gå i gang med en uddannelse

Ud over manglende viden om mulighederne og vilkår for voksen- og efteruddannelse kan mang-
lende vejledning og afklaring ligeledes udgøre en barriere for, at de voksne deltager i uddannelse
(EVA, 2024, 2021b).

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at omkring hver tredje ufaglærte har modtaget vejledning om
uddannelse. Samtidig peger undersøgelsen dog på, at det for nogle af dem, som har modtaget vej-
ledning, har givet dem mere lyst til at gå i gang med en uddannelse.

Tabel 7.3
Respondenterne fordelt efter, hvorvidt de inden for de seneste fem år har modtaget
vejledning om uddannelse

	% – 2014 (n = 870)	% – 2023 (n = 686)	Ændring i procentpoint
Ja, om erhvervsuddannelser	8 %	9 %	1
Ja, om andre typer uddannelser, fx AMU	14 %	14 %	0

	% – 2014 (n = 870)	% – 2023 (n = 686)	Ændring i procentpoint
Ja, om både erhvervsuddannelser og andre typer uddannelse	11 %	8 %	-3
Nej, har ikke modtaget vejledning	67 %	62 %	-6
Ønsker ikke at svare	-	2 %	-
Ved ikke	0 %	6 %	6
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.
 Note: Spørgsmål "Har du inden for de seneste fem år modtaget vejledning om uddannelse?". p = 0,4017.

Tabel 7.3 peger på, at 31 % af de ufaglærte i 2023 har modtaget forskellige former for vejledning om uddannelse inden for de seneste fem år, mens 62 % ikke har modtaget vejledning. Blandt disse er det 17 %, som har modtaget vejledning om erhvervsuddannelse, og 22 %, som har modtaget vejledning om andre typer uddannelse, fx AMU. Nogenlunde samme mønster gjorde sig gældende i 2014.

Resultatet understøttes af EVA's undersøgelse af vejledning af ufaglærte voksne i beskæftigelse (EVA, 2021b), som peger på, at vejledningen stort set er fraværende i de ufaglærte voksnes overvejelser om uddannelse og arbejdsliv. Undersøgelsen peger på, at det handler om fire forhold. For det første, at de ufaglærte generelt har lav interesse for uddannelse og ofte er mere interesseret i kortere kurser, hvor der ikke er behov for vejledning i samme grad. For det andet, at de ufaglærte ikke har kendskab til de vejledningstilbud, som eksisterer. For det tredje, at de ufaglærte oplever, at de ikke tilbydes vejledning om uddannelse i forbindelse med kontakt til en uddannelsesinstitution og/eller et jobcenter. Det sidste forhold handler om, at de ufaglærte tidligere har oplevet, at vejledningen har været utilstrækkelig.

Spørgeskemaundersøgelsen peger dog på, at vejledningen har givet mere lyst til at starte på en uddannelse for nogle, men at det for størstedelen af de ufaglærte hverken har givet dem mere eller mindre lyst.

Tabel 7.4

Respondenter, som har modtaget uddannelsesvejledning, fordelt efter om det har givet dem mere eller mindre lyst til at gå i gang med en uddannelse

	% – 2014 (n = 274)	% – 2023 (n = 210)	Ændring i procentpoint
Mere lyst	21 %	24 %	3
Hverken mere eller mindre lyst	59 %	60 %	2
Mindre lyst	13 %	8 %	-5
Ved ikke eller ønsker ikke at svare	7 %	8 %	0
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "Har den uddannelsesvejledning, du har modtaget, givet dig mere eller mindre lyst til at gå i gang med en uddannelse?". Respondenterne er kun blevet stillet spørgsmålet, hvis de har svaret ja til, at de inden for de seneste fem år har modtaget vejledning om uddannelse. $p = 0,3235$.

For 24 % af de ufaglærte i 2023, som har modtaget uddannelsesvejledning, har vejledningen givet dem mere lyst til at gå i gang med en uddannelse, mens vejledningen har givet 8 % af de ufaglærte mindre lyst til at gå i gang. For langt størstedelen af de ufaglærte (60 %) har vejledningen hverken givet dem mere eller mindre lyst til at gå i gang med en uddannelse, jf. tabellen ovenfor. Nogenlunde samme mønster gjorde sig gældende i 2014.

7.5 Hver tredje ufaglærte der har fået lavet en RKV, har fået mere lyst til at starte på en erhvervsuddannelse

Realkompetencevurdering (RKV) omfatter en vurdering og anerkendelse af voksnes viden, færdigheder og kompetencer, som ofte er erhvervet uden for det formelle uddannelsessystem, fx på arbejdspladser, gennem deltagelse i ikke-formelle læringsaktiviteter mv. RKV dækker over vurdering og anerkendelse af det, en person kan, uanset hvor og hvordan personen har lært det, dvs. det, personen reelt kan. Vurderingen gennemføres af uddannelsesinstitutionerne, og gennem RKV'en kan der blive mulighed for at erstatte undervisning med merit for realkompetencerne. Ved at kombinere anerkendelse af det, de voksne reelt kan, med målrettet uddannelsesforløb i det, de ikke kan, kan voksne uddanne sig på mere fleksible og relevante måder (Andersen, 2019), fx ufaglærte, som ønsker at starte på en erhvervsuddannelse.

Spørgeskemaundersøgelsen peger på, at langt størstedelen af de ufaglærte i 2023 (84 %) ikke har fået lavet en realkompetencevurdering (RKV) ift. en erhvervsuddannelse inden for de seneste fem år, mens blot 8 % har svaret, at de har fået lavet en RKV. Blandt de ufaglærte i 2014 var billede nogenlunde det samme, om end der er tale om en statistisk signifikant stigning i andelen, der har fået mere lyst (se tabelbilag, tabel 6.5).

En forklaring på, at meget få ufaglærte har fået lavet en RKV, kan dels være, at de ufaglærte ikke har kendskab til RKV, dels at uddannelsesinstitutionerne ikke får gjort opmærksom på RKV og mulighederne med RKV. Således viser EVA's evaluering af RKV på VEU-området, at institutionerne vurderede, at manglende kendskab til RKV i befolkningen er en af de væsentligste barrierer for at anvende RKV.

Spørgeskemaundersøgelsen viser dog, at omkring en tredjedel af de ufaglærte, som har fået lavet en RKV, vurderer, at RKV'en har givet dem mere lyst til at starte på en erhvervsuddannelse, mens flere vurderer, at den hverken har givet dem mere eller mindre lyst til at gå i gang.

Tabel 7.5

Respondenter, som har fået lavet en realkompetencevurdering, fordelt efter om det har givet dem mere eller mindre lyst til at gå i gang med en erhvervsuddannelse

	% – 2014 (n = 40)	% – 2023 (n = 57)	Ændring i procentpoint
Mere lyst	23 %	31 %	8
Hverken mere eller mindre lyst	55 %	45 %	-10
Mindre lyst	11 %	15 %	4
Ved ikke	12 %	10 %	-2
Total	100 %	100 %	

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt ufaglærte, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), 2014 og 2023. Vægtede data.

Note: Spørgsmål "Har den realkompetencevurdering, du har fået lavet, givet dig mere eller mindre lyst til at gå i gang med en erhvervsuddannelse?". Respondenterne er kun blevet stillet spørgsmålet, hvis de har svaret ja til, at de inden for de seneste fem år har fået lavet en realkompetencevurdering. $p = 0,5725$.

Tabel 7.5 viser, at 31 % af de ufaglærte i 2023, som har fået lavet en RKV, har fået mere lyst til at gå i gang med en uddannelse, mens 15 % har fået mindre lyst. Størstedelen af de ufaglærte har hverken fået mere eller mindre lyst til at gå i gang, efter de har fået lavet en RKV. Nogenlunde samme mønster gjorde sig gældende i 2014.

Der er dermed et potentiale for at udbrede kendskabet til RKV blandt de ufaglærte, fx gennem vejledning, virksomhedsopsøgende arbejde eller på institutionernes hjemmeside. At flere ufaglærte får lavet en RKV, kan gøre det mere attraktivt at påbegynde en uddannelse.

Appendiks A – Litteraturliste

Andersen M. (2019). *VEU-håndbogen. Overblik og perspektiver på voksenuddannelse*. Samfundslitteratur.

Bolvig, I., Kristensen, N., & Skipper, L. (2017). *Effektevaluering af voksen- og efteruddannelsesindsatsen*. KORA.

DISCUS og Epinion. (2018). *Borgeranalyse – Motivation og oplevede barrierer for uddannelse blandt dagpengemodtagere*.

EVA. (2012). *AMU som springbræt til fortsat uddannelse*

EVA. (2015). *Fra ufaglært til faglært. Hvad har betydning for ufaglærtes orientering mod at blive faglært?*

EVA. (2017a). *Evaluering af erhvervsuddannelse for voksne (euv). Hovedrapport*.

EVA. (2017b). *Tilgang til og frafald på evu. Evaluering af erhvervsuddannelse for voksne (euv). Baggrundsrapport 1*.

EVA. (2017c). *RKV og afkortning på evu. Evaluering af erhvervsuddannelse for voksne (euv). Baggrundsrapport 2*.

EVA. (2017d). *Lediges perspektiver på uddannelse. Ufaglærte dagpengemodtageres vurdering af samtaler og uddannelse*.

EVA. (2019). *Realkompetencevurdering (RKV) på vokse-, efter- og videreuddannelsesområdet i Danmark. Udviklingen fra 2010 til 2018*.

EVA. (2021a). *Virksomhedernes brug og vurdering af AMU – belyst gennem surveys i 2007, 2011, 2015, 2019 og 2021*.

EVA. (2021b). *Vejledning af ufaglærte voksne i beskæftigelse. Undersøgelse af ufaglærtes overvejelser om arbejdsliv og uddannelse*.

EVA. (2024). *Virkningsfuld rekruttering af VEU-kursister. En kortlægning og evaluering af rekrutteringsindsatser til almen og erhvervsrettet VEU.*

Jakobsen, V., Kroustrup J., Mikkelsen, C.H., & Larsen, M. (2024). *Voksnes læse- og regnefærdigheder. Hovedrapport PIAAC Cycle 2 (2022/2023).* VIVE.

Klindt, M.P. (2023). *Barrierer for deltagelse i almen VEU og muligheder for kortuddannede: Et review af forskningslitteraturen.* Aalborg Universitetsforlag.

Larsen, M., Jørgensen, V., & Rosdahl, A. (2022). *Voksnes basale færdigheder. Udvikling i læse- og regnefærdigheder de seneste 10 år.* København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Metrica. (2020). *Litteraturreview og metaanalyse om uddannelsesindsatser for arbejdsmarkedspare ledige.*

Appendiks B – Metodebilag

Den følgende tabel viser sammenhængen mellem undersøgelsesspørgsmål og de tre delundersøgelser

Appendiks-tabel B.1

Sammenhængen mellem undersøgelsesspørgsmål og de tre delundersøgelser

Undersøgelsesspørgsmål	Registerundersøgelse	Spørgeskemaundersøgelse	Interviewundersøgelse
1. Hvem er de ufaglærte, og hvordan varierer andelen, der hhv. påbegynder og gennemfører en erhvervsuddannelse samt deltager i AMU-kurser, ift. forskellige baggrundsvariable (se nærmere nedenfor)?	X		
2. I hvilket omfang oplever de ufaglærte et behov for at påbegynde en erhvervsrettet uddannelse (især AMU)? Og hvor interesserede er de i forskellige former for uddannelse med særligt henblik på erhvervsrettet uddannelse (især AMU)?		X	X
3. Hvilke forhold kan fremme, at de ufaglærte påbegynder erhvervsrettet uddannelse (især AMU)?	X	X	X
4. Hvilke barrierer møder de ufaglærte, der ønsker en erhvervsuddannelse? Og hvilken udbredelse og betydning har disse barrierer?		X	X
5. Hvordan ser ufaglærte på deres muligheder for at klare sig på arbejdsmarkedet hhv. med og uden erhvervsuddannelse, og hvilke rationaler ligger bag deres valg eller fravalg af uddannelse?			X
6. Hvordan har udviklingen været fra 2014 til 2024 ift. de undersøgte forhold, herunder mht. ufaglærtes lyst til at starte på en erhvervsuddannelse og barrierer i den sammenhæng?	X	X	X

Registerundersøgelsen

Registerundersøgelsen omfatter de ufaglærte opdelt ud fra relevante baggrundsvariable, herunder andelen, der har påbegyndt eller gennemført en erhvervsuddannelse, samt andelen, der har deltaget i AMU. Registerundersøgelsen er delt i to dele med hvert deres formål.

Den første del af registerundersøgelsen har haft til formål at undersøge udviklingen i antallet af ufaglærte i arbejdsstyrken i perioden 2014-2022 samt at se på udviklingen i sammensætningen af gruppen af ufaglærte. Vi ser her på flere relevante baggrundskarakteristika såsom køn, alder, indkomstgruppe. Populationen i denne del af undersøgelsen er afgrænset til 25-54-årige, som har

grundskolen som højeste gennemførte uddannelse, og som er tilknyttet arbejdsmarkedet ved at være til rådighed for arbejdsmarkedet. Personer under uddannelse er udeladt af populationen, mens selvstændige og medarbejdende indgår i populationen, da der ønskes en status på det samlede antal ufaglærte i målgruppen.

Den anden del af registerundersøgelsen ser på gruppen af ufaglærte, der pr. 1. oktober i hhv. 2014 og 2018 var i alderen 25-54 år, havde grundskolen som højeste gennemførte uddannelse og var til rådighed for arbejdsmarkedet. I denne del af registerundersøgelsen ekskluderes selvstændige og medarbejdende ægtefæller, da denne målgruppe forventes at være mindre orienteret mod uddannelse. Personer, som pr. 1. oktober var i gang med en uddannelse, er også udeladt af undersøgelsen. Denne delundersøgelse har haft to formål. For det første at vise, hvor stor en andel af de ufaglærte der i løbet af perioden fra hhv. 1. oktober 2014 til 1. oktober 2018 og perioden fra 1. oktober 2018 til 1. oktober 2022 havde påbegyndt eller færdiggjort en erhvervsuddannelse. For det andet at vise, hvor stor en andel af de ufaglærte der i perioden 2014-2022 har deltaget i AMU-kurser. Både ift. påbegyndelse og gennemførsel af erhvervsuddannelse samt deltagelse i AMU er det undersøgt, hvordan deltagelsen fordeler sig ift. køn, alder og indkomst.

Data er indhentet via forskeradgangen til Danmarks Statistiks databaser og omfatter følgende baggrundsvARIABLE:

- Køn (BEF)
- Alder (BEF)
- Bopæl/regioner (BEF)
- Indkomst (RAS)
- Beskæftigelsesgrad (RAS)
- Branche for beskæftigede (RAS).

Registerbaseret sammenligning af gruppen af ufaglærte

I denne del af registerundersøgelsen er formålet at se på gruppen af ufaglærte i arbejdsstyrken, som ikke er i gang med en uddannelse, med særligt henblik på hvilke karakteristika der kendetegner denne gruppe i perioden 2014 til 2022. Vi ser i denne del af registerundersøgelsen både på udviklingen i antal ufaglærte i målgruppen generelt, og hvordan gruppen fordeler sig mht. en række baggrundskarakteristika.

De ufaglærte er defineret ved, at de pr. 1. oktober har grundskolen som højeste fuldførte uddannelse, ikke er i gang med en uddannelse og er 25-54 år. Derudover afgrænses der ved, at de ufaglærte ultimo november det pågældende år er en del af arbejdsstyrken (i arbejde eller jobparate ledige). Disse afgrænsningskriterier er benyttet for hver tælling, der indgår i analysen.

Registerbaseret forløbsundersøgelse

Formålet med den registerbaserede forløbsundersøgelse er at undersøge, i hvor stort et omfang målgruppen af ufaglærte er orienteret mod erhvervsuddannelse hhv. anden erhvervsrettet uddannelse, herunder AMU. Analysen er foretaget en anelse forskelligt, afhængigt af om vi undersøger påbegyndelse og færdiggørelse af erhvervsuddannelse, eller om vi undersøger AMU-aktivitet.

For begge analyser gælder det dog, at populationen er defineret ved at omfatte personer, der pr. 1. oktober har grundskolen som højeste fuldførte uddannelse, ikke er i gang med en uddannelse og er 25-54 år. Personerne skal være i arbejdsstyrken, om end vi i disse analyser ikke inkluderer selvstændige eller medarbejdende ægtefæller, fordi vi antager, at disse personer udgør en særlig gruppe af ufaglærte, som i mindre grad er orienteret mod erhvervsrettet uddannelse.

I analysen af påbegyndelse og færdiggørelse af erhvervsuddannelse ser vi for årene 2014 og 2018 på, hvor store andele der hhv. har påbegyndt eller færdiggjort en erhvervsuddannelse inden for fire år. Dvs. at vi for ufaglærte i 2014 ser på, hvor stor en andel der har påbegyndt og færdiggjort en erhvervsuddannelse inden 1. oktober 2018, og for ufaglærte i 2018 ser vi på samme andele til og med 1. oktober 2022. Et yderligere kriterie for at indgå i denne analyse er, at personerne er at finde i befolkningen i alle fire år, da vi ellers antager, at personerne er udvandrede eller døde.

I analyserne af AMU-deltagelsen ser vi på alle årene 2014-2022, hvor vi ser på AMU-deltagelsen til og med 1. oktober. Opgørelsen dannes på baggrund af unikke deltagere, hvor personer kun vil indgå én gang pr. tællingsår, selvom vedkommende har deltaget i flere AMU-kurser i perioden. Personer, som deltager i AMU-kurser i forskellige år, vil stadig kunne optræde flere gange i opgørelsen.

Spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaundersøgelsen til ufaglærte personer i målgruppen har afdækket respondenternes motivation for uddannelse samt deres vurderinger af forhold, der kan have betydning for, at man påbegynder hhv. en erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse. Svarprocenten er beregnet til at være 16 % (686 besvarelser ud af en nettostikprøve på 4.283).

Spørgeskemaundersøgelsen har givet mulighed for at belyse forskelle mellem forskellige grupper af ufaglærte, mht. hvor langt de er fra at påbegynde en erhvervsuddannelse eller deltage i anden erhvervsrettet uddannelse. Hvor langt den enkelte ufaglærte er fra at påbegynde en erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse, er operationaliseret ved at spørge ind til en række af de forhold, der har betydning for et sådant valg, herunder:

- Lyst til at starte på en erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse
- Vurdering af, om man vil have gavn af en erhvervsuddannelse og/eller en anden erhvervsrettet uddannelse
- Kendskab til uddannelsesmuligheder
- Forventninger til, om man ville kunne gennemføre en erhvervsuddannelse

- Konkrete barrierer hhv. forhold, der vil kunne fremme, at man går i gang med uddannelse.

Formuleringen af spørgsmål, som afdækker motivation og barrierer for erhvervsuddannelse, har taget afsæt i det spørgeskema, der blev anvendt i 2014, samt eksisterende viden om, hvad der hænger sammen med kortuddannedes orientering mod uddannelse, fx betydningen af skoleerfaringer, arbejdslivserfaringer, familietraditioner eller svage læsefærdigheder (se litteraturliste).

Spørgeskemaundersøgelsen er tilrettelagt som en kombination af en netbaseret survey og telefoninterview, der er gennemført af Danmarks Statistik (DST) på baggrund af et spørgeskema udarbejdet af EVA. På baggrund af spørgeskemaundersøgelsen er der udvalgt informanter til interviewundersøgelsen.

DST-Survey har udtrukket populationen på baggrund af udvalgte registre, hvor de seneste opdateringer af disse er benyttet. Vi har indsat filtreringsspørgsmål i spørgeskemaet, med henblik på at personer, der ikke længere opfylder kriterierne for undersøgelsen, er blevet ekskluderet af denne.

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen har været at belyse, hvilke barrierer og motivationsfremmende faktorer som ufaglærte oplever ift. at starte på hhv. erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse. Det har som udgangspunkt været hensigten at foretage spørgeskemaundersøgelsen som i rapporten fra 2014, både hvad angår spørgsmålene og de kriterier, vi lægger til grund for at kunne deltage i undersøgelsen. Undersøgelsen afviger dog i begge tilfælde en anelse fra den tidligere rapport, om end vi har forsøgt at sikre de bedste betingelser for at kunne sammenligne på tværs af de to analyser.

Afgrænsning af populationen

Vi har i spørgeskemaundersøgelsen ønsket at rekruttere respondenter mellem 25-54 år, som har grundskolen som højeste fuldførte uddannelse, som ikke er i gang med en uddannelse og er en del af arbejdsstyrken (eksklusive selvstændige). Til dette har vi benyttet oplysninger fra Danmarks Statistiks (DST) registre, hvor disse informationer er til rådighed for hele befolkningen. Da enkelte registre først blev opdateret med nyeste informationer, efter dataindsamlingen fandt sted, har vi inkluderet enkelte filtreringsspørgsmål i spørgeskemaet. Dette gælder fx, om de ufaglærte er påbegyndt en erhvervsuddannelse eller gymnasial uddannelse.

Udarbejdelse og validering af spørgeskema

Spørgeskemaet er udarbejdet, så det i videst muligt omfang er sammenligneligt med det udsendte spørgeskema fra undersøgelsen i 2014. Skemaets centrale temaer er oplevede barrierer og motivation for at starte på en erhvervsuddannelse eller anden erhvervsrettet uddannelse. Der spørges ind til en række af de forhold, som vi fra tidligere undersøgelser ved, kan være barrierer eller fremmende for ufaglærte ift. at påbegynde en uddannelse. Den største forskel fra 2014 er, at vi i indeværende undersøgelse spørger ind til anden erhvervsrettet uddannelse. Til gengæld spørges der ikke ind til respondenternes orientering mod gymnasiale uddannelser.

Danmarks Statistik har stået for at pilotteste skemaet, hvor det på baggrund af denne blev vurderet, at skemaet fungerede fint ift. målgruppens mulighed for at svare på skemaet. Selvom spørgeskemaet fungerede fint ift. de respondenter, som reagerede på spørgeskemaet, blev der i forbindelse med pilotundersøgelsen dog også konstateret udfordringer med at få målgruppen til at forholde sig til spørgeskemaet.

Svarprocent

Da der i forbindelse med pilotundersøgelsen blev konstateret udfordringer ift. at få målgruppen til at forholde sig til spørgeskemaet og på baggrund af erfaringer fra 2014, hvor en større andel af respondenterne måtte sorteres fra de ikke længere matchede kriterierne for undersøgelsen, blev det besluttet at udvide størrelsen på stikprøven.

Den oprindelige stikprøve var på 5.070 personer, som efter kvalitetstjek fra Danmarks Statistik endte på 4.890 personer. Af disse reagerede 930 personer på henvendelsen, hvoraf 180 blev sorteret fra, da de ikke matchede kriterierne, og 64 blev sorteret fra, da de kun havde svaret på enkelte spørgsmål i skemaet. Den endelige population endte således på 686 personer.

Når svarprocenten skal regnes ud, er det således ikke uproblematisk, da denne under normale omstændigheder ikke inkluderer personer, som falder uden for kriterierne for undersøgelsen. Det er imidlertid ikke muligt at vide, hvor mange der fra stikprøven ikke længere matchede kriterierne. Hvis vi blot ser på andelen af personer, der reagerede på henvendelsen op imod stikprøven, kan svarprocenten udregnes til at være 19 % ($930/4890 = 0,19$). Hvis vi skal forsøge at tage højde for, at nogle fra stikprøven ikke længere indgik i kriterierne, kan vi her antage, at andelen vil være den samme som andelen, der ikke matchede kriterierne for de personer, som reagerede på spørgeskemaet. Af respondenterne er det således 19 % ($180/930 = 0,19$), som ikke matchede kriterierne. Hvis vi antager, at en lige så stor andel af stikprøven ikke matchede kriterierne, ville stikprøven være på 4.283, hvor svarprocenten så udregnes til at være 16 % ($686/4283 = 0,16$).

Under begge omstændigheder må man derfor konstatere, at svarprocenten for undersøgelsen har været i den lave ende. Vi forsøger at opveje for eventuelle skævheder, som dette indebærer ved at vægte data efter relevante baggrundskarakteristika.

Bortfald og vægtning

For at imødekomme skævhederne, der kan opstå på baggrund af den lave svarprocent, vægtes data ift. relevante baggrundsvariable. Konkret er der foretaget en *propensity score*-vægtning, hvor sandsynligheden for at have svaret på spørgeskemaet estimeres ift. køn, alder, indkomst, og om respondenter er enlig eller ikke. Vægtningen betyder, at de grupper, der er underrepræsenterede ift. observerede karakteristika, tillægges en større vægt mht. deres svar i spørgeskemaet.

Resultatet af vægtningen ses i tabel 7.6, hvor fordelingen af baggrundsvariable ses for stikprøven, hele populationen og for den vægtede stikprøve.

Tabel 7.6
Balancetabel

	Stikprøve	Population	Vægtet stikprøve
Køn			
Kvinde	62 %	66 %	64 %
Mand	38 %	34 %	36 %
Alderskategorier			
25-29	9 %	15 %	15 %
30-34	11 %	15 %	15 %
35-39	13 %	15 %	15 %
40-44	16 %	15 %	16 %
45-49	20 %	18 %	17 %
50-54	30 %	22 %	22 %
Indkomstkategorier (kr.)			
0-199.999	5 %	10 %	10 %
200.000-299.999	19 %	23 %	23 %
300.000-399.999	34 %	30 %	28 %
400.000-499.999	26 %	20 %	20 %
500.000-749.999	14 %	14 %	14 %
750.000 eller derover	3 %	3 %	3 %
Region			
Nordjylland	11 %	10 %	11 %
Midtjylland	25 %	22 %	21 %
Syddanmark	25 %	22 %	22 %
Hovedstaden	23 %	29 %	29 %
Sjælland	16 %	17 %	17 %
Enlig	36 %	41 %	40 %

Kilde: Danmarks Statistik.

Som det kan ses i tabellen, betyder vægtningen, at fordelingen af respondenternes baggrundsvARIABLE er mere lig fordelingen i hele populationen. Som det fremgår af tabellen, er kvinder en anelse underrepræsenteret i stikprøven, hvor de udgør 62 %. Den samlede population udgøres af 66 % kvinder. Efter vægtningen bliver der til en vis grad rettet op på skævheden, om end kvinder i mindre grad også er underrepræsenterede ift. den samlede population. For de øvrige baggrundskarakteristika kan det også ses, at vægtningen gør, at stikprøvens fordeling i højere grad afspejler den reelle fordeling.

Om end vægtningen gør, at stikprøven i højere grad ligner den reelle population på ovenstående baggrundskarakteristika, er det dog ikke ensbetydende med, at vægtningen fjerner alle skævheder. Vægtningen tager højde for observerede karakteristika, men kan ikke tage højde for fx personlighedskarakteristika, som også har betydning for tilbøjeligheden til at svare på spørgeskemaet.

Interviewundersøgelsen

Interviewundersøgelsen omfatter 16 telefoninterview af omkring en halv times varighed og 8 dybdeinterview af ca. 1½ times varighed. 8 af de i alt 24 informanter har også deltaget i EVA's undersøgelse fra 2014. Vi har rekrutteret de 8 informanter med henblik på at få indblik i overvejelser fra ufaglærte, der har stået i en tilsvarende situation ti år tilbage i tiden. Desuden var hensigten at få indblik i, hvad der er sket for disse informanter i den mellemlæggende periode med særligt fokus på, hvordan deres syn på uddannelse har ændret sig.

Hvor telefoninterviewenes fokus eksempelvis har været på, hvordan ufaglærte oplever bestemte barrierer ift. uddannelse, har dybdeinterviewene derudover haft til formål at belyse eksempler på ufaglærtes livshistorier med særligt fokus på, hvordan ufaglærte har klaret sig på arbejdsmarkedet og herunder har håndteret behov for kompetenceudvikling og uddannelse. Formålet med dybdeinterviewene har været at få udfoldet de forskellige typer af rationaler, der ligger bag de ufaglærtes syn på og barrierer for uddannelse i et bredere perspektiv.

Informanterne er udvalgt ud fra deres besvarelse af spørgsmål i spørgeskemaundersøgelsen vedrørende lyst til og gavn af erhvervsuddannelse. Interviewundersøgelsen omfatter således både informanter, der er interesseret i erhvervsuddannelse, og informanter, der ikke er. Med henblik på at skabe spredning ift. informanternes motivation og syn på uddannelse er informanterne udvalgt på baggrund af tre kategorier, som vi har kaldt *de motiverede*, *de passive* og *de uinteresserede*. Disse kategorier er dog ikke nødvendigvis brugt i den kvalitative analyse, da de ikke altid giver mening i den sammenhæng. I den kvalitative analyse har der i højere grad været fokus på forskellige motivationsstrukturer på tværs af kategorierne.

De tre kategorier, der er udformet på baggrund af de kvantitative data og har dannet grundlag for rekrutteringsstrategien, er følgende:

De motiverede er den gruppe, som både har lyst til en erhvervsuddannelse, og som mener, det vil gavne dem. Denne gruppe udgjorde ifølge spørgeskemaundersøgelsen 24 % af de ufaglærte i 2023.

De passive har kun i mindre grad eller slet ikke lyst til en erhvervsuddannelse, men er samtidig enig i, at en erhvervsuddannelse på sigt ville forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet. Denne gruppe udgjorde ifølge spørgeskemaundersøgelsen 32 % af de ufaglærte i 2023.

De uinteresserede har kun i mindre grad eller slet ikke lyst til en erhvervsuddannelse og er samtidig uenige i, at en erhvervsuddannelse på sigt ville forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet. Denne gruppe udgjorde ifølge spørgeskemaundersøgelsen 21 % af de ufaglærte i 2023.

I interviewundersøgelsen er der udelukkende inddraget informanter, som er i beskæftigelse, dog med undtagelse af en enkelt informant, der lige var blevet ledig, da vi kontaktede ham. Det har været centralt at inddrage informanter i beskæftigelse med henblik på at kunne belyse deres erfaringer fra beskæftigelse og deres vurderinger af arbejdspladsens betydning for motivation for uddannelse. Desuden indgår der personer af forskellig alder og forskellige køn.

Gruppen af ufaglærte er en heterogen gruppe med mange forskellige typer jobs, læringserfaringer, social baggrund mv. Derfor har det været centralt i den kvalitative analyse at have for øje, at informanterne kan have vidt forskellige udgangspunkter og baggrunde ift. motivationer og barrierer for uddannelse. Eksempelvis er nogle informanter fleksjobbere, hvilket giver nogle andre vilkår ift. job og uddannelse, som vi har forsøgt at tage højde for i analysen af den kvalitative data.

Dybdeinterviewene har fundet sted på uddannelsesinstitutioner eller i informanternes eget hjem, alt efter hvad informanten har foretrukket. Dybdeinterviewene er gennemført som face to face-interview af ca. 1½ times varighed af en konsulent tilknyttet projektgruppen.

Ufaglærtes motivation for erhvervsrettet uddannelse

© 2025 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: iStock

ISBN (www) 978-87-7182-782-8

Danmarks Evalueringsinstitut

– analyser, redskaber og udvikling, der styrker uddannelser og dagtilbud.

Danmarks
Evalueringsinstitut

+45 35 55 01 01
eva@eva.dk
www.eva.dk